

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

TÜRKİYE’NİN DÜNYA BANKASI’NDAN KULLANMIŞ OLDUĞU
KREDİLERİN ETKİNLİĞİNİN SEÇİLMİŞ ÜLKELERLE
KARŞILAŞTIRILARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

ÇETİN DAĞKILIÇ

Ocak 2010

T.C.
ABANT İZZET BAYSAL ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İKTİSAT ANABİLİM DALI

TÜRKİYE’NİN DÜNYA BANKASI’NDAN KULLANMIŞ OLDUĞU
KREDİLERİN ETKİNLİĞİNİN SEÇİLMİŞ ÜLKELERLE
KARŞILAŞTIRILARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan
Çetin DAĞKILIÇ

Danışman
Doç. Dr. Seyit KÖSE

BOLU 2010

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Çetin DAĞKILIÇ'a, ait **“Türkiye'nin Dünya Bankası'nda Kullanmış Olduğu Kredilerin Etkinliğinin Seçilmiş Ülkelerle Karşılaştırılarak Değerlendirilmesi”** adlı çalışma jürimiz tarafından İktisat Anabilim Dalında YÜKSEK LİSANS TEZİ olarak kabul edilmiştir.

Akademik Ünvanı ve Adı Soyadı

Üye (Tez Danışmanı) : Doç. Dr. Seyit KÖSE

Üye : Yrd. Doç. Dr. Sevim AKDEMİR

Üye : Yrd. Doç. Dr. Ruziye COP

Sosyal Bilimler Enstitüsünün Onayı

Prof. Dr. Gönül ÜLKER

Sosyal Bilimler Enstitüsü Müdürü

ABSTRACT**AN EVALATON, COMPARING THE INFLUENCES OF THE CREDITS
USED FROM WORL BANK BY TURKEY TO SOME CHOSEN COUNTRIES****Çetin DAĞKILIÇ****Master Thesis****Department of Economics****Thesis Advisor: Associate Professor Seyit KÖSE****Junuary, 2010 - xiv+108**

The purpose of this study is to compare the influences of the credits used from World Bank (WB) by some chosen countries (Turkey, Argentina, Egypt, Nigeria, South Korea and India) on their economies via the database which is taken from WB website.

WB determined its mission as reconstruction of the ruined Western Europe countries after Second World War and to make it easier of those without a problem from war economy and help to the developing countries development.

During the periods of the crisis that effect the developing economies, emergency conditions and postwar rehabilitation requirements have become the significant role in its (WB) activities. Starting mission of WB has changed over time in parallel to the changing of world's conjuncture and nowadays its mission is to reduce global poverty and to improve the life standart.

In the first part the structure of WB and credit types, in the second part the relation between WB and Turkey are studied. In the third part the credits used from

WB during the period of 1990-2009 by Turkey and other five countries and their sectoral distribution are analyzed. While analyzing the changes of economic indicators of those countries are compared. An analysis has been made over the credits' efficiency by utilizing the changes of economic indicators of which may illuminate those countries' economies and development levels.

In the conclusion part, Turkey's performance is compared to the other countries' performances. It is observed that Turkey's performance is at the average extent among other countries. Finally it is seen that WB's loans reached their targets partially.

Key Words: World Bank, World Bank Credits, Project Credits, Active projects, World Bank Sectoral Credits, World Bank Development Credits

ÖZET

TÜRKİYE’NİN DÜNYA BANKASI’NDAN KULLANMIŞ OLDUĞU KREDİLERİN ETKİNLİĞİNİN SEÇİLMİŞ ÜLKELERLE KARŞILAŞTIRILARAK DEĞERLENDİRİLMESİ

Çetin DAĞKILIÇ

Yüksek Lisans Tezi

İktisat Anabilim Dalı

Tez Danışmanı Doç. Dr. Seyit KÖSE

Ocak, 2010 – xiv+108

Bu tezin amacı; Dünya Bankası’ndan kredi kullanan ülkelerin kullandıkları kredilerin etkinliklerini, seçilmiş ülkeler (Türkiye, Arjantin, Mısır, Nijerya, Güney Kore, Hindistan) ve bu ülkelerin ekonomilerine olan etkilerini Dünya Bankası’nın resmi web sitesinden alınan veriler yardımıyla karşılaştırmaktır. Dünya Bankası misyonunu; İkinci Dünya Savaşı sonrasında savaştan tahrip olmuş Batı Avrupa ülkelerinin yeniden inşası ve bu ülkelerin savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışını kolaylaştırmak, azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardımcı olmak olarak belirlemiştir.

Zaman içinde gelişmekte olan ekonomileri etkileyen krizler, acil durumlar ve savaş sonrası rehabilitasyon ihtiyaçları bankanın faaliyetleri arasında önemli bir yer oluşturmuştur. Başlangıç misyonu, zaman içinde değişen dünya konjonktürüne paralel olarak dönüşüm sergilemiş ve günümüzde bankanın misyonu, *küresel yoksulluğun azaltılması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesi* olarak ifade edilmektedir.

Birinci bölümde Dünya Bankası'nın yapısı ve kredi türleri, ikinci bölümde de Dünya Bankası Türkiye ilişkileri incelenmiştir. Üçüncü bölümde Türkiye ile diğer beş ülkenin 1990-2009 döneminde Dünya Bankası'ndan kullanmış oldukları krediler ve bu kredilerin sektörel dağılımı incelenmiştir. İnceleme yapılırken ülkelerin ekonomik göstergelerindeki değişimin karşılaştırılması yapılmıştır. Bu ülkelerin ekonomilerine ve gelişmişlik düzeylerine ışık tutabilecek ekonomik gelişme göstergelerindeki değişimlerden faydalanılarak, kredilerin etkinliği üzerine bir analiz yapılmıştır.

Sonuç ve değerlendirme bölümünde Türkiye'nin performansı bu ülkelerle kıyaslanmıştır. Türkiye'nin performansının diğer ülkeler arasında ortalama bir yerde olduğu gözlemlenmiştir. Sonuç olarak Dünya Bankası'nın kredi hedeflerine kısmen ulaşıldığı görülmüştür.

Anahtar Kelimeler: Dünya Bankası, Proje kredileri, Aktif projeler, Ekonomik Göstergeler, Sektörler.

TEŞEKKÜR

Tez süresi boyunca bana büyük emeği geçen, bana rehberlik eden ve beni sabırla dinleyen, yönlendiren tez danışmanım ve hocam Sn. Doç. Dr. Seyit KÖSE'ye, yüksek lisans eğitimi boyunca ve tez çalışmam sırasında bana yol gösteren yardımcı olan tüm Abant İzzet Baysal Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi İktisat Bölümü hocalarıma, çalışmalarım sırasında benden yardımlarını esirgemeyen sevgili arkadaşlarım Yunus ÇAMLIBEL ve Cem DOYGUN'a, bana her zaman destek olan sevgili eşim ve çocuklarıma sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

İÇİNDEKİLER

ABSTRACT.....	iii
ÖZET.....	v
TEŞEKKÜR.....	vii
İÇİNDEKİLER.....	viii
KISALTMALAR LİSTESİ.....	xi
TABLolar LİSTESİ.....	xiii
GRAFİKLER LİSTESİ.....	xvi

GİRİŞ.....	1
-------------------	----------

BÖLÜM I.....	5
DÜNYA BANKASI'NIN YAPISI VE KREDİ TÜRLERİ.....	5
1.1. Dünya Bankası'nın Kuruluşu	5
1.2. Dünya Bankası Grubu.....	7
1.2.1. Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası.....	8
1.2.2. Uluslararası Kalkınma Birliği	9
1.2.3. Uluslararası Finansman Kurumu.....	10
1.2.4. Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı	12
1.2.5. Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi.....	14
1.3. Dünya Bankası'na Üye Olan Ülkelerin Sermaye Payları, Oy Güçleri ve Temsilleri	15
1.4. Dünya Bankası'nın Örgüt Yapısı ve Yönetimi.....	16
1.5. Dünya Bankası'nın Mali Kaynakları	16
1.6. Dünya Bankası Tarafından Sağlanan Kredi Türleri	17
1.7. Program ve Proje Kredi Anlaşmaları.....	18
1.7.1. Yatırım Kredisi Anlaşma Türleri	19
1.8. Uyum (Program) Kredisi Anlaşmaları.....	20
1.8.1. Uyum Kredisi Anlaşma Türleri.....	22

1.9. Karma Kredi Anlaşmaları.....	23
1.10. Dünya Bankası Kredilerinin Kullanım Koşulları	23

BÖLÜM II.....28

DÜNYA BANKASI TÜRKİYE İLİŞKİLERİ.....28

2.1. Genel Olarak Türkiye Dünya Bankası İlişkileri	28
2.2. Dünya Bankası Kaynaklı Kredilerin Kullanımı ve Geri Ödemeleri.....	30

BÖLÜM III.....32

DÜNYA BANKASI KREDİLERİNİN TÜRKİYE VE SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ ETKİNLİĞİ.....32

3.1. Giriş	32
3.2. Analiz Yöntemleri	32
3.2.1. Program Öncesi ve Sonrası Yaklaşımı.....	33
3.2.2. Programın Uygulandığı ve Uygulanmadığı Ülkeler Yaklaşımı.....	33
3.2.3. Hedefler ve Gerçekler Yaklaşımı.....	34
3.2.4. Simule Edilmiş Fon Programlarının Performansının Karşılaştırılması Yaklaşımı	34
3.3. Dünya Bankası Kredilerinin Türkiye ve Seçilmiş Ülkelere Etkileri	34
3.3.1. Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler	36
3.3.1.1 Türkiye'nin Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	38
3.3.2. Arjantin'in Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler	40
3.3.2.1. Arjantin'in Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı	41
3.3.3. Mısır'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler	43
3.3.3.1. Mısır'ın aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	45
3.3.4. Nijerya'nın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler.....	46
3.3.4.1. Nijerya'nın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı	48
3.3.5. Güney Kore'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler	50
3.3.6. Hindistan'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler	51
3.3.6.1. Hindistan'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	53
3.4. Seçilmiş Ülkelerin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Karşılaştırılması	55

3.4.1. Seçilmiş Ülkelerin Aktif Projelerinin Durumunun Karşılaştırılması.....	58
3.5. Ülkelerin Ekonomik Göstergelerindeki Değişim	61
3.5.1. Türkiye	61
3.5.2. Arjantin.....	65
3.5.3. Mısır	69
3.5.4. Nijerya	73
3.5.5. Güney Kore	76
3.5.6. Hindistan	80
3.6. Ülkelerin Ekonomik Göstergelerindeki Değişimin Karşılaştırılması.....	84
3.6.1. Kredilerden En Yüksek Payı Alan Sektörlerin Etkilerinin Karşılaştırılması.....	84
3.6.2. Kullanılan Toplam Kredilerin Etkilerinin Karşılaştırılması.....	87
SONUÇ VE DEĞERLENDİRME.....	96
KAYNAKÇA	103
ÖZGEÇMİŞ	108

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
APL	Program Uyum Kredileri -Adaptable Program Loan
DPT	Devlet Planlama Teşkilatı
DRL	Borç Azaltma Kredileri-Debt Reduction Loan
DTM	Dış Ticaret Müsteşarlığı
ECA	Avrupa ve Orta Asya Bölgesi-Europe and Central Asia Region
ERL	Acil İyileştirme (Yardım) Kredileri-Emergency Recovery Loan
FAO	Birleşmiş Milletler Gıda ve Tarım Örgütü- Food and Agriculture Organization of the United Nations
FDI	Doğrudan Yabancı Sermaye-Foreign Direct Investment
FIL	Aracı Kurum Kredileri-Financial Intermediary Loan
FY	Mali Yıl-Financial Year
GNI	Brüt Milli Gelir- Gross National Income
GSMH	Gayri Safi Milli Hâsıla
GSYİH	Gayri Safi Yurt İçi Hâsıla
HM	Hazine Müsteşarlığı
IBRD	Uluslararası İmar ve Kalkınma Bankası- International Bank for Reconstruction and Development
ICB	Uluslararası Rekabete Açık İhale- International Competitive Bidding
ICSID	Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi- International Centre for Settlement of Investment Disputes
IDA	Uluslararası Kalkınma Birliği-International Development Association
IFC	Uluslararası Finansman Kurumu-International Finance Corporation
IMF	Uluslararası Para Fonu-International Monetary Fund

k.b.GSMH	Kişi Başına Gayri Safi Milli Hâsıla
LIL	Hazırlık Kredileri-Learning and Innovation Loan
MIGA	Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı- Multilateral Investment Guarantee Agency
OECD	Organization For Economic Cooperation And Development
PSAL	Programlı Yapısal Uyum Kredileri- Programmatic Structural Adjustment Loan
PUB	Proje Uygulama Birimi
RIL	Rehabilitasyon Kredileri-Rehabilitation Loan
SAL	Yapısal Uyum Kredileri-Structural Adjustment Loan
SECAL	Sektör Uyum Kredileri-Sector Adjustment Loan
SIL	Özel Yatırım Kredileri-Specific Investment Loan
SIM	Sektör Yatırım ve Koruma Kredileri- Sector Investment and Maintenance Loan
SSAL	Özel Yapısal Uyum-Special Structural Adjustment Loan
TAL	Teknik Yardım Kredileri-Technical Assistance Loan
USD	Amerika Birleşik Devletleri Doları
WB	Dünya Bankası-World Bank

TABLOLAR LİSTESİ

Tablo-1: Dünya Bankası Grubu Şemsiyesi Altındaki Kuruluşların Üye Sayıları ve Sermayeleri	8
Tablo-2: Dünya Bankasında En Yüksek Sermaye Payına Sahip 11 Ülke, Türkiye'nin Sermaye Payları ve Oy Güçleri.....	17
Tablo-3: Dünya Bankası Grubu Kuruluşları ve Türkiye'nin Bu Kuruluşlara Sermaye Katkısı	30
Tablo-4: Türkiye'nin Tahmini Borç Ödemeleri Özeti.....	31
Tablo-5: Ekonomik Göstergeler	36
Tablo-6: Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	38
Tablo-7: Türkiye'nin Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı	39
Tablo-8: Arjantin'in Dünya Bankası'ndan kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	41
Tablo-9: Arjantin'in Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı	43
Tablo-10: Mısır'ın Dünya Bankası'ndan kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).....	44
Tablo-11: Mısır'ın aktif projelerinin sektörel dağılımı	46
Tablo-12: Nijerya'nın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).....	48
Tablo-13: Nijerya'nın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı	49
Tablo-14: Güney Kore'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	51
Tablo-15: Hindistan'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).....	53
Tablo-16: Hindistan'ın aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı	54
Tablo-17: Seçilmiş Ülkelerin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Karşılaştırılması.	56
Tablo-18: Ülkelerin Kullanmış Olduğu Kredilerin Ortalama Nüfuslarına ve GSYİH'larına Oranı	57
Tablo-19: Seçilmiş Ülkelerin 1990-2009 döneminde Dünya Bankası'ndan	

Kullanmış Olduğu Kredilerin Proje Sayısı Olarak Karşılaştırılması	58
Tablo-20: Seçilmiş Ülkelerin Aktif Projelerinin Durumunun Karşılaştırılması	59
Tablo-21: Ülkelerin aktif Kredilerinin Ortalama Nüfuslarına ve GSYİH'larına Oranı	60
Tablo-22: Seçilmiş Ülkelerin Aktif Projelerinin Proje Sayısı Olarak Karşılaştırılması	61
Tablo-23: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Türkiye'nin Ekonomik Göstergelerine Etkisi	63
Tablo-24: Kullanılan Toplam Kredinin Türkiye'nin Ekonomik Göstergelerine	65
Tablo-25: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Arjantin'in ekonomik Göstergelerine Etkisi	67
Tablo-26: Kullanılan Toplam Kredinin Arjantin'in Ekonomik Göstergelerine Etkisi	69
Tablo-27: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Mısır'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi	71
Tablo-28: Kullanılan Toplam Kredinin Mısır'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi. 73	
Tablo-29: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Nijerya'nın Ekonomik Göstergelerine Etkisi	74
Tablo-30: Kullanılan Toplam Kredinin Nijerya'nın Ekonomik Göstergelerine Etkisi	76
Tablo-31: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Güney Kore'nin Ekonomik Göstergelerine Etkisi	78
Tablo-32: Kullanılan Toplam Kredinin Güney Kore'nin Ekonomik Göstergelerine . Etkisi	80
Tablo-33: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Hindistan'ın Ekonomik	81
Tablo-34: Kullanılan Toplam Kredinin Hindistan'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi	83
Tablo-35: Mal ve Hizmet İhracatı (GSYİH %)	88
Tablo-36: Toplam Dış Borç Miktarı	89
Tablo-37: Toplam Dış Borç Miktarının GSYİH İçerisindeki Payı	90

Tablo-38: GSYİH Büyüme Oranı	91
Tablo-39: Kişi Başına Milli Gelir	92
Tablo-40: Milli Gelir.....	93
Tablo-41: Toplam Sermaye Oluşumu (GSYİH %).....	94
Tablo-42: Enflasyon.....	95

GRAFİKLER LİSTESİ

Grafik-1: Türkiye'nin 1990-2009 Yılları Arasında Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).....	37
Grafik-2: Türkiye'nin Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	39
Grafik-3: Arjantin'in Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	40
Grafik-4: Arjantin'in Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	42
Grafik-5: Mısır'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	44
Grafik-6: Mısır'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	45
Grafik-7: Nijerya'nın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	47
Grafik-8: Nijerya'nın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	49
Grafik-9: Güney Kore'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler.	50
Grafik-10: Hindistan'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).	52
Grafik-11: Hindistan'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.....	54

GİRİŞ

Uluslararası mali kuruluşlar arasında önemli bir yere sahip olan ve 185 üyesi bulunan Dünya Bankası, uluslararası finans kurumu olarak üye ülkelere çeşitli mali imkânlar sağlamaktadır. Kuruluşunun ilk yıllarında savaştan zarar gören Batı Avrupa ülkelerinin yeniden inşası ve bu ülkelerin savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışını sağlamaya dönük olarak faaliyet gösteren banka, günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerini sağlamaya yönelik politikaları benimsemiştir. Dünyada yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmeler Dünya Bankası'nın politikalarını önemli ölçüde etkilemiş ve banka, gelişmekte olan üye ülkelere, üretimlerini artırmaları doğrultusunda kredi sağlayarak, teknik yardım ve danışmanlık faaliyetleri ile yardımcı olarak, ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmelerini ve halklarının refah düzeylerini artırmalarını sağlamayı hedefleyen bir yatırım ve kalkınma bankasına dönüşmüştür.

İç kaynak yetersizlikleri, tasarrufların düşüklüğü, ulusal finans piyasasının sığ ve yetersiz oluşu, bütçe ve kamu açıklarından kaynaklanan kamu kesimi borçlanma gereği, dış ticaret ve ödemeler dengesi açıkları, var olan kaynakların etkin ve verimli alanlarda kullanılamaması, iç ve dış borçların finansmanı, kamu yatırım projelerinin finansman ihtiyacı gibi nedenler Türkiye'yi de dış finansman kullanma zorunda bırakmaktadır.

Diğer yandan proje kredilerinin uzun vadeli olması ve kredi koşullarının nispeten iyi olması, belirli bir geri ödemesiz süre tanınması, projelerin yürütülmesinde yapılan teknik katkılar, bütçe kaynakları ile büyük yatırım projelerinin finanse edilememesi gibi nedenler proje kredisi kullanımını cazip kılmaktadır. Türkiye bu nedenle Dünya Bankası ve diğer uluslararası mali kuruluşlardan, hükümetlerden proje kredisi sağlamaktadır.

Türkiye, Dünya Bankası'na 1947 yılında üye olmuş ve ilişkiler güçlendirilerek günümüze kadar gelmiştir. Türkiye ile Dünya Bankası kredi ilişkileri Türkiye'nin bankaya üye olmasından üç yıl sonra 1950 yılında başlamıştır. Dünya

Bankası'ndan ilk krediyi 1951 yılında kullanmış ve bugüne kadar 198 projede 26,8 milyar dolar kredi kullanmıştır. Dünya Bankası'nın ülkemize verdiği krediler hem kredi türleri yönünden hem de sektörler yönünden çok çeşitlilik arz etmektedir. Bu kredilerin büyük çoğunluğu belirli bir projeye yönelik finansman sağlayan proje kredileridir. Bu krediler enerji, sağlık, eğitim, altyapı, kentleşme ve çevre, sosyal güvenlik, finans, kamu yönetimi, endüstri gibi çok çeşitli sektörlerle verilmiştir.

Türkiye, Dünya Bankası'ndan kredi kullanırken yatırım yaptığı projelere gerekli önemi vermemesi, projelerin yürütülmesi için gerekli iç kaynakların tam ve zamanında ayrılmaması, banka kaynaklarının etkin olarak kullanılmasını engelleyebilmektedir. Bu çerçevede Dünya Bankası Türkiye'ye proje hazırlama ve uygulama kapasitesinin geliştirilmesinde ve iç kaynakları ayrılmış projeler hazırlaması konularında da yönlendirmelerde bulunmuştur.

Dünya Bankası'ndan kullandığı krediler ile Türkiye'de makro ekonomik istikrarın sağlanması, büyüme, verimlilik artışının sağlanması ve piyasalarda rekabet ortamının oluşturulması gibi amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir. Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan kullandığı kredilere ilişkin veya Türkiye-Dünya Bankası ilişkileri konusunda bu güne kadar çok değişik çalışmalar yapılmıştır. Literatürdeki bu çalışmalar çok farklı alanlarda Türkiye-Dünya Bankası ilişkilerini irdelenmiştir. Örneğin; “*Dünya Bankası-Türkiye ilişkileri Üzerine Bir İnceleme*” (Şen, 1985), “*Dünya Bankası Kaynaklı Orta Vadeli Kredi Talebine Yönelik Sanayi Yatırım Projesi İncelemesi*” (Özdil, 1991), “*Dünya Bankası Garanti Programı*” (Toksoy, 1999), “*Dünya Bankası Kredilerinin Dağılımı ve Türkiye Açısından İncelenmesi*” (Kapitan, 2001), “*Dünya Bankası Kredilerinin Yeniden Yapılandırılması*” (Yener, 2007), “*Dünya Bankası Kredilerinin Kamu Yatırımları Üzerindeki Rolü*” (Güç, 2006) “*Dünya Bankası ve Yoksullukla Mücadele*” (Tosuner,2007) gibi sayılabilir.

Yapılan çalışmalar daha çok yapısal uyum programlarının etkinlikleri üzerinde durmuştur. Örneğin “*Dünya Bankası'nın Önerdiği Yapısal Uyum Programlarının Az Gelişmiş Ülkelere Etkilerinin Ülke Örnekleriyle İncelenmesi*” adlı çalışmada; yapısal uyum programlarının gelişmekte olan ülke ekonomilerine etkisi

Hindistan, Somali ve Bosna-Hersek gibi ülke örneklerine yer verilerek incelenmiştir (Ay, 2002). Diğer bir çalışmada ise “*Küreselleşme Sürecinde İstikrar ve Yapısal Uyum Programlarının*” 42 ülke ile birlikte Türkiye üzerindeki etkileri incelenmiştir (Akdemir, 2000). Bu çalışmada büyüme hızı, enflasyon, toplam dış borçların GSYİH’ye oranı, ithalatın ihracatı karşılama oranı, cari işlemler dengesinin GSYİH’ye oranı ve yapısal uyum-bölüşüm konular, irdelenmiştir.

Yukarıda sözü edilenler bu konu ile ilgili yapılan çalışmaların sadece bir bölümüdür. Türkiye-Dünya Bankası ilişkileri üzerine yapılan bu çalışmalar ya spesifik bir konuyu irdelemiş ya da Dünya Bankası’nın çalışma sistemi, amaçları ve politikaları gibi durumlar sorgulanmıştır.

Türkiye Dünya Bankası’ndan kredi kullanmaya devam etmektedir. Kullandığı bu kredileri kendi ihtiyaç ve istekleri ile beraber Dünya Bankası’nın tavsiyeleri doğrultusunda kullanmaktadır. Dolayısıyla şu sorulara cevap bulaya çalışmak büyük öneme sahip olduğu kanısındayız. Bu kredileri ne kadar etkin kullanmış veya kullanmaktadır? Türkiye ile beraber Dünya Bankası’ndan kredi kullanan ülkelerin durumu nasıldır? Dünya Bankası’ndan kredi kullanan diğer ülkeler (Türkiye ile aynı gelişmişlik düzeyinde olan veya Türkiye’ye rakip olabilecek) bu kredilerden ne kadar istifade etmiş veya ekonomilerini ne kadar geliştirmişlerdir. Yani Dünya Bankası’ndan kredi kullanan diğer ülkeler ve Türkiye bu kredilerden istedikleri sonuçları alabilmişler midir? Kıyaslama yapıldığında bu ülkeler içerisinde hangisi veya hangileri kredileri daha etkin kullanmıştır. Bu sorulara cevap verebilecek bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Çalışmamız dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Dünya Bankası’nın kuruluşu, yapısı, üyelik, üye ülkelerle ilişkileri ve bankanın kredi verme usulleri hakkında bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Türkiye’nin Dünya Bankası ile ilişkileri, kullandığı kredilerin borç geri ödemesi konuları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye’nin Dünya Bankası’ndan kullanmış olduğu kredilerin etkinliğinin değerlendirilebilmesi amacıyla; Türkiye ile beraber seçilmiş beş ülkenin (Hindistan, Arjantin, Güney Kore, Mısır ve Nijerya) 1990-2009 döneminde Dünya

Bankası'ndan kullanmış oldukları krediler ve kredilerin sektörel dağılımı öncelikle incelenmiştir. Daha sonra bu ülkelerin Aktif Projeleri ve sektörel dağılımı değerlendirilmiştir. Dördüncü ve son bölümde ülkelerin ekonomilerine ve gelişmişlik düzeylerine ışık tutabilecek ekonomik gelişme göstergelerindeki değişimlerden faydalanılarak bir analiz yapıp sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır.

BÖLÜM I

DÜNYA BANKASININ YAPISI VE KREDİ TÜRLERİ

1.1. Dünya Bankası'nın Kuruluşu

IMF ile birlikte kurulan Dünya Bankası Temmuz 1944'de yapılan Birleşmiş Milletler Para Konferansı'nın ardından 25 Haziran 1946 tarihinde faaliyetlerine başlamıştır (Korkmaz, 2003:24).

Konferansta başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, II. Dünya Savaşı'ndan zarar gören ülkelerin yeniden imarı üzerinde odaklanılarak, çok taraflı serbest ticaret olanaklarının açılması, tek taraflı dış alım sınırlandırmalarına veya devalüasyonlara engel olunarak ekonomik işbirliğin sağlanması konularında mutabakat sağlanmıştır. IMF uluslararası parasal işbirliğinin ve ticaretin dengeli bir şekilde gelişmesine yardımcı olmak; ödemeler dengesi sıkıntısı çeken üye ülkelere kotaları oranında maddi destekte bulunarak ödemeler dengesi sorunlarına çözüm bulmak ve bunların bir sonucu olarak da küresel ekonomik istikrarın sağlanması konularında bir misyon üstlenmiştir. Dünya Bankası ise misyonunu; savaştan tahrip olmuş Batı Avrupa ülkelerinin yeniden inşası ve bu ülkelerin savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışını kolaylaştırmak, azgelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardımcı olmak olarak belirlemiştir (Halişçelik, 2008:5).

Dünya Bankası ve IMF'in kuruluş aşamasında konferansa katılan 44 ülkenin imzası vardır. Bu ülkeler aynı zamanda bankanın kurucu üyeleri olarak anılmaktadır (Eğilmez, 1996:64).

Kuruluşunda II. Dünya Savaşı'nın neden olduğu yıkıntıyı gidermek amacını güden Dünya Bankası, 250 milyon dolar tutarındaki ilk krediyi Fransa'nın imarı için 1947 yılında vermiştir. Daha sonra da Hollanda, Danimarka ve Lüksemburg'a kredi açmıştır. Savaştan olumsuz etkilenen Avrupa ekonomisinin yeniden ayakları

üzerinde durmasını sağlayacak yapılanmaya öncelik tanıyan banka, ilgili ekonomiler için gerekli olan ithalatın finansmanını sağlamak doğrultusunda da kredi açmıştır (Halisçelik, 2008:6).

Banka ana sözleşmesinin III. Maddesinin 5’inci bendinde “istisnai durumlar dışında banka kredilerinin ve banka garantisinden yararlanan kredilerin imar (yeniden inşa) ve kalkınma amaçlı olduğu” ifade edilmesine rağmen yukarıda belirtilen ülkelere ithalatın finansmanı amacıyla verilen krediler dolaylı olarak ekonomilerinin yeniden inşası ile ilgili olduğu için “istisnai durumlar” olarak değerlendirilmelidir (Korkmaz, 2003:29).

Savaş sonrası Avrupa’sının imarının ABD’nin sağladığı Marshall yardımı ile sağlanması sonucunda, bankanın amacında değişmeler olmuş ve banka, gelişmekte olan ülkelerin yatırım kredisi ihtiyaçlarını karşılama amacını güden bir yatırım ve kalkınma bankası haline gelmiştir (Eğilmez, 1996:64).

Gelişmekte olan ekonomileri etkileyen krizler, acil durumlar ve savaş sonrası rehabilitasyon ihtiyaçları Bankanın faaliyetleri arasında önemli bir yer oluşturmuştur. Bankanın başlangıç misyonu zaman içinde değişen dünya konjonktürüne paralel olarak dönüşüm sergilemiş ve günümüzde **“küresel yoksulluğun azaltılması ve yaşam koşullarının iyileştirilmesini”** hedeflemiştir (WB About Us, 2009/a).

Yukarıda belirtilen politikaların bir sonucu olarak, günümüzde Dünya Bankası kaynaklarının yoksul ülkelere aktararak bu ülkelerin borçlandırıldığı, ancak gerçekte hem aktarılan kaynakların hem de borçlandırılan ülke doğal kaynaklarının (özellikle petrol), Dünya Bankası ve IMF gibi uluslararası kurumlarca öngörülen istikrar politikaları ve yapısal uyum kriterlerinin de yardımıyla, başta ABD olmak üzere zengin ülkeler ve o ülkelerin şirketlerine aktararak yoksul ülkelerin gerçekte sömürüldüğü yönünde ciddi eleştiriler söz konusudur (Perkins 2007’den aktaran Halisçelik, 2008:7).

1.2. Dünya Bankası Grubu

1944 yılında kurulan Dünya Bankası Grubu, her biri nihai karar almaya yetkili üye ülkelerin sahibi oldukları, birbiriyle yakından ilişkili ve belirli bir koordinasyon içerisinde faaliyet gösteren beş kuruluştan oluşmaktadır.

Dünya Bankası Grubunu oluşturan **Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası (IBRD)**, **Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)**, **Uluslararası Finans Kurumu (IFC)**, **Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı (MIGA)**, **Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıkları Çözüm Merkezi (ICSID)** kaynak ve hesap yönünden birbirlerinden bağımsız kuruluşlardır. Ancak bunların hepsinin Başkanlığı Dünya Bankası (IBRD) Başkanı tarafından üstlenilmiş olup idare, amaç ve işlevler bakımından da Dünya Bankası ile doğrudan ilişki içerisinde bulunmaktadırlar (Eğilmez, 1996:64).

"Dünya Bankası" terimi bu beş kuruluştan yalnızca IBRD ile IDA'yı ifade etmektedir. Yukarıda yer alan kurumlar bir grupta toplanmıştır. Bu kurumlar yönetim, amaç ve fonksiyonları bakımından Dünya Bankası ile doğrudan ilişkili bulunmaktadır. Bütün bu kuruluşlar kaynak ve hesaplar bakımından birbirinden bağımsızdırlar. Bununla birlikte üyelik, amaçlar ve yönetim ilişkileri açısından Dünya Bankası şemsiyesi altında toplanmış olmaları nedeniyle, Dünya Bankası (IBRD) ile ilgili olarak yapılan ayrıntılı yorum ve değerlendirmelerin genel anlamda diğer kurumlar için de geçerli olduğunu belirtmek gerekir (Halişçelik, 2008:8).

Dünya Bankası Grubunu oluşturan kuruluşlara ait bilgiler aşağıdaki Tablo-1'de özet olarak yer almaktadır. Bu kuruluşlara ait ayrıntılı bilgiler ilgili bölümlerde yer verilecektir.

Tablo-1: Dünya Bankası Grubu Şemsiyesi Altındaki Kuruluşların Üye Sayıları ve Sermayeleri				
Kuruluşun Adı	Kuruluş Amacı	Kuruluş Tarihi	Üye Sayısı	Toplam Sermaye (1000 dolar)
Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası (IBRD)	Orta Gelir grubunda (1500 dolar < k.b. GSMH < 5225 dolar) yer alan ülkelere sürdürülebilir kalkınmayı sağlamak.	1945	185	189.718.000
Uluslararası Kalkınma Birliği (IDA)	(k.b.GSMH < 1065 dolar) olan ülkelere uzun vadeli düşük faizli kredi sağlamak.	1960	168	167.926.000
Uluslararası Finans Kurumu (IFC)	Özel sektör kuruluşlarına kredi sağlamak.	1956	181	2.076.100
Çok Taraflı Yatırım Garanti Kurumu (MIGA)	Yabancı yatırımcılara ev sahibi ülkelerin politik risklerine karşı garanti vermek.	1988	172	2.365.634
Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözümü Merkezi (ICSID)	Anlaşmazlıkların çözümünde hakemlik, ülkelerin yatırım ve yabancı sermaye kanunları, ikili yatırım anlaşmaları üzerinde yayın, araştırma ve danışmanlık yapmak.	1966	144	-

Kaynak: WB About Us, 2009/a

1.2.1. Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası

1946 yılında çalışmaya başlayan Uluslararası Yeniden Yapılandırma ve Kalkınma Bankası'nın 185 üyesi bulunmaktadır. Türkiye bu kuruluşa 1947 yılında üye olmuştur. IBRD, orta-gelirli ve yoksul olmakla birlikte kredi değerliliğine sahip ülkelere yoksulluğu; krediler, garantiler ve kredi dışı olanaklar aracılığıyla sürdürülebilir kalkınmaya destek vererek ve analitik ve danışma hizmetlerinde bulunarak azaltmayı hedeflemektedir. IBRD kârı azamileştirmeye çalışmadığı halde 1948 yılından bu yana her yıl net gelir elde etmiştir. Elde ettiği kârlar birçok kalkınma faaliyetinin fonlanmasında kullanılmakta ve mali gücüne katkıda bulunmaktadır. Dolayısıyla da, üye ülkelere düşük maliyette ve uygun koşullarda kaynak sağlayabilmektedir (WB, 2009/b).

IBRD'den borçlanan ülkeler, ticari bankalardan yapacakları borçlanmalara kıyasla daha uygun şartlarda (düşük faiz, daha uzun vade, anapara ödemelerinin başlamasından önce 3-5 yıllık ödemesiz bir dönem, döviz cinsi ve faizin

dönüştürülmesi vb.) ile borçlanabilirler. IBRD, genel olarak, yoksulluğun azaltılması, sosyal hizmetlerin sağlanması, çevrenin korunması, yaşam standartlarının iyileştirilmesi ve ekonomik kalkınmanın teşvik edilmesi gibi amaçlarla ülkelere kredi sağlamakta ve/veya bu amaçlarla yürütülen proje ve programları kısmen ya da tamamen finanse etmektedir. IBRD söz konusu konularda uzmanlaşmış bir kurum olarak da değerlendirilebilir (Tünsoy, 2005:5).

Üye ülkelerin sahibi bulundukları IBRD'de oylama gücü, kredilerin tahsisinde önemli bir rol oynamaktadır. Oylama gücünün belirlenmesinde ise her üyenin göreceli ekonomik gücüne göre hesaplanan sermaye payı dikkate alınmakta, bunun sonucu olarak da sermaye payı yüksek olan ülkeler Dünya Bankası'nın kaynaklarının tahsisi ve kullanımı konusunda etkin olmaktadır. Ancak bu ülkeler aynı zamanda kuruluşun nasıl finanse edildiğinden ve paraların nasıl harcandığından müştereken sorumlu olmaktadır. Dünya Bankası üyelerine sağladığı fonlarının büyük bölümünü sermayelerinden ziyade dünya finans piyasalarından borçlanma yolu ile sağlanmaktadır (Halişçelik, 2008:10).

1.2.2. Uluslararası Kalkınma Birliği

Ayrı bir tüzel kişiliği olan IDA 1960 yılında kurulmuş olup, Türkiye aynı yıl bu birliğe üye olmuştur. IDA'nın şu an 168 üyesi bulunmaktadır. Birlik üye ülkeler içerisinde piyasa koşullarında borçlanma kapasiteleri çok düşük veya hiç olmayan en yoksul kesimin kalkınması için ihtiyaç duyduğu finansmanı sağlamak için kurulmuştur. Bu amaç IDA'nın ana sözleşmesinin birinci maddesinde açıklanmıştır. Söz konusu maddede; “üye ülkelerden en az gelişmiş düzeyde bulunanlara, verimliliği ve yaşam standartlarını yükseltmek suretiyle kalkınma amaçlarına katkıda bulunacak kredileri, bu ülkelerin ödemeler dengesinde önemli bir yük oluşturmayacak koşullarla sağlamak” hükmü bulunmaktadır (IDA, 1960:3).

IBRD ve IDA aynı merkezde faaliyet gösterir ve aynı personel ile aynı standartlarla projeleri değerlendirir. Temel fark ise IDA kredileri, her üye ülkeye değil, kişi başına milli geliri “fakirlik çizgisi” altında kalan ülkelere verilmektedir.

Ayrıca bu krediler, faizsiz ve 10 yılı geri ödemesiz olmak üzere 35-40 sene vadeye yayılan imtiyazlı kalkınma kredileridir. Bu nedenlerden dolayı IDA'nın sağladığı krediler, IBRD'nin sağlamış olduğu kredilerin şartlarından farklıdır. IDA eğitim, sağlık, temiz su gibi temel hizmetlerden daha iyi biçimde yararlanılmasına yardımcı olmaya çalışmakta ve ekonomik kalkınma ile istihdama yönelik reformlarla yatırımlara destek vermektedir (Tünsoy, 2005:2).

Birliğin sermayesi Dünya Bankası sermayesinden ayrı olduğu için hesapları da Bankadan ayrı olarak tutulmaktadır. IDA'ya üye olabilmek için öncelikle IBRD'ye üye olmak gerekmektedir. IDA, yönetim, amaç ve fonksiyonlar bakımından IBRD ile birlikte hareket etmektedir. IDA, 39'u Afrika'da olmak üzere dünyanın en fakir 78 ülkesine yardım sağlayan en önemli kaynaklardan biridir. (WB, 2009/c).

“HM Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü Dünya Bankası Projeleri Dairesi'nin verilerine göre; Türkiye 1960 yılında kurulan IDA'nın kuruluş sermayesine 7 milyon dolarlık katkı ile %0,76 oranında katılım sağlamıştır. Türkiye 1973 yılında IDA'dan mezun olmuş ve 1987 yılında aktif donör rolü üstlenmiştir” (Hazine Müsteşerliği, 2008'den aktaran Halisçelik, 2008:11).

“Türkiye IDA kaynak artırımlarına bugüne kadar 142,37 milyon dolar tutarında katkıda bulunmuştur. Türkiye'nin toplam oy sayısı 107.538 olup IDA içindeki oy gücü %0.64 oranındadır” (Halisçelik, 2008:11).

1.2.3. Uluslararası Finansman Kurumu

Özel sektör aracılığıyla ekonomik kalkınmayı geliştirmek amacıyla 1956 yılında kurulan Uluslararası Finans Kurumu (IFC)'nin üye sayısı 181 olup Türkiye aynı yıl içerisinde bu kuruluşa üye olmuştur. Dünya Bankası başkanı aynı zamanda IFC'nin başkanlık görevini de yürütmektedir. IFC, Dünya Bankası Grubunun diğer

kurumlarıyla koordineli bir şekilde faaliyetlerini sürdürür ancak yasal ve mali açıdan bağımsızdır (IFC).

Kurumun temel kuruluş amacı, ana sözleşmesinin birinci maddesinde yer almaktadır. Söz konusu madde; “IFC’nin temel amacı, Dünya Bankası’nın üye ülkelere yönelik faaliyetlerini desteklemek için, üye ülkelerde, özellikle daha az gelişmiş bölgelerdekiler öncelikli olmak üzere, verimli özel kesim kuruluşların büyümesini özendirmek yoluyla ekonomik kalkınmaya daha fazla katkıda bulunmaktır.” hükmünü taşımaktadır (Eğilmez, 1996:100).

Bu nedenle IFC, gelişmekte olan ülkelerin özel kesim kuruluşlarına kredi vermektedir. Özel sektör yatırımcılarına vermiş olduğu bu krediler için devlet garantisi talep etmemektedir. IFC, özel sektörden yatırımcıların uygun bulmadığı bölge ve sektörlerde yatırımında bulunmaktadır. Bu kuruluşun görevleri (IFC).

- ❖ İş ortaklarıyla çalışarak IDA ülkeleri dâhil gelişmekteki ülkelerde sürdürülebilir özel girişim yatırımlarını desteklemek,
- ❖ Müşterilerine uzun vadeli kredi, garanti ve risk yönetimi sağlamak ve yerel şirketlerle uzun süreli ilişkiler kurmak,
- ❖ Çevresel ve sosyal sürdürülebilirliği sağlamak,
- ❖ Yerel finansal piyasaları geliştirmek ve danışmanlık hizmeti vermektir.

IFC’nin vizyonu; **“yoksul insanların fakirlikten kurtulma ve yaşam kalitelerini yükseltme yönünde fırsatları vardır”** yönündedir. IFC’nin toplam ödenmiş sermayesi 2.365 milyon ABD dolardır. Türkiye’nin katkısı 14,5 milyon dolar olup toplam içindeki payı %0.62’dir. Ödenmiş sermayeye en önemli katkıyı ABD sağlamakta olup, toplam katkısı 569,4 milyon dolar, toplam içindeki payı ise %24’tür. Diğer önemli katkılar %6 ile Japonya, %5 ile Almanya, Fransa ve İngiltere tarafından sağlanmaktadır. Ülkeler sermaye oranında IFC’de oy gücü elde etmektedir (IFC).

Türkiye’de IFC, İstanbul’da Avrupa ve Orta Asya (ECA) bölgesel ofisi

olarak faaliyet göstermektedir. Türkiye IFC'den kredi kullanımında Dünyada 4'üncü, bölgesinde ise 1'inci sıradadır. IFC'nin sağlamış olduğu toplam fonların %6,34'ü ve bölgede kullanılan fonun %30,13'nü Türkiye tarafından kullanılmıştır. Türkiye bugüne kadar IFC'den yaklaşık 2,1 milyar dolar sendikasyon kredisi olmak üzere toplam 5,8 milyar dolar fon sağlamıştır. Sağlanan fonlar genellikle mali sektörün geliştirilmesi, KOBİ'lerin güçlendirilmesi ve üretimin genişletilmesi alanlarında kullanılmıştır. Türkiye'de 2002-2007 döneminde sağlanan kredilerin %42'si finans ve sigortacılık sektörü, %13'ü bilişim, %12'si sanayi ve tüketim mamulleri sektörlerinde kullanılmıştır (Hazine Müsteşerlığı, 2008'den aktaran Halisçelik, 2008:17).

1.2.4. Çok Taraflı Yatırım Garanti Ajansı

1988 yılında kurulmuş bulunan MIGA'nın temel misyonu; ekonomik büyüme, yoksulluğu azaltma ve insanların yaşam kalitesini yükseltmek amacıyla doğrudan yabancı sermayenin (FDI-Foreign Direct Investment) gelişme yolundaki ülkelere doğru akımını özendirmektir. Bu amaçla MIGA, üye ülkelerdeki yatırımları özendirmek amacıyla çeşitli riskler için garantiler vermekte, teknik yardım ve online yatırım hizmetleri sağlamaktadır (MIGA).

Bu çerçevede MIGA, Dünya Bankası ve IFC'nin çabalarına tamamlayıcı yönde katkı sağlamaktadır. MIGA yatırım uzlaşmazlığı olduğunda talep üzerine arabuluculuk hizmeti de sunmaktadır. Ayrıca, yatırım olanaklarıyla ilgili bilginin ülkelere yaygınlaştırılabilmesi için teknik yardım hizmeti de vermektedir. Türkiye'nin 1988 yılında üye olduğu MIGA'nın üye sayısı 172'dir (MIGA).

MIGA, yatırımın yapılacağı ülkede gerek döviz yetersizliği, gerekse döviz transferiyle ilgili mevzuat değişikliklerinin yarattığı döviz transfer sorunlarının ortaya çıkması, kamulaştırma veya diğer bir yolla garanti edilmiş yatırım konusu mülkün yatırım sahibi kuruluşun elinden çıkması, yatırıma ilişkin proje sözleşmesinin yatırımın yapılacağı ülke tarafından bozulması ya da iptal edilmesi ve savaş halinin veya olağanüstü hallerin ortaya çıkması sonucunda garanti konusu yatırıma devam

edilememesi gibi risklere karşı yatırımcıları koruyup teşvik edilebilmesi için garantiler sağlamaktadır (Halişçelik, 2008:20).

Bir başka deyişle MIGA'nın amacı geliştirmekte olan ülkelere yönelik yatırımları özendirme. Bununla beraber, MIGA'nın diğer bir amacı da kendine pazar arayan uluslararası sermayeyi, sigorta sağlamak suretiyle, belirli bir ihtimal dâhilinde ortaya çıkabilecek risklere karşı korumaktır. MIGA sayesinde yabancı sermaye hiçbir ticari olmayan risk almadan, o ülkenin sermaye payı ve ödediği primlerle karşılanan garanti olanağına kavuşabilmektedir. MIGA'nın bir yatırıma garanti verebilmesi için yatırımın yapılacağı ülkenin geliştirmekte olan bir ülke olmasının yanı sıra yatırımcının ve yatırım şeklinin MIGA'nın misyonu çerçevesinde uygun bulunması gerekir. Ayrıca, MIGA'nın sağlamış olduğu garanti kapsamında yatırımcının, yatırımın yapıldığı ülkenin dışında başka bir ülke orijinli olması diğer bir deyişle yatırımın ve yatırımcının yabancılık unsuru taşıması gerekmektedir (Tünsoy, 2005:4).

Dünya Bankası'nın başkanı aynı zamanda MIGA'nın da başkanlık görevini yürütmektedir. Grubun diğer kurumlarından farklı olarak MIGA'nın kendi "Guvernörler Konseyi ve Direktörler Kurulu" vardır. Dünya Bankası'na (IBRD) üye olan her ülke aynı zamanda MIGA'ya da üye olma opsiyonuna sahiptir.

MIGA'nın 2008 mali yılı sonu itibariyle sermaye tutarı 361 milyonu ödenmiş olmak üzere toplam 1.891 milyon dolardır. Toplam oy sayısı ise 218.384 tür. Türkiye'nin sermaye katkısı, 1.65 milyon dolarlık kısmı ödenmiş olmak üzere, yaklaşık 8,8 milyon dolardır. Bu sermaye payına karşılık Türkiye'nin oy gücü 1.078 oy karşılığı %0,49'dur. Toplam sermayeye en önemli katkıyı ABD sağlamakta olup, toplam katkısı 352,3 milyon dolar, oy gücü ise %14,91'dir. Diğer önemli katkı sağlayan ülkeler ve oy güçleri ise sırasıyla %4,23 Japonya, %4,21 Almanya, %4,04 ile Fransa ve İngiltere'dir. Ülkeler sermaye katkıları ile orantılı olarak MIGA bünyesinde oy gücü elde etmektedir (MIGA).

1.2.5. Uluslararası Yatırım Anlaşmazlıklarının Çözüm Merkezi

Üye olan ülkeler ile diğer üye ülkelerin kuruluşları arasında ortaya çıkacak yatırım anlaşmazlıklarının ve uzlaşmazlıklarının çözümü için gerekli uzlaşma ortamını yaratmak amacıyla 1966 yılında kurulmuş bulunan ICSID: yatırım uyuşmazlıklarında uzlaşma ve tahkim olanakları sağlayarak yabancı yatırımı teşvik etmeye çalışmaktadır. Bu suretle ülkelerle yabancı yatırımcılar arasında müşterek güvenin olduğu bir ortam yaratılabilmektedir. Yatırımın yapıldığı ülke ile yabancı yatırımcılar arasında çıkan uyuşmazlıklarda mahkemeye başvurarak yargı kararı almak, yerel hukukun ulusal çıkarları gözetmesi nedeniyle yabancı yatırımcılar tarafından tercih edilmemektedir. Bu nedenle bir hakeme başvurarak ortak bir hakem kararı alıp ona uymak veya bir uzlaştırmacı mercii önünde uzlaşma yolunu denemek, yabancı yatırımcılar açısından çoğu zaman tercih edilen bir metot olmaktadır (ICSID).

ICSID yatırım anlaşmazlıklarının çözümü için tarafların taleplerini ve çıkarlarını dengeleyen bir düzeyde çözüm bulmaya çalışır. Bu amaçla tarafların karşılıklı anlaşmasını sağlama konusunda öncelikle “uzlaştırma” yolunu seçer. Uzlaştırmanın sağlanamadığı durumlarda ise ihtilafın çözülmesi için “tahkim” müessesesi devreye girer. ICSID’in hakemlik hizmetlerinden faydalanmak zorunlu olmayıp tarafların isteğine bağlıdır. Ülke hükümetleri ile o ülke yatırımcıları arasındaki yatırım sözleşmelerinde tahkim konusunda anlaşma olabileceği gibi, devletlerarasında imzalanan iki ya da çok taraflı anlaşmalarda da tahkim yoluyla uzlaşma önceden kararlaştırılabilir.

Birçok uluslararası sözleşmede yatırımlarla ilgili uyuşmazlıklar konusunda ICSID'nin tahkim olanaklarına referansta bulunmaktadır. ICSID'nin bu konularda, özellikle, tahkim hukuku ile yabancı sermaye hukuku alanında araştırma ve yayınları bulunmakta olup, yatırımcılara önemli katkılar sağlanmaktadır. Dünya Bankası'nın Başkanı aynı zamanda ICSID'nin de başkanlık görevini yürütmektedir. ICSID'nin geliri uzlaşma ve tahkim istekleri karşılığında taraflardan alınan ücretlerden oluşmaktadır. Gerektiğinde Dünya Bankası'ndan veya diğer üye ülkelerden yönetim

konseyince belirlenen miktarda gelir de tahsil edilebilmektedir (Tünsoy, 2005:5).

1.3. Dünya Bankası'na Üye Olan Ülkelerin Sermaye Payları, Oy Güçleri ve Temsilleri

Dünya Bankası Ana Sözleşmesinin II/2 kısmında banka sermayesine ilişkin düzenlemeler söz konusudur. Bu madde hükmüne göre bankanın kuruluş sermayesi her birinin değeri 100.000 dolar olmak üzere 100.000 adet paydan oluşmakta ve toplam miktarı 10 milyar dolara tekabül etmektedir (IBRD,1989:1-2).

Dünya Bankası'nda her üye ülkenin belirli bir sermaye payı söz konusudur. Sermaye payları, üye ülkenin IMF içindeki kotasını esas alarak bankaca hazırlanan minimum sabit pay ile o ülkenin gönüllü olarak taahhüt ettiği değişken sermayenin toplamından oluşmaktadır. Banka ana sözleşmesine göre: Üye ülkelerin sermaye katkısı %20 ve %80 olmak üzere iki bölümden oluşmaktadır. Üye ülke sadece bu %20'lik kısmın %2'lik kısmını altın ya da dolar olarak peşin ödemekte, kalan %98'lik kısmı (%20'nin kalan %18'lik kısmı ve diğer %80'lik kısım) ihtiyaç duyulması halinde üye ülkelerce ödenmektedir (IBRD,1989:2-3).

Guvernörler Kurulu dörtte üç oy çoğunluğu ile Dünya Bankası'nın sermayesinin artırımına gidebilir. Üye ülkeler sermaye artırımlarında minimum payı korumak kaydı ile ek pay almak istemeyebilirler. Banka mevzuatına göre, bir ülkenin sermaye payının yüksekliği, o ülkeye daha fazla kredi kullanma hakkını vermez. Ancak Bankanın karar ve uygulamalarında etkili olmasına imkân veren oy gücünün artmasını sağlar. Bu durum, gelişmiş ülkeleri yüksek sermaye payları ile Bankaya üye olmaya teşvik etmektedir.

Bir üye ülkenin oy gücü "sabit oy sayısı" ile değişken oy sayılarının toplamına eşittir. Sabit oy sayısı ülkelerin Dünya Bankası'ndaki sermaye miktarı paylarından etkilenmemekte olup her ülke için 250 adet olarak belirlenmiştir. Dünya Bankası'nda üye ülkelerin oy gücünü etkileyen temel husus, üye ülkelerin sermaye payına göre belirlenen değişken oy sayısıdır. Değişken oy sayısı, üye ülkenin dolar

cinsinden ifade edilen sermaye payına göre değişmektedir (Eğilmez, 1996:75).

Türkiye'nin toplam sermaye katkısı 1.004,6 milyon dolardır. Söz konusu sermaye katkısı bono sunulmak suretiyle taahhüde bağlanmış olup, 59,8 milyon doları ödenmiş durumdadır. Türkiye'nin toplam oy sayısı 8.578 olup, oy gücü %0,53'tür. Türkiye, sermaye katılımına ilişkin sıralamada 36'ncı ve ülke grubu (ECA Bölgesi) içerisinde ise 3'üncü sırada yer almaktadır (Hazine Müsteşarlığı, 2008'den aktaran Halisçelik, 2008:32).

1.4. Dünya Bankası'nın Örgüt Yapısı ve Yönetimi

Dünya Bankası'nın yapısı IMF'in yapısı ile benzerlikler göstermektedir. Dünya Bankası'nda da temel organlar Guvernörler Kurulu, İcra Direktörleri Kurulu, Başkan, Teknik Departmanlar ve Kalkınma Komitesidir. Guvernörler Kurulu ve İcra Direktörleri Kurulunun işleyişleri IMF ile aynıdır (Kayıran, 2000:34).

Dünya Bankası'nın organizasyon yapısında temel karar alma organı olan Guvernörler Kurulu (Board of Governors of the World Bank), hiyerarşinin en üst basamağında yer almakta olup onun altında İcra Direktörleri Kurulu ve Dünya Bankası Başkanı yer almaktadır. Ayrıca, Dünya Bankası Başkanına bağlı başkan yardımcıları, çeşitli departmanlar ve personel görev yapmaktadır (IBRD,1989:9).

1.5. Dünya Bankası'nın Mali Kaynakları

Dünya Bankası'nın temelde sermaye, borçlanma ve diğer gelirler (faiz, menkul kıymet gelirleri, karlar) olmak üzere üç mali kaynağı vardır.

Dünya Bankası'nın borçlanmadan sonra en önemli finansman kaynağı sermayesidir. Bankanın ana sözleşmesine göre vereceği kredi miktarı sermayesinin, rezervlerinin ve gelir fazlalarının toplamını geçemez. Dünya Bankası üyelere sermaye payı tahsis ederken üye ülkelerin IMF'deki kota miktarlarını esas alır.

Dünya Bankası'nda her üye ülkenin bir sermaye payı vardır. Dünya Bankası'nın sermayesi ve bu miktar içinde üye ülkelerin sermaye payları, dolar cinsinden ifade edilmekte olup sermaye payının miktarı, üye ülkenin, Dünya Bankası'ndaki oy gücünü belirlemektedir. Tablo-2'de, 30 Haziran 2007 tarihi itibarıyla Dünya Bankasında en yüksek sermaye payına sahip 11 ülke ve Türkiye'nin sermaye payları ve oy güçleri özetlenmiştir (WB Annual Report, 2007:108-111).

Tablo-2: Dünya Bankasında En Yüksek Sermaye Payına Sahip 11 Ülke, Türkiye'nin Sermaye Payları ve Oy Güçleri				
	SERMAYE		OY	
Ülkeler	Payı (milyon dolar)	Toplam İçindeki Payı (%)	Oy Sayısı	Toplam İçindeki Payı (%)
ABD	31.965	16,84	265.219	16,38
Japonya	15.321	8,07	127.250	7,86
Almanya	8.734	4,60	72.649	4,49
İngiltere	8.372	4,41	69.647	4,30
Fransa	8.372	4,41	69.647	4,30
Çin	5.404	2,85	45.049	2,78
İtalya	5.404	2,85	45.045	2,78
Hindistan	5.404	2,85	45.045	2,78
Kanada	5.404	2,85	45.045	2,78
Suudi Arabistan	5.404	2,85	45.045	2,78
Rusya Federasyonu	5.404	2,85	45.045	2,78
Toplam 11 ülke	105.188	55	874.686	54
Türkiye	1.005	0,53	8.578	0,53
Toplam	189.801	100	1.619.599	100

Kaynak: WB Annual Report 2007.

Yukarıdaki Tablo-2'de de görüleceği üzere; 2007 mali yılı sonu itibarıyla Bankada en yüksek oya sahip ülke ABD'dir. ABD'nin sermaye katkısı 31.965 milyon dolar olup, toplam sermaye içindeki payı %16,84'tür. ABD'den sonra en önemli katkılar Japonya, Almanya, İngiltere ve Fransa tarafından sağlanmaktadır.

1.6. Dünya Bankası Tarafından Sağlanan Kredi Türleri

Dünya Bankası'nın yatırım kredileri (investment credits), uyum kredileri (adjustment loans) ve bu ikisinin karimasından oluşan karma krediler (hybrid loans) olmak üzere sağladığı 3 tür kredi söz konusudur.

Dünya Bankası, kuruluşundan 1980'lere kadar, gelişmekte olan ülkelerin kalkınma hedeflerine ulaşmasına katkıda bulunacak yatırım projelerine yönelik olarak verilen yatırım kredileri üzerinde yoğunlaşmıştır. Ancak son 25 yıldır gelişmekte olan ülkelerin toplumsal yapılarını, kendi öngördüğü kalkınma modeli çerçevesinde yönlendirecek programlara yönelik uyum kredileri de vermeye başlamıştır. Bu misyon değişikliği, uygulamada Bankanın geleneksel proje kredisi anlaşmalarının yanı sıra özellikle 1980 yılından bu yana, az gelişmiş ülke hükümetleriyle “Yapısal Uyarlanma Kredisi Anlaşmaları” ile daha dar kapsamlı “Sektörel Uyarlanma Kredisi Anlaşmaları”nı imzalamaya başlamasıyla sonuçlanmıştır. Son dönemlerde ise hem proje hem de program kredisi bileşeni içeren “Karma Kredi Anlaşmaları” da uygulamaya başlanmıştır (Kaya, 2002:19).

Böylece Dünya Bankası kalkınma amaçlı gelişmekte olan ülkelerdeki mikro projecilik misyonunu son dönemlerde IMF istikrar politikalarıyla da uyumlu makro istikrar politikalarına bırakmaya başlamıştır. Bu husus da Dünya Bankası'nın kuruluş misyonuna aykırı politikalar olarak dikkat çekmekte ve ciddi eleştirilere uğramaktadır (Halisçelik, 2008:50).

31 Mart 2009 tarihi itibarıyla Türkiye’de 198 projeye Dünya Bankası kısmen ya da tamamen finansman sağlamıştır. Bu projelerin 169’si (%85’i) yatırım kredisi ile finanse edilirken kalan 29’u (%15’i) ise uyum kredileri ile finanse edilmiştir (WB Projects & Operations, 2009).

1.7. Program ve Proje Kredi Anlaşmaları

Dünya Bankası kuruluşundan bu yana gelişmekte olan ülkelerin kalkınmasına yardım edecek projelerin finansmanı için uzun dönemli (5 ile 10 yıl arasında) yatırım kredisi sağlamaktadır. Bu krediler, büyük ölçüde, gelişmekte olan ülkelerde ekonomik ve sosyal gelişmeyi sağlamaya yönelik mal, iş ve hizmet temininde kullanılmaktadır. Banka bu tür kredileri kullandırırken: bu kredinin borç alan ülkenin ekonomisinin gelişmesine katkıda bulunmasını, sağlam ve üretken projelerde kullanılmasını ve de krediyi kullanacak ülkenin, krediyi geri ödeme

kapasitesini göz önünde bulundurmaktadır (Halisçelik, 2008:51).

Dünya Bankası'nın temel işlevlerinin başında kalkınmaya yönelik projelerin kredilendirilmesi gelir. Banka tarafından kullanılan yatırım kredilerinin temel özellikleri şunlardır (Tünsoy, 2005:14-15):

- ❖ Bu krediler, borcunu geri ödeme kapasitesine sahip ülkelerin yatırım projelerinin finansmanında kullanılmaktadır.
- ❖ Bu krediler, ekonomik yönden gelişmiş ülkelere ziyade, gelişmekte olan ülkelere sağlanmaktadır.
- ❖ Eğitim kalitesinin artırılması, alt yapı yatırımlarının desteklenmesi, sanayi yatırımları ve sağlık hizmetlerinin geliştirilmesi vb. nedenlerle; eğitim, sağlık, ulaştırma, ticaret vb. birçok sektöre verilebilir. Bir projeye sağlanan krediler tek bir sektörde kullanılabileceği gibi, aynı anda birçok sektörde de kullanılabilmektedir.
- ❖ Bir projenin banka tarafından finanse edilebilmesi için, o projenin ekonomik, teknik ve mali açılarından yeterli bulunması ve ekonomik gelişmeye katkıda bulunması gerekir.
- ❖ Bu krediler ülke hükümetine doğrudan verilebileceği gibi, o ülke hükümetinin garantisi altında çeşitli kurum ve/veya kuruluşlarına da verilmektedir.

Banka tarafından verilen yatırım kredileri, ilgili yatırım projesinin tamamını finanse etmez, kalan kısmının o ülke iç kaynakları veya diğer dış kaynaklarından finanse edilmesi gerekir. Bir başka deyişle yatırım projeleri, ortak finansman yöntemiyle finanse edilmektedir. Söz konusu uygulamanın amacı, ödenmesi gereken vergi, harç vb. ödemelerin banka kaynaklarından karşılanmasını engellemek ve üye ülkenin projeyi sahiplenmesini sağlamaktır (Eğilmez, 1996:75).

1.7.1. Yatırım Kredisi Anlaşma Türleri

Yatırım kredisi anlaşma türleri aşağıda yer almaktadır:

- ❖ Özel Yatırım Kredileri (Specific Investment Loan- SIL)
- ❖ Sektör Yatırım ve Koruma Kredileri (Sector Investment and Maintenance Loan- SIM)
- ❖ Program Uyum Kredileri (Adaptable Program Loan- APL)
- ❖ Hazırlık Kredileri (Learning and Innovation Loan- LIL)
- ❖ Teknik Yardım Kredileri (Technical Assistance Loan- TAL)
- ❖ Aracı Kurum Kredileri (Financial Intermediary Loan- FIL)
- ❖ Acil İyileştirme (Yardım) Kredileri (Emergency Recovery Loan- ERL)

1.8. Uyum (Program) Kredisi Anlaşmaları

Uyum kredileri bir sektördeki politik, kurumsal ve yapısal reformları ya da kredinin sağlandığı ülkedeki ekonomik durumu genel olarak desteklemek amacıyla verilen kredilerdir. Bu krediler sağlandığı ülkelere dış kaynaklı fonlama ihtiyaçlarını hızlı bir şekilde kullanma imkânı sağlamaktadır. Önceleri ticaret politikalarını ve tarım sektörünü de kapsayan makro-ekonomik politika reformlarına destek sağlama amacıyla olan uyum kredileri, günümüzde daha çok aşağıdaki konular üzerinde yoğunlaşmıştır (Halişçelik, 2008:61).

- ❖ Yapısal reformlar, mali sektör ve sosyal politika reformları,
- ❖ Vergi ve ticari reformlar ile teşvik rejimlerindeki engellemelerin düzeltilmesi,
- ❖ Kamu sektöründeki kaynak yönetiminin geliştirilmesi,
- ❖ Rekabetçi piyasa sisteminin geliştirilmesi (örneğin yasal ve düzenleyici reformlar),
- ❖ Uygun izleme ve koruma sistemlerinin oluşturulması (örneğin mali sektör reformu),
- ❖ Özel sektör yatırımlarına uygun bir çevre yaratılması (örneğin özelleştirme ve kamu-özel sektör işbirliği),
- ❖ İyi yönetişimin ilkelerinin sağlanması (örneğin sivil hizmet reformu) ve
- ❖ Uyarlamaların kısa dönemli negatif etkilerinin azaltılması (örneğin sosyal güvenlik fonlarının kurulması).

Uyum kredileri iç ve dış şoklardan etkilenen ülkelerin, 4-5 yıllık bir süreçte uygulanan uyum politikaları ile şok öncesindeki büyüme hızlarını yakalamaları amaçlamaktadır.

Bu amaçlarla banka, değişen kalkınma ve istikrar anlayışından hareketle 1980 yılında, mevcut uluslararası konjonktüre de uygun olarak ödemeler dengesi istikrarı ile dışa açık kalkınma ve iç kaynak mobilizasyonu hedeflerini de içinde barındıran Yapısal Uyum Kredilerini (Structural Adjustment Loans-SAL) ve bunların türevi niteliğinde olan sektör bazında uyum için verilen Sektörel Uyum Kredilerini (Sectoral Adjustment Loans) kullanıma açmıştır. Bu kredilerde, özel bir yatırımın desteği yerine program kapsamındaki yapısal reformların desteklenmesi amaçlanmıştır. Yapısal uyum kredileri ile makro-ekonomik istikrarsızlığın azaltılmasına katkıda bulunularak, kaynak dağılımını iyileştirerek büyümenin yeniden gerçekleştirilmesi sağlanmaktadır. Söz konusu hedef ve reformların başarıyla gerçekleştirilmesi için, hedeflere ulaşılmasına bağlı olarak sağlanan fonların dilimleri serbest bırakılır (Güraslan, 2005:23-24).

Banka tarafından kullanılan uyum kredilerinin temel özellikleri aşağıda yer almaktadır (Tünsoy, 2005:23-24):

- ❖ Uyum kredileri, IBRD ve IDA üyesi ülkenin uygulayacağı genel bir programı desteklemek üzere verilir (Yatırım kredisi ise; bir veya birkaç kurumun, baraj, yol, hastane yapımı veya eğitim hizmetinin iyileştirilmesi gibi belirli bir projesini finanse etmek amacıyla yöneliktir).
- ❖ Kredinin sağlanacağı ülkenin, politik ve kurumsal reform faaliyetlerinin ve makro-ekonomik yönetiminin, fon sağlayıcılarının beklentilerini karşılayacak düzeyde olması beklenmektedir.
- ❖ Uyum kredileri, ülkenin tümünü ya da belirli bir sektörünün tümünü ilgilendiren ve genellikle mevcut sistemin değiştirilmesini öngören uygulamalarına destek olmak amacıyla açılır.
- ❖ Uyum kredilerinin aşamaları genel olarak, yatırım (proje) kredilerinin aşamalarından farklıdır. Fakat hazırlanma, müzakere, onaylanma ve denetim açısından aralarında çok az fark vardır.

Uyum kredileri, IMF stand-by düzenlemesine oldukça benzeyen kredi anlaşma metinlerine dayanarak açılır. Genellikle IMF stand-by düzenlemelerinin ve uzatılmış fon kolaylıklarının ardından uygulamaya konulur. Taksitlendirme burada da söz konusudur. Belirli hedefler, dilimler arasında bölünüp, bu hedeflere ulaşılmasına bağlı olarak dilimlerin karşılığı miktarların serbest bırakılması yoluna gidilir (Eğilmez, 1996:75).

Dilimlerin serbest bırakılmasında çeşitli sosyo-ekonomik ve hukuki hedeflerin gerçekleşmesi şart koşulabilir: Taahhüt edilen reform yasalarının çıkarılması, belirlenmiş sosyo-ekonomik performans göstergelerinin gerçekleştirilmesi, tatmin edici makro-ekonomik ortamın oluşturulabilmesi vb. gibi taahhütlerin borçlu ülke tarafından yerine getirilmesi, fonların dilimler halinde bırakılmasını sağlayacak ön şartlara örnek olarak verilebilir.

1.8.1. Uyum Kredisi Anlaşma Türleri

Dünya Bankası bu kredileri 1980’li yıllarda vermeye başlamıştır. IMF ile koordinasyon, uyum kredisi hazırlamanın temel unsurlarındandır. Söz konusu krediler genel anlamda; yapısal uyarlanma kredi anlaşmaları ve sektörel uyum kredi anlaşmaları olmak üzere 2’ye ayrılırlar.

Diğer uyum kredileri, spesifik borçlu ihtiyaçlarına cevap verecek şekilde dizayn edilmiş, programlı ve özel yapısal uyum kredileri ve rehabilitasyon kredileridir. Borç azaltma kredileri uyum kredisi olmayıp, uyum operasyonlarına eşlik eder. Uyum Kredileri türleri aşağıda yer almaktadır:

- ❖ Yapısal Uyum Kredileri (Structural Adjustment Loan- SAL)
- ❖ Sektör Uyum Kredileri (Sector Adjustment Loan- SECAL)
- ❖ Programlı Yapısal Uyum Kredileri (Programmatic Structural Adjustment Loan- PSAL)
- ❖ Özel Yapısal Uyum Kredileri (Special Structural Adjustment Loan- SSAL)
- ❖ Rehabilitasyon Kredileri (Rehabilitation Loan- RIL)
- ❖ Borç Azaltma Kredileri. (Debt Reduction Loan- DRL)

1.9. Karma Kredi Anlaşmaları

Karma kredi anlaşmaları; Dünya Bankası'nın 1990'lı yıllarda oluşturduğu, tam anlamıyla ne yatırım kredilerinin ne de yapısal ve sektörel uyum kredilerinin özelliklerini taşımayan ancak aynı zamanda söz konusu kredilerin de birtakım şart, koşul ve esnek özelliklerini taşıyabilen kredi anlaşmalarıdır.

Uyum kredilerinin, yatırım kredilerine göre daha genel amaçlı ve esnek kullanım imkânı, son dönemlerde bazı projelerin bir araya getirilip bir program içinde yer almasını sağlamıştır. Böylece, uyum kredisinin genel düzenleyiciliği ve esnekliğinden yararlanarak, hem belirli bir programı uygulamak hem de bazı yatırım projelerinin yerine getirilmesi gerçekleştirilmektedir.

1.10. Dünya Bankası Kredilerinin Kullanım Koşulları

Dünya Bankası tarafından verilen kredilerin kullanılması bazı koşullara bağlıdır. Yatırım veya uyum kredileri ya da hibe kullanımının esasları ve koşulları banka ve ilgili üye ülke yetkilileri arasında imzalanmış bir anlaşmada yer alır. Bu anlaşmada yer alan söz konusu koşullar özetle aşağıda yer almaktadır:

Dünya Bankası kredilerinin kullanılabilmesi için ilk şart: banka ile kredi talep eden ülke yetkilileri arasında önceden belirlenmiş, genelde standart bir şekilde olan ve uygun biçimde hazırlanmış bir anlaşmanın mevcudiyetidir. Dünya Bankası anlaşmaları üç şekilde olur (Eğilmez, 1996:82):

- ❖ Banka ile bir yatırım veya uyum kredisi anlaşması yapılmaktaysa, imzalanacak anlaşmanın adı kredi anlaşması (Loan Aggrement)'dir.
- ❖ Banka ile yürütülecek bir proje üzerinde ilke birliğine ulaşılmış ve bu çerçevede bir proje hazırlama imkânı kullanılması söz konusu ise, bu durumda banka ile anılan imkânın kullanımı için yapılacak anlaşmanın adı mektup anlaşması(Letter Aggrement)'dir.
- ❖ Banka tarafından yönetilen emanet fonlardan bir hibe alınması söz konusuysa, imzalanacak anlaşma hibe anlaşması (Grant Agreement)'dir.

Dünya Bankası, üye ülkelerin hükümetine doğrudan kredi sağlayabildiği gibi o ülkenin çeşitli kamu kurum ve kuruluşlarının yatırım projelerini de kısmen ya da tamamen finanse etmektedir. Hükümet dışında ilgili kamu kurum ve kuruluşlarına sağlanan fonlarla ilgili olarak Dünya Bankası, üye ülkenin garantörlüğünü talep eder. Türkiye’de bu garantörlük görevini Hazine Müsteşarlığı yerine getirmektedir. Hükümet dışında, ilgili kamu kurum ve kuruluşlara sağlanan kredi kullanımlarında, banka ile projeyi yürütecek kamu kurumu arasında bir “Proje Anlaşması” imzalanırken, Dünya Bankası ile mali açıdan muhatabı olan mali ajan (Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı) arasında da kamu kurumunun aldığı kredinin geri ödeme garantisinin şart ve koşullarını içeren bir “Garanti Anlaşması” imzalanır.

Krediyi kullanacak kurum Dünya Bankası’na karşı borçlu, üye ülke ise borçlu kuruluşa garantör olur. Bu durumda toplam 3 anlaşma söz konusudur. Anlaşmalardan birincisi banka ile üye ülke (Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı), ikincisi banka ile borçlu kuruluş, üçüncüsü ise garantör ile borçlu kuruluş arasında yapılan garantör protokolüdür. Söz konusu anlaşmalar ve anlaşmaların tarafları aşağıdaki prosedürü izler:

- ❖ Dünya Bankası yatırım projesiyle ilgili kredi anlaşması **proje anlaşması** olarak adlandırılır. Proje anlaşmasının tarafları projeyi yürütecek kuruluşla projeye fon sağlayan bankadır. Projeyi yürüten kuruluş, banka nezdinde kredinin borçlusu durumuna gelir.
- ❖ Projeyi uygulamakla sorumlu olan kuruluşun kredi borcunu Bankaya karşı üye ülke adına garanti eden mali ajan (Türkiye’de Hazine Müsteşarlığı) ile yapılan anlaşmaya da **garanti anlaşması** adı verilir. Kredinin geri ödenmesinde bankanın muhatabı garantördür.
- ❖ Garantörün geri ödeme garantisi verilebilmesini teminen garantör ile borçlu kuruluş arasında imzalanan ve garanti verme koşullarını içeren **garanti protokolü** düzenlenir.

Söz konusu anlaşmalar imzalandıktan sonra fon sağlanan ülkenin merkez bankası veya bir ticari bankasında borçlu veya projeyi uygulayacak birim nam ve hesabına anlaşmada belirtilen döviz cinsi üzerinden bir özel hesap açılır. İmzalanmış

bulunan anlaşma yatırım kredisi anlaşması ise borçlu veya projeyi uygulayan kurumun yapmış olduğu harcama belgelerini incelenmek üzere Dünya Bankası'na gönderilir ve bu harcama ve başvuruların uygun bulunması neticesinde anlaşmaya bağlı olarak özel hesaba yeniden kaynak aktarımı yapılır. Yapılan anlaşmanın Uyarlanma Kredisi Anlaşması olduğu durumda ise borçlu ülke anlaşmada yer alan taahhütleri yerine getirdikçe banka, kredi dilimlerini serbest bırakarak Özel Hesaba kaynak aktarmaktadır (Tünsoy, 2005:28-29).

Banka, borçlu ya da proje uygulayıcısı kuruluşların satın alma ve ihale işlemlerini, bununla ilgili dokümanları, ihale şart ve sonuçlarını gözden geçirir. Bu gözden geçirmeler sonucunda herhangi bir sorun varsa düzeltilir, sorun olmaması durumunda onay verilerek gerekli ödemeler yapılır (Halişçelik, 2008:73).

- ❖ Banka tamamen veya kısmen finanse ettiği yatırım ya da uyum proje-programlarla ilgili kullandığı kredilerinin kullanım şeklinin uygun olup olmadığı hususunu ve bu kredilerin kullanımı sonucunda oluşturulan mali tabloların Uluslararası Standartlara ve Dünya Bankası rehberlerine uygun olarak yürütülüp yürütülmediği hususlarını bağımsız denetim şirketlerine denetletebildiği gibi, krediyi kullanan ülkenin resmi denetim birimleri aracılığı ile de denetletebilir. Denetimler uluslararası denetim ve genel kabul görmüş muhasebe standartları doğrultusunda yapılarak, Bankaya kredi anlaşmasında öngörülen süreler içinde rapor edilir.
- ❖ Dış finansmanı Dünya Bankası ve benzeri uluslararası kuruluşlardan sağlanan proje ve faaliyetlere ilişkin olarak, krediyi kullanan kurum ve kuruluşların hesap ve işlemlerini ilgili anlaşmalar çerçevesinde incelemek ve uluslararası bağımsız denetçi sıfatıyla mali ve uygunluk denetimlerini yapmak görevi Türkiye'de Hazine Kontrolörleri Kurulu'na verilmiştir

Kredi anlaşması çerçevesinde krediyi kullanan ülke kredi kapsamında yapacağı satın alma ve ihale işlemlerinde satın alınacak mal veya hizmetin cinsi, büyüklüğü gibi konular dikkate alınarak çeşitli ihale ve satın alma yöntemleri uygulanır (WB, 2009/d). Bu yöntemler;

- ❖ **Uluslararası Rekabete Açık İhale:** (ICB International Competitive Bidding): Borçlunun uluslararası ilan suretiyle mal ve hizmet almak üzere kullandığı ihale yöntemidir.
- ❖ **Sınırlı Uluslararası İhale:** (LIB Limited International Bidding): İhale miktarının düşük olması ya da sınırlı sayıda üreticisi olan malların ihalesinde kullanılan yöntemdir.
- ❖ **Ulusal Rekabete Açık İhale:** (NCB-National Competitive Bidding): Yerel piyasada daha ucuza temini mümkün olan mal ve hizmetlerin alımında kullanılan ihale yöntemidir.
- ❖ **Uluslararası veya Yerel Pazarlık Yöntemi:** Düşük miktarlı alımlarda, en az üç satıcıdan fiyat teklifi alınmak suretiyle yürütülen ihale yöntemidir.
- ❖ **Doğrudan Sözleşme Yöntemi:** Tek üreticisi olan malların alımı veya tamamlayıcı parçaların alımı ya da belirli bir teslim süresine bağlı malların alımında kullanılan ihale yöntemidir.
- ❖ **Emanet Yöntemi:** Borçlu ya da proje uygulayıcısının doğrudan kendi eleman ve ekipmanıyla gerçekleştireceği işler için uygulanan yöntemidir.
- ❖ **Birleşmiş Milletler Kuruluşları'ndan Alım:** UNICEF, WHO, FAO gibi Birleşmiş Milletlerin uzmanlaşmış kuruluşları aracılığıyla alınmasında yarar görülen mal ve hizmetler için kullanılan yöntemidir.

Yukarıda sayılanlar arasında Uluslararası Rekabete Açık İhale (ICB) yöntemini Dünya Bankası uygulamalarında asıl yöntem olarak kabul edilmekte, diğerleri ise istisnai olarak uygulanabilmektedir. Dünya Bankası kredisiyle yürütülen projeler çerçevesinde açılan ihalelere bir şirketin katılabilmesi için o şirketin bulunduğu ülkenin Dünya Bankası'nın üyesi olması gerekir. Diğer bir ifadeyle, bir ülke Dünya Bankası'nın üyesi değilse, o ülkenin şirketleri Dünya Bankası tarafından finanse edilen projelere ilişkin ihalelere girememektedir.

Projenin uygulanmasında, Dünya Bankası'nın projeyi finanse etmesi kararından (İkraz anlaşmasının imzalanmasından) önceki belirli bir süre içerisinde proje ile ilgili/uygun herhangi bir harcama yapılmışsa, bu giderin de dünya bankasınca sağlanan krediden “geriye dönük finansman uygulaması yöntemi”

(retroactive financing) ile mahsup edilerek finanse edilmesi mümkündür. “Guidelines procurement under IBRD loans and IDA CREDİTS May 2004 revised October 1 2006” kitapçığında ayrıntılı olarak düzenlenmiştir (WB, 2009/e).

BÖLÜM II

DÜNYA BANKASI TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

2.1. Genel Olarak Türkiye Dünya Bankası İlişkileri

Türkiye, Dünya Bankası'na 1947 yılında üye olmuş ve ilişkiler güçlendirilerek günümüze kadar gelmiştir. Türkiye ile Dünya Bankası kredi ilişkileri Türkiye'nin bankaya üye olmasından üç yıl sonra 1950 yılında başlamıştır. Dünya Bankası'ndan ilk krediyi 1951 yılında kullanmış ve bugüne kadar 198 projede 26,8 milyar dolar fon kullanmıştır. Kullanılan bu fonlar daha çok aşağıdaki hedeflerin gerçekleştirilmesi üzerinde yoğunlaşmıştır (WB, 2009/f).

- ❖ *Makro ekonomik istikrarın sağlanması,*
- ❖ *Büyüme,*
- ❖ *Verimlilik artışının sağlanması,*
- ❖ *Piyasalarda rekabet ortamının oluşturulması*

Türkiye'nin Avrupa Birliği'ne katılım sürecinde de banka yardımları devam etmiş ve ekonomik istikrarın sağlanması konusunda gerek IMF gerekse AB ile koordineli çalışmalar hız kazanmıştır. Türkiye'de Dünya Bankası-IMF koordinasyonu aşağıdaki amaçlar üzerinde odaklanmıştır (Halisçelik, 2008:133).

- ❖ *Kamu sektörünün yeniden yapılanması,*
- ❖ *Rekabet ortamının iyileştirilmesi ve*
- ❖ *Mali sektör reformu,*

Dünya Bankası'nın ülkemize verdiği krediler; hem kredi türleri yönünden hem de sektörler yönünden çok çeşitlilik arz etmiştir. Bu kredilerin büyük çoğunluğu (kredi anlaşması bazında) belirli bir projeye yönelik finansman sağlayan proje

kredileridir. Kullanılan krediler aşağıda sıralandığı gibi çok çeşitli sektörlerle yönelik olarak verilmiştir (Candan, 2005:82).

- ❖ *Sosyal güvenlik,*
- ❖ *Su tedariki ve kanalizasyon,*
- ❖ *Çevre,*
- ❖ *Tarım,*
- ❖ *İnşaat,*
- ❖ *Hukuk reformu,*
- ❖ *Kamu sektörü yönetimi,*
- ❖ *Enerji,*
- ❖ *Sağlık,*
- ❖ *Eğitim,*
- ❖ *Altyapı,*
- ❖ *Kentleşme ve*
- ❖ *Finans*

Türkiye, Dünya Bankası İcra Direktörleri Kurulu'nda; Belçika, Avusturya, Çek Cumhuriyeti, Lüksemburg, Slovenya, Arnavutluk, Ermenistan, Azerbaycan, Beyaz Rusya, Bosna-Hersek, Bulgaristan, Hırvatistan, Gürcistan, Macaristan, Kazakistan, Kosova, Kırgızistan, Litvanya, Makedonya, Moldavya, Karadağ, Polonya, Romanya, Rusya, Sırbistan, Slovakya, Tacikistan, Ukrayna ve Özbekistan ile birlikte Avrupa Orta Doğu (ECA) ülke grubunda temsil edilmektedir (Eğilmez, 1996:100).

Dünya Bankası Grubu Kuruluşları ve Türkiye'nin bu kuruluşlara sermaye katkısı, oy gücü ve bu kuruluşlarca Türkiye'ye sağlanan finansman tutarları aşağıdaki Tablo-3'de özetlenmiştir.

Tablo-3: Dünya Bankası Grubu Kuruluşları ve Türkiye'nin Bu Kuruluşlara Sermaye Katkısı (dolar)					
Kuruluş Adı	Üyelik Tarihi	Sermaye Payı (Taahhüt)	Sermaye Payı (Ödenmiş)	Oy Gücü	Sağlanan Finansman
IBRD	1947	1.004.648.000	59.800.000	0,53%	26.487.686.000
IDA	1960	142.371.000	141.230.000	0,64%	197.239.000
IFC	1956	14.545.000	14.545.000	0,61%	5.793.076.000
MIGA	1988	8.807.000	1.672.000	0,49%	769.000.000
ICSID	1989	-	-		-

Kaynak: HM Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü Dünya Bankası Projeleri Dairesi

Yukarıdaki Tablo-3'te de görüleceği üzere Türkiye'nin Dünya Bankası'na (IBRD) toplam sermaye katkısı 1.004,6 milyon dolardır. Söz konusu sermaye katkısı bono sunulmak suretiyle taahhüde bağlanmış olup, 59,8 milyon dolar ödenmiş durumdadır. Toplam oy sayısı 8.578 olup, oy gücü %0,53'tür.

2009 mali yılı için, kişi başına milli gelir seviyesi 1.065 dolardan fazla olan ülkeler IDA'dan mezun olmuş sayılmakta ve IBRD'den kredi kullanmaktadır. Türkiye 1973 yılında IDA'dan mezun olmuş, 1987 yılında aktif donör rolü üstlenmiştir.

Türkiye Avrupa ve Orta Asya Bölgesi'nde Dünya Bankası'ndan en fazla kredi kullanan ülkedir ve son birkaç yıl içerisinde bankadan en fazla kredi kullanan ülkeler arasına girmiştir (WB, 2009/g).

2.2. Dünya Bankası Kaynaklı Kredilerin Kullanımı ve Geri Ödemeleri

Türkiye'nin 21 Eylül 2009 tarihi itibarıyla Dünya Bankası'na ödenecek vadesi henüz gelmemiş 11,4 milyar dolar anapara geri ödemesi ve 2,3 milyar dolar masraf olmak üzere toplam 13,7 milyar dolar tahmini borcu bulunmaktadır. Ödenecek masraflar faiz ve taahhüt ücretini (commitment fee) kapsamaktadır. Borç (anapara ve masraflar) geri ödemelerinin ilki 1 Ekim 2009'da başlarken son ödeme 15 Eylül 2038'de gerçekleşecektir. Anapara ve masraf ödemeleri, bazı yıllardaki istisnalar hariç olmak üzere, düzenli olarak her ayın 1 ve 15'inde olmak üzere yılda

24 taksitte gerçekleştirilmektedir. Dünya Bankası'nca aylık bazda izlenen veriler, Tablo-4'de yıllık olarak özetlenmiştir (WB, 2009/h).

Tablo-4: Türkiye'nin Tahmini Borç Ödemeleri Özeti									
Geri Ödeme Yılı	IBRD (Bin dolar)			IDA(Bin dolar)			TOPLAM (Bin dolar)		
	Anapara	Masraflar	Toplam	Anapara	Masraflar	Toplam	Anapara	Masraflar	Toplam
2009	353.346	121.604	474.950	3.516	40.180	3.732	356.862	161.784	478.682
2010	706.927	249.474	956.401	5.885	80.090	6.231	712.812	289.692	962.632
2011	779.880	276.170	1.025.194	5.885	68.564	6.187	785.765	245.616	1.031.381
2012	811.983	236.028	1.048.010	5.883	100.869	6.141	817.866	336.896	1.054.151
2013	911.457	456.825	2.180.265	10.809	228.045	11.283	1.734.248	684.871	2.191.548
2014	931.559	202.096	1.133.655	4.402	101.338	4.581	935.961	303.434	1.138.236
2015	842.650	183.889	1.026.539	3.518	34.745	3.667	846.168	218.634	1.030.206
2016	1.375.123	156.170	1.531.292	2.978	64.550	3.101	1.378.100	220.720	1.534.393
2017	1.247.413	128.519	1.375.932	2.978	57.532	3.079	1.250.391	186.051	1.379.011
2018	608.936	92.035	700.971	2.978	21.628	3.056	611.914	113.663	704.027
2019	507.311	74.570	581.881	2.553	69.869	2.610	509.864	74.627	584.491
2020	496.483	65.070	561.553	2.553	139.688	2.591	499.036	146.943	564.144
2021	448.652	54.560	503.212	2.193	141.998	2.212	450.845	129.055	505.424
2022	254.463	41.860	296.323	924	39.144	929	255.387	41.865	297.252
2023	117.959	33.290	151.249	0	0	0	117.959	33.290	151.249
2024	117.959	30.771	148.730	0	0	0	117.959	30.771	148.730
2025	69.619	28.323	97.942	0	0	0	69.619	28.323	97.942
2026	117.959	26.275	144.235	0	0	0	117.959	26.275	144.235
2027	117.959	23.704	141.663	0	0	0	117.959	23.704	141.663
2028	117.959	21.177	139.137	0	0	0	117.959	21.177	139.137
2029	117.959	18.560	136.519	0	0	0	117.959	18.560	136.519
2030	117.959	15.988	133.948	0	0	0	117.959	15.988	133.948
2031	81.944	13.846	95.790	0	0	0	81.944	13.846	95.790
2032	33.604	13.205	46.809	0	0	0	33.604	13.205	46.809
2033	33.604	13.016	46.620	0	0	0	33.604	13.016	46.620
2034	33.604	12.863	46.467	0	0	0	33.604	12.863	46.467
2035	33.604	12.710	46.314	0	0	0	33.604	12.710	46.314
2036	33.055	12.591	45.646	0	0	0	33.055	12.591	45.646
2037	20.134	9.317	29.451	0	0	0	20.134	9.317	29.451
2038	14.457	6.486	20.944	0	0	0	14.457	6.486	20.944

Kaynak: WB, 2009/h

BÖLÜM III

DÜNYA BANKASI KREDİLERİNİN TÜRKİYE VE SEÇİLMİŞ ÜLKELERDEKİ ETKİNLİĞİ

3.1. Giriş

Türkiye, Dünya Bankası'ndan bugüne kadar 190'nı aşkın projede 26,8 milyar dolar kredi kullanmıştır. Kullanılan bu fonlar makro ekonomik istikrarın sağlanması, büyüme, verimlilik artışının sağlanması ve piyasalarda rekabet ortamının oluşturulması gibi amaçların gerçekleştirilmesi hedeflenmiştir.

Daha önceki bölümlerde de ifade edildiği gibi Türkiye Dünya Bankası'ndan kredi kullanmaya devam etmektedir. Kullandığı bu kredileri kendi ihtiyaç ve istekleri ile beraber Dünya Bankası'nın tavsiyeleri doğrultusunda kullanmaktadır. Ancak, bu kredileri ne kadar etkin kullanmış veya kullanmaktadır? Türkiye ile beraber Dünya Bankası'ndan kredi kullanan ülkelerin durumu nasıldır? Dünya Bankası'ndan kredi kullanan diğer ülkeler (Türkiye ile aynı gelişmişlik düzeyinde olan veya Türkiye'ye rakip olabilecek) bu kredilerden ne kadar istifade etmiş veya ekonomilerini ne kadar geliştirmişlerdir? Yani Dünya Bankası'ndan kredi kullanan bu ülkeler ve Türkiye kredilerden istedikleri sonuçları alabilmişler midir? Kıyaslama yapmak için seçilmiş olan bu ülkeler içerisinde hangisi veya hangileri kredileri daha etkin kullanmıştır? Bu güne kadar bu sorulara cevap verebilecek bir bütün çalışma ile karşılaşmamış durumdayız.

3.2. Analiz Yöntemleri

Literatürde fon destekli uyum programlarının dört ana yaklaşımla incelenmesi gerektiği önerilmektedir (Khan, 1990; 195):

❖ **Program Öncesi ve Sonrası Yaklaşımı (the *before-after approach*):**

Program süresince ve program öncesindeki performansı makroekonomik performansla karşılaştırır.

- ❖ **Programın uygulandığı Uygulanmadığı Ülkeler Yaklaşımı (the *without approach*):** Programı uygulayan ülkelerin performansı ile programı uygulamayıp ilgi sahası içerisinde olan ülkelerin makroekonomik performanslarının karşılaştırılması
- ❖ **Hedefler ve Gerçekler Yaklaşımı (the *actual-versus-target approach*):** Bu yaklaşımda, anahtar makro ekonomik değişkenlerin hedef ve gerçekleşen sonuçları karşılaştırılır.
- ❖ **Simule Edilmiş Fon Programlarının Performansının Karşılaştırılması Yaklaşımı (the *comparison-of-simulations approach*):** Simule edilmiş diğer fon programlarının performansı ile karşılaştırılmasıdır.

3.2.1. Program Öncesi ve Sonrası Yaklaşımı

Önce-Sonra yaklaşımı literatürde fon destekli programın etkilerinin ölçülmesinde en çok kullanılan yaklaşımdır. Önce sonra yaklaşımında programın uygulandığı ve uygulanmadığı dönemler karşılaştırılarak makro ekonomik performans incelenir. Bu yaklaşımı uygulamak kolaydır. Yaklaşım çok katı varsayımlara dayanır. Uygulanan bir programı; dışsal değişkenler, dış ticaret hadleri, uluslararası faiz oranlarındaki değişimler vs etkileyecektir. Bununla birlikte içsel faktörlerde (hava koşulları, siyasi etkiler vs) etkili olacaktır. Bu etkiler çoğunlukla baskın olabilir, bu nedenle zayıf tahmin yapılabilir. Böyle olduğu zaman program dışı faktörlerin etkisi düzenlenerek doğru kararlar verilebilir. Program dışı faktörlerin etkileri çok baskın olduğu zaman düzenlemeler yaparak doğru tahminlerde bulunmak zordur (Akdemir, 2000: 128).

3.2.2. Programın Uygulandığı ve Uygulanmadığı Ülkeler Yaklaşımı

Bu yöntem programın uygulandığı ülkeler ile uygulanmadığı ülkelerdeki ekonomik değişkenleri kıyaslamak maksadıyla kullanılır. Programın kabul ettiği varsayım; programın uygulandığı ülkeler ile uygulanmadığı ülkelerde dış etkilerin aynıdır. Bu varsayımla ülkeler kıyaslanır. Tespit edilen değişikliklerden faydalanılarak programın etkileri ölçülmeye çalışılır. Böylece program dışı etmenler

etkisizleştirilmeye çalışılır. Programın uygulandığı ve uygulanmadığı ülkelerin karşılaştırılması yaklaşımı, program öncesi-program sonrası yaklaşımının eksikliklerini gidermek maksadıyla kullanılır. (Khan, 1990:5-6)

3.2.3. Hedefler ve Gerçekler Yaklaşımı

Bu yaklaşımda, anahtar makro ekonomik değişkenlerin hedef ve gerçekleşen sonuçları karşılaştırılır. Anahtar değişkenler, programın başında Dünya bankası, IMF ve ülkelerin resmi kurumları tarafından belirlenir. Hedef ve gerçekleşenlerde tahmin gücü kuvvetli olmayan sonuçlar çıkabilir (Akdemir, 2000: 129).

3.2.4. Simule Edilmiş Fon Programlarının Performansının Karşılaştırılması Yaklaşımı

Bu yaklaşımda program ülkelerdeki gerçekleşen sonuçlarda etkilerini göstermez. Bunu yerine IMF ve Dünya Bankası'nın uyguladığı politikaların ve alternatif politikaların varsayımsal performansları simule edilen ekonomik modellerin gösterdiği sonuçlara bakılır. Bu yaklaşımda anahtar değişkenler kamu harcamaları ve ulusal kredilerdir. Yaklaşımda gerçeklerden çok, spesifik modellerin etkilerinin sonuçları vardır. Bu yüzden farklı modeller aynı veri tabanıyla çözümlense bile farklı sonuçlar çıkabilir.

3.3. Dünya Bankası Kredilerinin Türkiye ve Seçilmiş Ülkelere Etkileri

Çalışmamızda, bazı önemli handikaplarına rağmen; kolay uygulanabilir ve daha az kısıtla daha geniş yelpazede ekonomik analiz yapma olanağı sağladığı için, yukarıda açıklanan metotlardan *program öncesi-sonrası* yaklaşımına benzer bir yöntem kullanılmıştır. Bunun nedeni Dünya Bankası kredilerinin etkilerinin uzun vadede ortaya çıkacağıdır. Çalışmada kullanılan tüm göstergeler; Dünya Bankası'nın resmi web sitesinden 30 Haziran 2009 tarihi itibari ile alınmış olan veri ve proje bilgilerinden oluşturulmuştur. Dünya bankasının resmi web sitesinden derlenen ve

kullanılacak olan ekonomik gelişme göstergeleri aşağıdaki Tablo-5’de verilmiştir.

Türkiye ile karşılaştırılacak ülkeler seçilirken; Dünya Bankası’nı oluşturan ülke gruplarından Türkiye’ye rakip olabilecek birer ülke seçilmiştir. Dünya Bankası’nca oluşturulan bölgelere ait ülke grupları içinden seçilen ülkeler;

Afrika	: Nijerya
Doğu Asya-Pasifik	: Güney Kore
Avrupa ve Merkez Asya	: Türkiye
Latin Amerika ve Karabinler	: Arjantin
Orta Doğu ve Kuzey Afrika	: Mısır
Güney Asya	: Hindistan

Türkiye ile Diğer beş ülkenin (Hindistan, Arjantin, Güney Kore, Mısır ve Nijerya) 1990-2009 döneminde Dünya Bankası’ndan kullanmış oldukları krediler ve kredilerin sektörel dağılımı öncelikle incelenmiştir. Daha sonra bu ülkelerin Aktif Projeleri ve sektörel dağılımı incelenmiştir. Aktif projeler; ülkelerin şu anki aktif kredilerinin durumlarını göstermek için incelenmiştir. Dünya Bankası’nın misyonuna uygun olarak ülkelerin gelişmişlik düzeyleri arttıkça kullanılan kredi miktarı azalmakta veya tamamen kesilmektedir.

Son olarak bu ülkelerin ekonomilerine ve gelişmişlik düzeylerine ışık tutabilecek ekonomik gelişme göstergelerindeki değişimlerden faydalanılarak, yararlanılan kredilerin etkinliği analiz edilmiş ve bir sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır.

Tablo-5: Ekonomik Göstergeler	
1	Tarım (GSYİH %)
2	Endüstri (GSYİH %)
3	Hizmetler (GSYİH %)
4	Kişi Başına Enerji Kullanımı (Kg petrol eşdeğeri)
5	Mal ve Hizmet İhracatı (GSYİH %)
6	Toplam Dış Borç Miktarı (Cari dolar)
7	Toplam Dış Borç Yüğü (%) (Toplam Dış Borç/GSYİH)
8	Doğrudan Yabancı Yatırımlar (Cari dolar)
9	GSYİH Büyümesi (Yıllık %)
10	Kişi Başına Milli Gelir (Satın alma gücü paritesi-cari dolar)
11	Milli Gelir (Satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)
12	Toplam Sermaye Oluşumu (GSYİH %)
13	İhraç Ürünleri İçerisindeki İleri Teknoloji Ürünü Oranı (%)
14	Kentli Nüfusun Gelişmiş Sağlık Hizmetlerinden Yararlanma Oranı (%)
15	Nüfusun Temiz Su Kaynaklarına Erişim Oranı (%)
16	Enflasyon (yıllık %)
17	Doğuştan İtibaren Ortalama Yaşam Süresi (yıl)
18	Net Dış Ticaret Fiyat Oranı Endeksi (2000 = 100)
19	Maaşlı Çalışanların Ulusal Yoksulluktaki Oranı (%)
20	İlk ve Ortaokula Giden Kız Çocuklarının Erkek Çocuklara Oranı (%)
21	Asfalt Yollar (Tüm yollar içindeki %)
22	İş Kurmak İçin Gereken Zaman (Gün)

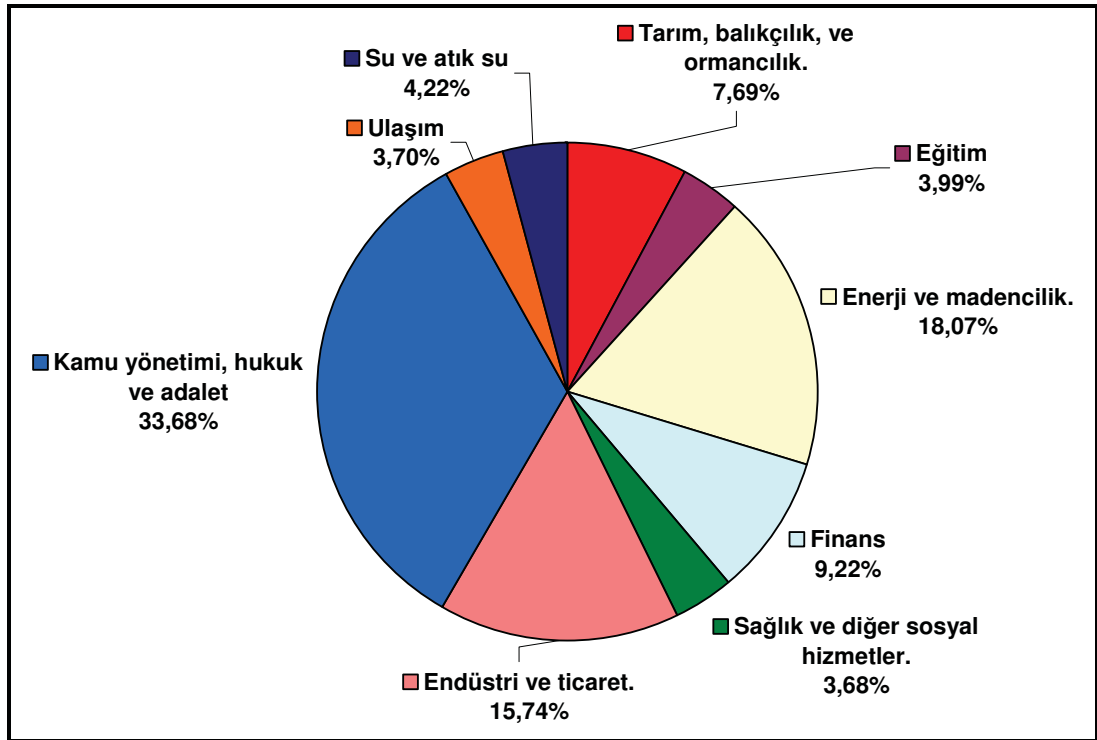
Kaynak: WB 2009/1

3.3.1. Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler

Türkiye 1990-2009 döneminde 19.883 milyon dolar krediyi toplam 73 adet projede kullanmıştır; Kullanılan kredi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 8 adet projede 1.529 milyon dolar; *Eğitim* alanında 4 adet projede 794 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 12 adet projede 3.593 milyon dolar; *Finans* alanında 6 adet projede 1.832 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetle* alanında 4 adet projede 731 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 12 adet projede 3.129 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 19 adet projede 6.697 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 3 adet projede 734 milyon dolar; *su-atık su* alanında 5 adet projede 839 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Türkiye'nin bu dönemde kullanmış olduğu kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %33,68'lik oranıyla *kamu yönetimi-hukuk-adalet*

alanında, ikinci büyük payı %18,07'lik oranıyla *enerji-madencilik* alanında, üçüncü büyük payı ise %15,74'lik oranla *endüstri-ticaret* alanında kullandığı görülmektedir. Türkiye'nin kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörler dağılımı da aşağıda Grafik-1'de gösterildiği gibidir.

Grafik-1: Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)

Tablo-6'da görüleceği gibi Türkiye'nin kullanmış olduğu kredi miktarının, 1990-2007¹ dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde, kişi başına 304 dolar kredi kullandığı görülmektedir. Aynı şekilde 1990-2009 döneminde kullanılan kredi miktarının 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ya oranına bakıldığında; kullanılan kredi miktarı GSYİH'nın %6,58'ine karşılık gelmektedir.

¹ Dünya Bankası Resmi Web Sitesinde 2007 yılından sonrasına ait verilerde yer almadığı için 1990-2007 yılları arası alınmıştır.

Tablo-6: Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	1.529,70	7,69
Eğitim	794,20	3,99
Enerji-madencilik.	3.593,43	18,07
Finans	1.832,79	9,22
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	731,50	3,68
Endüstri-ticaret.	3.129,53	15,74
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	6.697,46	33,68
Ulaşım	734,70	3,70
Su-atık su	839,75	4,22
Toplam	19.883,06	100,00
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	304	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH²'ye Oranı (%)</i>	6,58	

Kaynak: WB, 2009/j

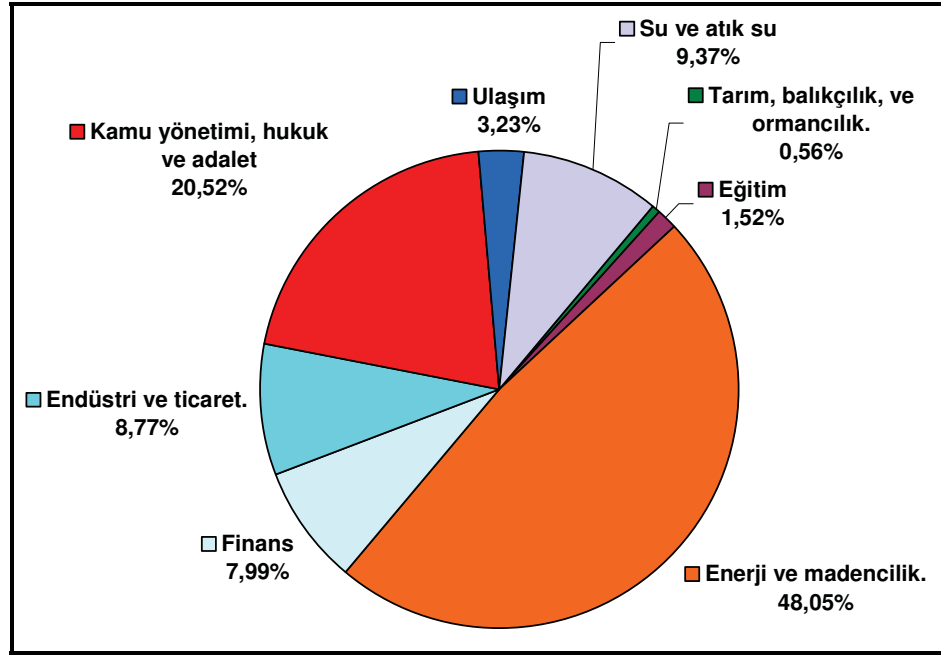
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.1.1 Türkiye'nin Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı

Türkiye'nin aktif projelerinin miktarı 6.844 milyon dolar olup toplam 27 adet projede kullanılmaktadır. Kullanılmakta olan kredi, *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 1 adet projede 38 milyon dolar; *Eğitim* alanında 1 adet projede 104 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 8 adet projede 3.288 milyon dolar; *Finans* alanında 6 adet projede 546 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 1 adet projede 600 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 7 adet projede 1.404 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 1 adet projede 221 milyon dolar ve son olarak *su-atık su* alanında 2 adet projede 631 milyon dolardır.

Türkiye'nin aktif kredilerinin sektörel dağılımı incelendiğinde; en büyük payı %48,05'lik oranla *enerji-madencilik* alanı almaktadır. İkinci büyük payı %20,52'lik oranla *kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanı, üçüncü büyük payı ise %9,37'lik oranla *su-atık su* alanı almaktadır. Türkiye'nin kullanmakta olduğu kredilerin diğer sektörlerle dağılımı Grafik-2'de gösterildiği gibidir.

Grafik-2: Türkiye'nin Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.

Tablo-7'de görüleceği gibi Türkiye'nin aktif projelerinin toplam kredi miktarının 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde, kişi başına 104 dolar kredi kullanmakta olduğu görülmektedir. Aynı şekilde aktif projelerinin kredi miktarının 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; kullanılmakta olan kredi miktarı Türkiye'nin GSYİH'sının %2.27'sine karşılık gelmektedir.

Tablo-7: Türkiye'nin Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	38,11	0,56
Eğitim	104,00	1,52
Enerji-madencilik.	3.288,45	48,05
Finans	546,91	7,99
Endüstri-ticaret.	600,00	8,77
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	1.404,33	20,52
Ulaşım	221,00	3,23
Su-atık su	641,50	9,37
Toplam	6.844,30	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	104	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye² Oranı (%)</i>	2,27	

Kaynak: Kaynak: WB, 2009/j

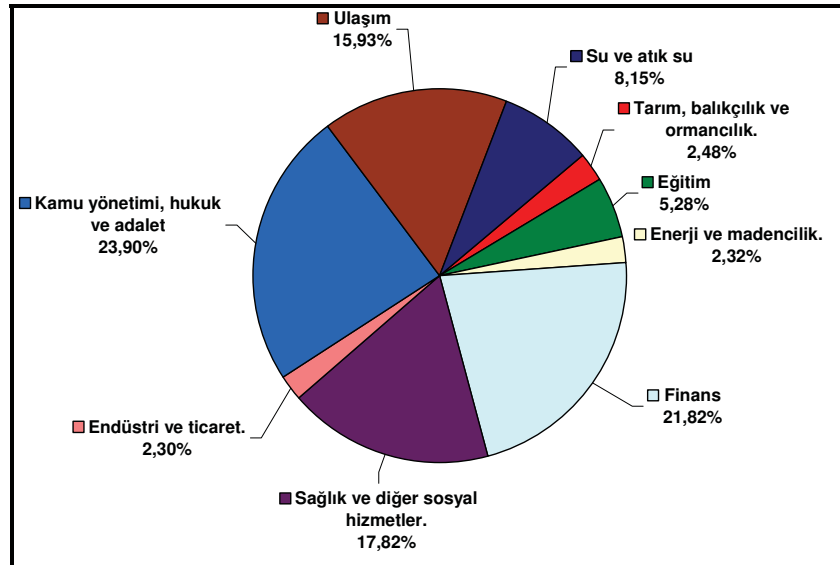
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.2. Arjantin'in Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler

Arjantin 1990-2009 döneminde 21.638 milyon dolar krediyi, toplam 126 adet projede kullanmıştır. Kullanılan kredi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 11 adet projede 535 milyon dolar; *Eğitim* alanında 9 adet projede 1.142 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 11 adet projede 503 milyon dolar; *Finans* alanında 8 adet projede 4.722 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 18 adet projede 3.855 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 4 adet projede 498 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 37 adet projede 5.172 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 15 adet projede 3.446 milyon dolar ve *Su-atık su* alanında 13 adet projede 1.763 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Arjantin'in bu dönemde kullandığı kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde; en büyük payı %23,90'lık oranla *kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında, ikinci büyük payı %21,82'lik oranla *finans* alanı, üçüncü büyük payı ise %17,82'lik oranla *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmıştır. Arjantin'in kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı da Grafik-3'te gösterildiği gibidir.

Grafik-3: Arjantin'in Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).

Tablo-8’de görüleceği gibi Arjantin’in kullanmış olduğu kredi miktarı, 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde kişi başına 598 dolar kredi kullandığı görülmektedir. Aynı şekilde 1990-2009 döneminde kullandığı kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH’sına oranına bakıldığında; Arjantin’in kullandığı kredi miktarı GSYİH’sının %9,6’sına karşılık gelmektedir.

Tablo-8: Arjantin'in, Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	535,93	2,48
Eğitim	1.142,19	5,28
Enerji-madencilik.	503,01	2,32
Finans	4.722,25	21,82
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	3.855,54	17,82
Endüstri-ticaret.	498,00	2,30
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	5.172,03	23,90
Ulaşım	3.446,70	15,93
Su-atık su	1.763,25	8,15
Toplam	21.638,90	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	598	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye² Oranı (%)</i>	9,60	

Kaynak: WB, 2009/k

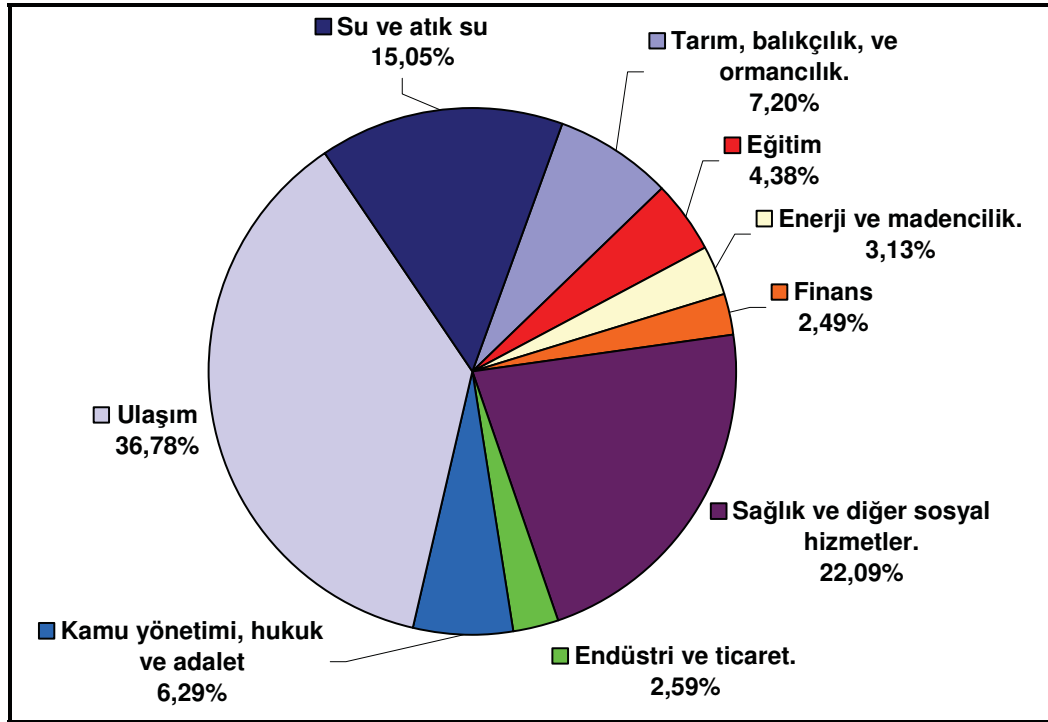
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.2.1. Arjantin'in Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı

Arjantin'in aktif projelerinin miktarı 10.048 milyon dolar olup, toplam 47 adet projede kullanılmaktadır. Kullanılmakta olan kredi, *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 7 adet projede 723 milyon dolar; *Eğitim* alanında 2 adet projede 440 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 7 adet projede 314 milyon dolar; *Finans* alanında 1 adet projede 250 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 2 adet projede 2.250 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 2 adet projede 260 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 9 adet projede 631 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 10 adet projede 3.696 milyon dolar ve *Su-atık su* alanında 7 adet projede 1.512 milyon dolar kredi kullanmaktadır.

Arjantin'in aktif kredilerinin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %36,78'lik oranla *ulaşım* alanında kullanılmaktadır. İkinci büyük payı %20,09'lık oranla *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmıştır. Üçüncü büyük payı %15,05'lik oranla *su-atık su* alanında kullanmıştır. Arjantin'in kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı da Grafik-4'te gösterildiği gibidir.

Grafik-4: Arjantin'in Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.

Tablo-9'da görüleceği gibi Arjantin'in aktif projelerinin toplam kredi miktarının; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde, kişi başına 277 dolar kredi kullanmakta olduğu görülmektedir. Aynı şekilde aktif projelerinin kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; kullanılmakta olan kredi miktarı Arjantin'in GSYİH'sının %4.46'sına karşılık gelmektedir.

Tablo-9: Arjantin'in Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	723,83	7,20
Eğitim	440,00	4,38
Enerji-madencilik.	314,44	3,13
Finans	250,00	2,49
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	2.220,00	22,09
Endüstri-ticaret.	260,00	2,59
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	631,91	6,29
Ulaşım	3.696,30	36,78
Su-atık su	1.512,20	15,05
Toplam	10.048,68	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	277	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye² Oranı (%)</i>	4,46	

Kaynak: WB, 2009/k

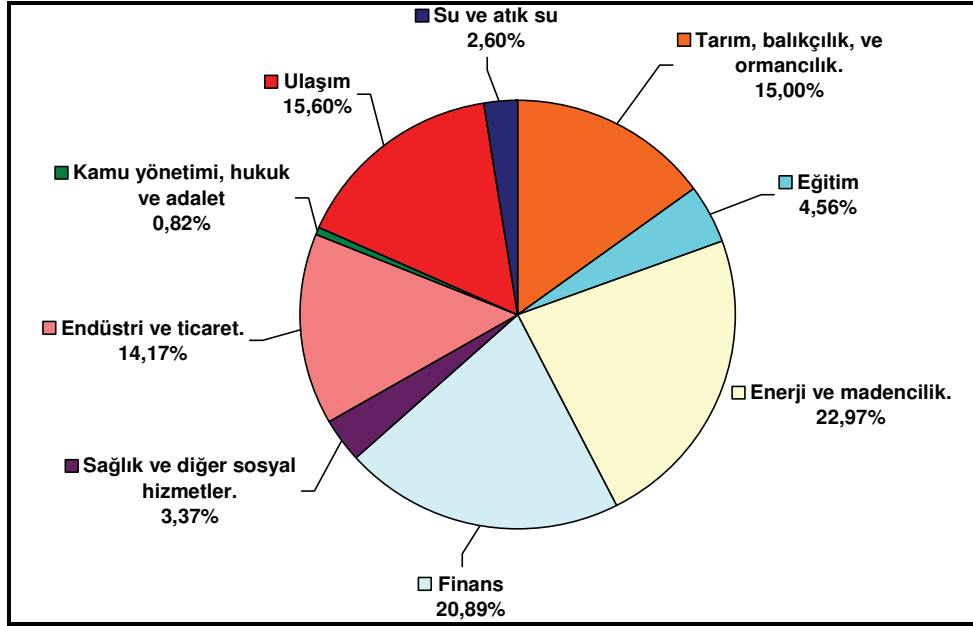
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.3. Mısır'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler

Mısır 1990-2009 döneminde 5.609 milyon dolar krediyi toplam 53 adet projede kullanmıştır. Kullanılan kredi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 13 adet projede 841 milyon dolar; *Eğitim* alanında 6 adet projede 256 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 6 adet projede 1.288 milyon dolar; *Finans* alanında 5 adet projede 1.172 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 5 adet projede 189 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 5 adet projede 795 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 4 adet projede 46 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 5 adet projede 875 milyon dolar; *Su-atık su* alanında 4 adet projede 146 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir.

Mısır'ın bu dönemde kullanmış olduğu kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %22,97'lik oranla *enerji-madencilik* alanında, ikinci büyük payı %20,89'luk oranla *finans* alanında, üçüncü büyük payı ise %17,82'lik oranla *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında kullanmıştır. Arjantin'in kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı da Grafik-5'te gösterildiği gibidir.

Grafik-5: Mısır'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).

Tablo-10'da görüleceği gibi Mısır'ın kullanmış olduğu kredi miktarı, 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde kişi başına 86 dolar kredi kullandığı görülmektedir. Aynı şekilde 1990-2009 döneminde kullandığı kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; Mısır'ın kullandığı kredi miktarı GSYİH'sının %7,33'üne karşılık gelmektedir.

Tablo-10: Mısır'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	841,46	15,00
Eğitim	256,00	4,56
Enerji-madencilik.	1.288,40	22,97
Finans	1.172,00	20,89
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	189,04	3,37
Endüstri-ticaret.	795,00	14,17
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	46,27	0,82
Ulaşım	875,00	15,60
Su-atık su	146,00	2,60
Toplam	5.609,17	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	86	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye Oranı² (%)</i>	7,33	

Kaynak: WB, 2009/1

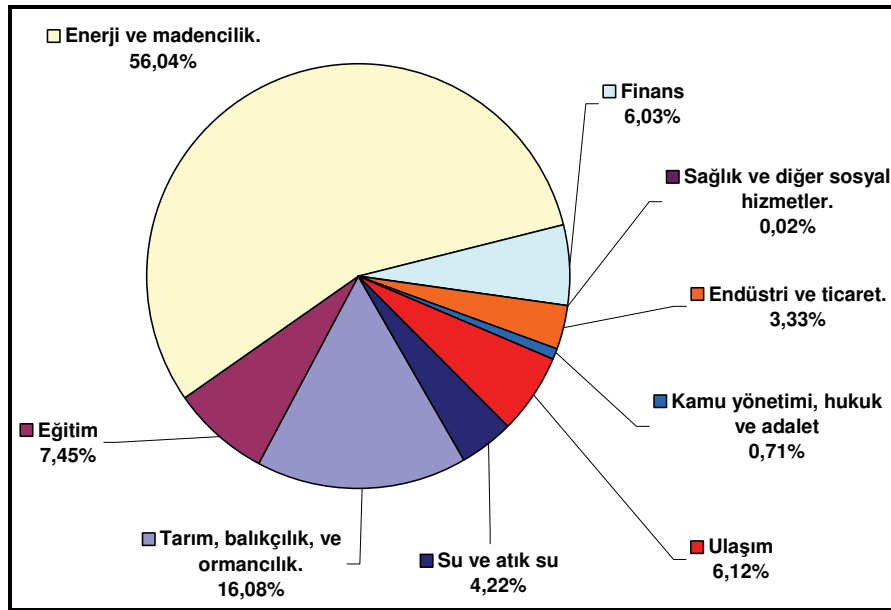
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.3.1. Mısır'ın aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı

Mısır'ın aktif projelerinin miktarı 4.984 milyon dolar olup toplam 20 adet projede kullanılmaktadır. Kullanılmakta olan kredi; *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 4 adet projede 801 milyon dolar; *Eğitim* alanında 32 adet projede 371 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 3 adet projede 2.793 milyon dolar; *Finans* alanında 2 adet projede 300 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 1 adet projede 1 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 1 adet projede 165 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 1 adet projede 35 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 1 adet projede 305 milyon dolar; *Su-atık su* alanında 4 adet projede 210 milyon dolardır.

Mısır'ın aktif kredilerinin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %56,04'lük oranla *enerji-madencilik* alanında kullanılmaktadır. İkinci büyük payı %16,08'lik oranla *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında kullanılmaktadır. Üçüncü büyük payı ise %7,45'lik oranıyla *eğitim* alanında kullanılmaktadır. Mısır'ın kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı da Grafik-6'da gösterildiği gibidir.

Grafik-6: Mısır'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.

Tablo-11’de görüleceği gibi Mısır’ın aktif projelerinin toplam kredi miktarının; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde, kişi başına 76 dolar kredi kullanmakta olduğu görülmektedir. Aynı şekilde aktif projelerinin kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH’sına oranına bakıldığında; kullanılmakta olan kredi miktarı Mısır’ın GSYİH’sının %6.52’sine karşılık gelmektedir.

Tablo-11: Mısır'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	801,54	16,08
Eğitim	371,11	7,45
Enerji-madencilik.	2.793,10	56,04
Finans	300,60	6,03
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	0,98	0,02
Endüstri-ticaret.	165,97	3,33
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	35,40	0,71
Ulaşım	305,00	6,12
Su-atık su	210,30	4,22
Toplam	4.984,00	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	76	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye² Oranı (%)</i>	6,52	

Kaynak: WB, 2009/1

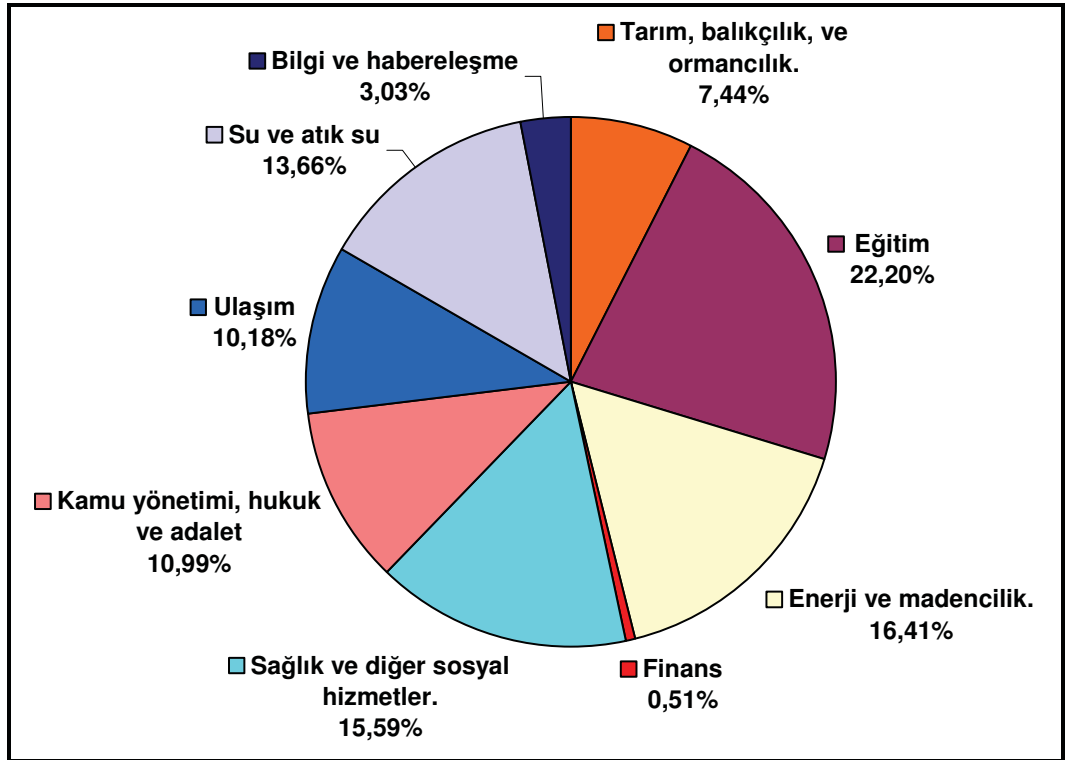
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.4. Nijerya'nın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler

Nijerya 1990-2009 döneminde 7.428 milyon dolar krediyi toplam 73 adet projede kullanmıştır. Kullanılan kredi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 8 adet projede 552 milyon dolar; *Eğitim* alanında 9 adet projede 1.649 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 11 adet projede 1.219 milyon dolar; *Finans* alanında 2 adet projede 38 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 13 adet projede 1.157 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 13 adet projede 816 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 7 adet projede 756 milyon dolar; *Su-atık su* alanında 9 adet projede 1.014 milyon dolar ve *bilgi-haberleşme* alanında bir adet projede 225 milyon dolar olmuştur.

Nijerya'nın bu dönemde kullanmış olduğu kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %22,20'lik oranla *eğitim* alanında, ikinci büyük payı %16,41'lik oranla *enerji-madencilik* alanında, üçüncü büyük payı ise %15,59'luk oranla *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmıştır. Nijerya'nın kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı ise Grafik-7'de gösterildiği gibidir.

Grafik-7: Nijerya'nın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).

Tablo-12'de görüleceği gibi Nijerya'nın kullanmış olduğu kredi miktarı, 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde kişi başına 62 dolar kredi kullandığı görülmektedir. Aynı şekilde 1990-2009 döneminde kullandığı kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; Nijerya'nın kullandığı kredi miktarı GSYİH'sının %12,94'üne karşılık gelmektedir.

Tablo-12: Nijerya'nın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	552,73	7,44
Eğitim	1.649,00	22,20
Enerji-madencilik.	1.219,29	16,41
Finans	38,10	0,51
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	1.157,95	15,59
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	816,21	10,99
Ulaşım	756,00	10,18
Su-atık su	1.014,63	13,66
Bilgi ve haberleşme	225,00	3,03
Toplam	7.428,91	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	62	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye Oranı² (%)</i>	12,94	

Kaynak: WB, 2009/m

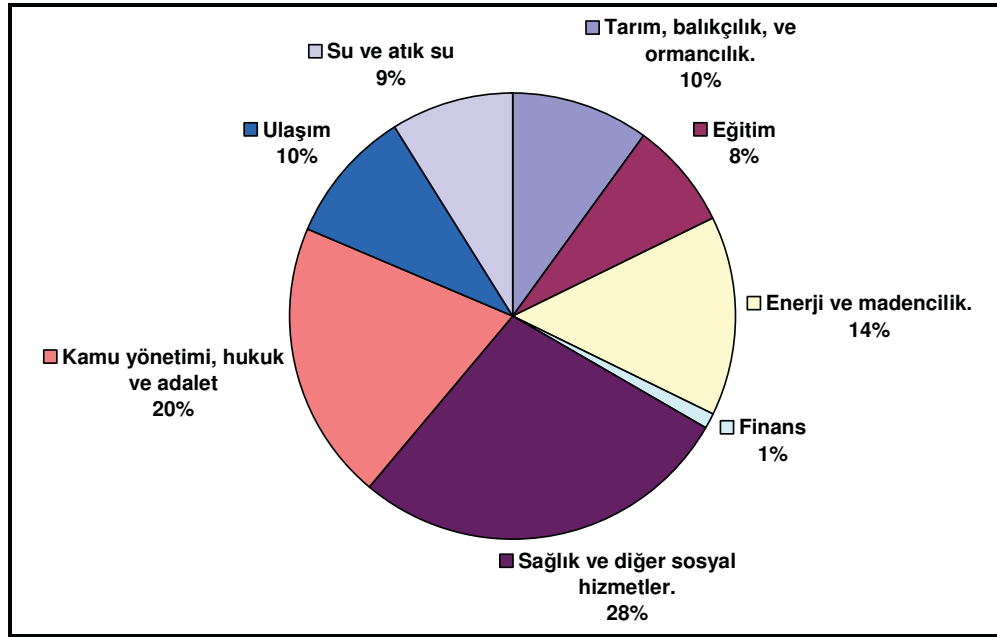
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.4.1. Nijerya'nın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı

Nijerya'nın aktif projelerinin miktarı 6.410 milyon dolar olup toplam 45 adet projede kullanılmaktadır. Kullanılmakta olan kredi, *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 4 adet projede 632 milyon dolar; *Eğitim* alanında 4 adet projede 507 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 8 adet projede 924 milyon dolar; *Finans* alanında 2 adet projede 66 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 11 adet projede 1.792 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 8 adet projede 1.297 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 4 adet projede 622 milyon dolar ve *Su-atık su* alanında 4 adet projede 567 milyon dolardır.

Nijerya'nın aktif kredilerinin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %28'lik oranla *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanılmaktadır. İkinci büyük payı %20'lik oranla *kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında kullanılmaktadır. Üçüncü büyük payı %14'lük oranıyla *enerji-madencilik* alanında kullanılmaktadır. Nijerya'nın kullanmakta olduğu kredilerin diğer sektörlerle dağılımı ise Grafik-8'de gösterildiği gibidir.

Grafik-8: Nijerya'nın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.

Tablo-13'de görüleceği gibi Nijerya'nın aktif projelerinin toplam kredi miktarının; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde, kişi başına 53 dolar kredi kullanmakta olduğu görülmektedir. Aynı şekilde aktif projelerinin kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; kullanılmakta olan kredi miktarı Nijerya'nın GSYİH'sının %11.17'sine karşılık gelmektedir.

Tablo-13: Nijerya'nın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	632,26	9,86
Eğitim	507,52	7,92
Enerji-madencilik.	924,96	14,43
Finans	66,10	1,03
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	1.792,21	27,96
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	1.297,62	20,24
Ulaşım	622,00	9,70
Su-atık su	567,82	8,86
Toplam	6.410,49	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	53	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye Oranı² (%)</i>	11,17	

Kaynak: WB, 2009/m

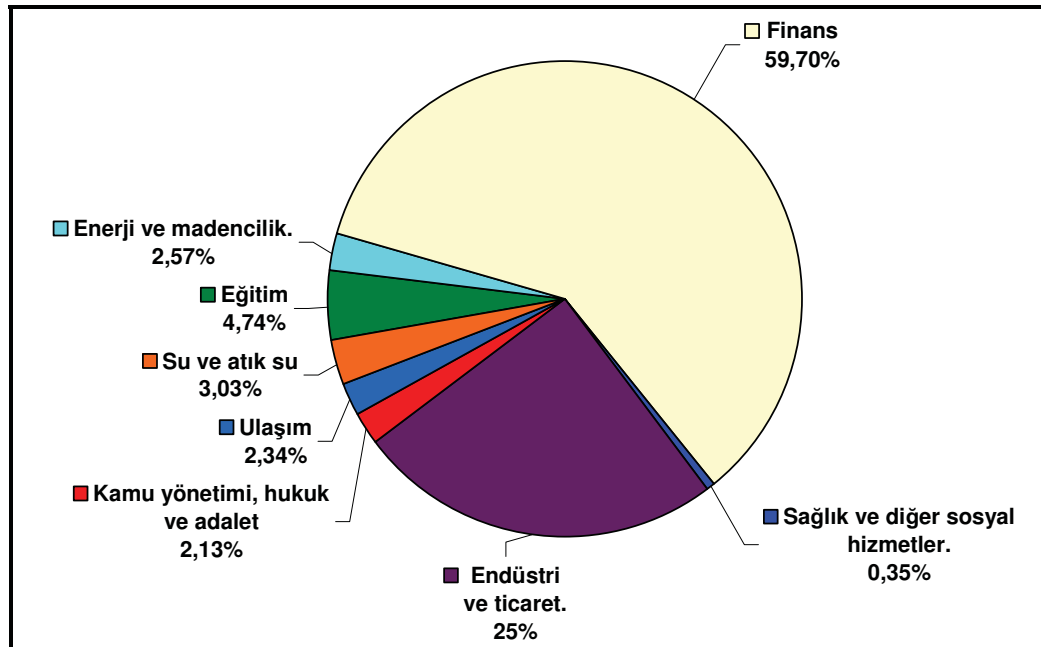
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.5. Güney Kore'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler

Güney Kore 1990-2009 döneminde 8.547 milyon dolar krediyi toplam 33 adet projede kullanmıştır. Kullanılan kredi *eğitim* alanında 7 adet projede 405 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 2 adet projede 220 milyon dolar; *Finans* alanında 8 adet projede 5.102 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 2 adet projede 30 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 4 adet projede 182 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 2 adet projede 200 milyon dolar ve *Su-atık su* alanında 4 adet projede 259 milyon dolar olmuştur.

Güney Kore'nin bu dönemde kullanmış olduğu kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde; en büyük payı %59,70'lik oranla *finans* alanında, ikinci büyük payı %25'lik oranla *endüstri-ticaret* alanında, üçüncü büyük payı ise %4,74'lük oranla *eğitim* alanında kullanmıştır. Güney Kore'nin kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı Grafik-9'da gösterildiği gibidir.

Grafik-9: Güney Kore'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).

Tablo-14'de görüleceği gibi Güney Kore'nin kullanmış olduğu kredi

miktarı, 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde kişi başına 185 dolar kredi kullandığı görülmektedir. Aynı şekilde 1990-2009 döneminde kullandığı kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; Güney Kore'nin kullandığı kredi miktarı GSYİH'sının %1,61'ine karşılık gelmektedir.

Tablo-14: Güney Kore'nin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Eğitim.	405,25	4,74
Enerji-madencilik.	220,00	2,57
Finans	5.102,62	59,70
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	30,00	0,35
Endüstri-ticaret.	2.148,30	25,13
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	182,10	2,13
Ulaşım	200,00	2,34
Su-atık su	259,00	3,03
Toplam	8.547,27	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	185	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH ye² Oranı (%)</i>	1,61	

Kaynak: WB, 2009/n

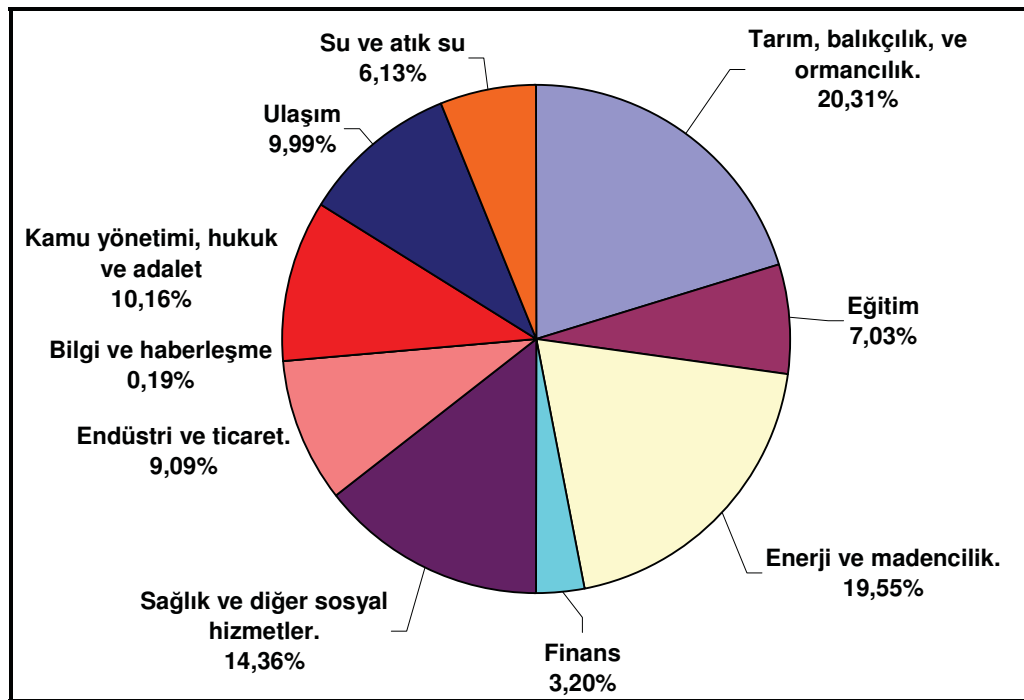
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.6. Hindistan'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Krediler

Hindistan 1990-2009 döneminde 40.190 milyon dolar krediyi toplam 228 adet projede kullanmıştır. Kullanılan kredi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 53 adet projede 8.163 milyon dolar; *Eğitim* alanında 17 adet projede 2.824 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 35 adet projede 7.859 milyon dolar; *Finans* alanında 5 adet projede 1.285 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 39 adet projede 5.770 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 13 adet projede 3.654 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 24 adet projede 4.083 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 25 adet projede 4.013 milyon dolar; *Su-atık su* alanında 17 adet projede 2.462 milyon dolar ve *Bilgi-haberleşme* alanında 1 adet projede 74 milyon dolar kredi kullanmıştır.

Hindistan'ın bu dönemde kullanmış olduğu kredilerin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük pay %20,31'lik oranla “Tarım balıkçılık ve ormancılık” alanında, ikinci büyük pay %19,55'lik oranla *enerji-madencilik* alanında, üçüncü büyük payı ise %14,36'lık oranla *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmıştır. Hindistan'ın kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı Grafik-10'da gösterildiği gibidir.

Grafik-10: Hindistan'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009).

Tablo-15'de görüleceği gibi Hindistan'ın kullanmış olduğu kredi miktarı, 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde kişi başına 40 dolar kredi kullandığı görülmektedir. Aynı şekilde 1990-2009 döneminde kullandığı kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; Hindistan'ın kullandığı kredi miktarı, Hindistan'ın GSYİH'sının %7,95'ine karşılık gelmektedir.

Tablo-15: Hindistan'ın Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Sektörel Dağılımı (1990-2009)		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	8.163,87	20,31
Eğitim	2.824,75	7,03
Enerji-madencilik.	7.859,16	19,55
Finans	1.285,00	3,20
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	5.770,24	14,36
Endüstri-ticaret.	3.654,40	9,09
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	4.083,10	10,16
Ulaşım	4.013,40	9,99
Su-atık su	2.462,61	6,13
Bilgi ve haberleşme	74,40	0,19
Toplam	40.190,93	100
<i>Kişi başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	40	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye² Oranı (%)</i>	7,95	

Kaynak: WB, 2009/o

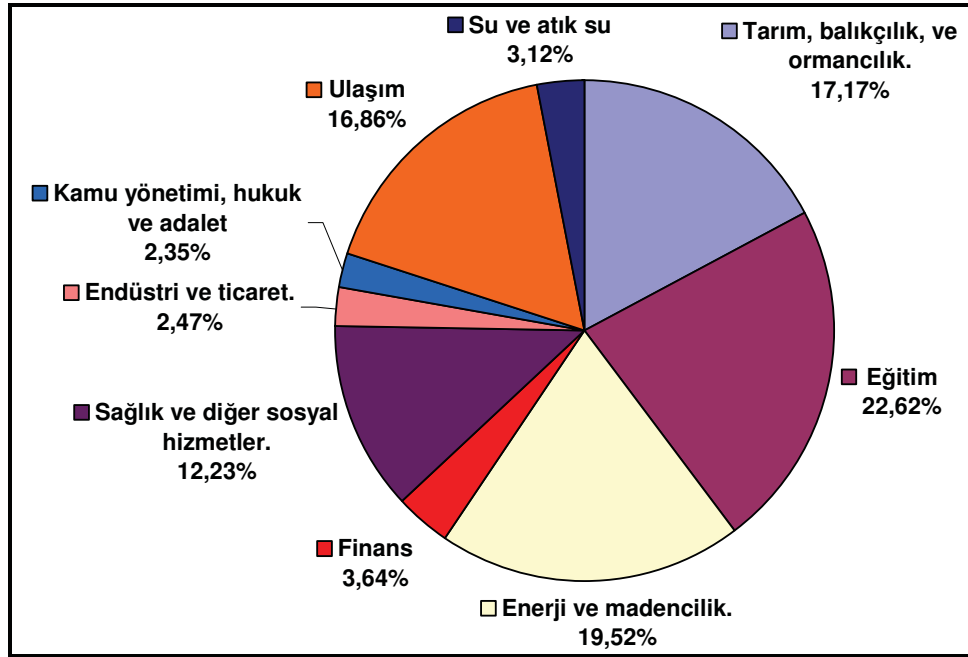
¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.3.6.1. Hindistan'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı

Hindistan'ın aktif projelerinin miktarı 33.352 milyon dolar olup toplam 79 adet projede kullanılmaktadır. Kullanılmakta olan kredi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında 25 adet projede 5.727 milyon dolar; *Eğitim* alanında 2 adet projede 7.546 milyon dolar; *Enerji-madencilik* alanında 9 adet projede 6.512 milyon dolar; *Finans* alanında 4 adet projede 1.214 milyon dolar; *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında 9 adet projede 4.080 milyon dolar; *Endüstri-ticaret* alanında 5 adet projede 823 milyon dolar; *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında 6 adet projede 784 milyon dolar; *Ulaşım* alanında 13 adet projede 5.623 milyon dolar ve *Su-atık su* alanında 6 adet projede 1.041 milyon dolar olmuştur.

Hindistan'ın aktif kredilerinin sektörel dağılımı incelendiğinde; En büyük payı %22,62'lik oranla *eğitim* alanında kullanılmaktadır. İkinci büyük payı %19,52'lik oranla *enerji-madencilik* alanında kullanılmaktadır. Üçüncü büyük payı %17,17'lik oranıyla *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında kullanılmaktadır. Hindistan'ın kullanmış olduğu kredilerin diğer sektörlere dağılımı ise Grafik-11'de gösterildiği gibidir.

Grafik-11: Hindistan'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı.

Tablo-16'da görüleceği gibi Hindistan'ın aktif projelerinin toplam kredi miktarının; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusuna bölündüğünde, kişi başına 3 dolar kredi kullanmakta olduğu görülmektedir. Aynı şekilde aktif projelerinin kredi miktarı 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'sına oranına bakıldığında; kullanılmakta olan kredi miktarı GSYİH'sının %6.60'ına karşılık gelmektedir.

Tablo-16: Hindistan'ın Aktif Projelerinin Sektörel Dağılımı		
Sektör	Miktar	
	(milyon dolar)	(%)
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	5.727,63	17,17
Eğitim	7.546,00	22,62
Enerji-madencilik.	6.512,08	19,52
Finans	1.214,40	3,64
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	4.080,19	12,23
Endüstri-ticaret.	823,16	2,47
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	784,31	2,35
Ulaşım	5.623,63	16,86
Su-atık su	1.041,22	3,12
Toplam	33.352,62	100
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	33	
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye Oranı² (%)</i>	6,60	

Kaynak: 2009/o

¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

3.4. Seçilmiş Ülkelerin Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Karşılaştırılması

Ülkelerin 1990-2009 döneminde kullanmış oldukları kredi miktarlarının sektörel dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir: Türkiye'nin kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *Kamu yönetimi-hukuk-adalet*, *enerji-madencilik* ve *endüstri-ticaret* almıştır. Arjantin'in kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *Kamu yönetimi-hukuk-adalet*, *finans* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* almıştır. Mısır'ın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *enerji-madencilik*, *finans* ve *ulaşım* almıştır. Güney Kore'nin kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı da sırasıyla *finans*, *endüstri-ticaret* ve *tarım-balıkçılık-ormancılık* almıştır. Hindistan'ın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı da sırasıyla *tarım-balıkçılık-ormancılık*, *enerji-madencilik* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* almıştır. Nijerya'nın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı da sırasıyla *eğitim*, *enerji-madencilik* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* almıştır.

Tablo-17'de görüleceği gibi ülkelerin kullandığı kredi önceliklerinin benzerliklerine bakıldığında *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında Güney Kore ve Hindistan'ın yoğun kredi kullandığı görülmektedir. *Eğitim* alanına önceliği sadece Nijerya yer vermektedir. *Enerji-madencilik* alanına ise Türkiye, Mısır, Hindistan ve Nijerya'nın öncelik verdiği görülmektedir. *Finans* alanında Arjantin, Mısır ve Güney Kore'nin öncelik verdiği anlaşılmaktadır. *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanına ise Arjantin, Hindistan ve Nijerya'nın öncelik verdiği görülmektedir. *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanına da; Türkiye ve Arjantin'in öncelik verdiği anlaşılmaktadır. *Ulaşım* alanına ise sadece Mısır'ın öncelik verdiği görülmektedir.

Tablo-17: Seçilmiş Ülkelerin 1990-2009 Döneminde Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Karşılaştırılması. (milyon dolar)						
Ülke Sektör	Türkiye	Arjantin	Mısır	Güney Kore	Hindistan	Nijerya
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	1.529	535	841	405	8.163	552
Eğitim	794	1.142	256		2.824	1.649
Enerji-madencilik.	3.593	503	1.288	220	7.859	1.219
Finans	1.832	4.722	1.172	5.102	1.285	38
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	731	3.855	189	30	5.770	1.157
Endüstri-ticaret.	3.129	498	795	2.148	3.654	
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	6.697	5.172	46	182	4.083	816
Ulaşım	734	3.446	875	200	4.013	756
Su-atık su	839	1.763	146	259	2.462	1.014
Bilgi ve haberleşme					74	225
Toplam (milyon dolar)	19.883	21.638	5.609	8.547	40.190	7.428,91
<i>Kişi Başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	304	598	86	185,24	40,62	62
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye Oranı² (%)</i>	6,58	9,60	7,33	1,61	7,95	12,94

¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

Ülkelerin kullanmış olduğu kredilerin nüfuslarına oranına bakıldığında ise; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa göre kişi başına en çok krediyi 598 dolar ile Arjantin, en az krediyi de 40 dolar ile Hindistan kullanmıştır. Türkiye ise kişi başına kullandığı 304 dolar kredi ile seçilmiş 6 ülke arasında ikinci sırada yer almıştır. Ülkelerin nüfusa göre kullanmış oldukları kredi miktarı aşağıdaki Tablo-18'deki gibidir.

Ülkelerin kullanmış olduğu kredilerin GSYİH'lerine oranına bakıldığında; 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'na göre en yüksek oran %12,94 ile Nijerya, en düşük oran ise %1,61 ile Güney Kore'de gerçekleşmiştir. Türkiye ise kullandığı %6,58'lik kredi oranı ile seçilmiş 6 ülke arasında beşinci sırada yer almıştır. Ülkelerin GSYİH'ya göre kullanmış oldukları kredi oranı Tablo-18'deki gibidir.

Tablo-18: Ülkelerin Kullanmış Olduğu Kredilerin Ortalama Nüfuslarına¹ ve GSYİH'larına² Oranı

S.NO.	Kişi Başına Kullanılan Kredi (dolar)		S.NO	Ortalama GSYİH'ya Oranı	
1	Arjantin	598	1	Nijerya	%12,94
2	Türkiye	304	2	Arjantin	%9,60
3	Güney Kore	185	3	Hindistan	%7,95
4	Mısır	86	4	Mısır	%7,33
5	Nijerya	62	5	Türkiye	%6,58
6	Hindistan	40	6	Güney Kore	%1,61

¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

Aşağıdaki Tablo-19'a bakıldığında ülkelerin 1990-2009 döneminde kullanmış oldukları kredilerin proje sayısına göre öncelikleri şöyle olmuştur. Türkiye kullanmış olduğu kredilerde; proje sayısı olarak ilk üç sırayı *kamu yönetimi-hukuk-adalet, endüstri-ticaret ve enerji-madencilik* alanlarına vermiştir. Arjantin ilk üç sırayı *Kamu yönetimi-hukuk-adalet, sağlık-diğer sosyal hizmetler ve ulaşım* alanlarına vermiştir. Mısır ilk üç sırayı *tarım-balıkçılık-ormancılık, eğitim ve enerji-madencilik alanlarına* vermiştir. Güney Kore ilk üç sırayı *finans, tarım-balıkçılık-ormancılık ve endüstri-ticaret/Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanlarına vermiştir. Hindistan ilk üç sırayı *tarım-balıkçılık-ormancılık, sağlık-diğer sosyal hizmetler ve enerji-madencilik* alanlarına vermiştir. Nijerya ilk üç sırayı *sağlık-diğer sosyal hizmetler/kamu yönetimi-hukuk-adalet, enerji-madencilik ve eğitim/su-atık su* alanlarına vermiştir.

Tablo-19'da da görüleceği gibi ülkelerin proje sayısı olarak öncelik verdiği sektörlerin benzerlikleri ise şu şekildedir. *Tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında Mısır, Güney Kore ve Hindistan. *Eğitim* alanına önceliği Mısır ve Nijerya vermiştir. *Enerji-madencilik* alanında Türkiye, Mısır, Hindistan ve Nijerya öncelik vermiştir. *Finans* alanına önceliği sadece Güney Kore vermiştir. *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında Arjantin, Hindistan ve Nijerya öncelik vermiştir. *Endüstri-ticaret* alanına Türkiye ve Güney Kore öncelik vermiştir. *Kamu yönetimi-hukuk-adalet alanlarına* Türkiye, Arjantin, Güney Kore ve Nijerya öncelik vermiştir. *Ulaşım* alanında Arjantin, *su-atık su* alanında Güney Kore ve Nijerya öncelik vermiştir.

Tablo-19: Seçilmiş Ülkelerin 1990-2009 Döneminde Dünya Bankası'ndan Kullanmış Olduğu Kredilerin Proje Sayısı Olarak Karşılaştırılması (adet)						
Ülke Sektör	Türkiye	Arjantin	Mısır	Güney Kore	Hindistan	Nijerya
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	8	11	13	7	53	8
Eğitim	4	9	6		17	9
Enerji-madencilik.	12	11	6	2	35	11
Finans	6	8	5	8	5	2
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.	4	18	5	2	39	13
Endüstri-ticaret.	12	4	5	4	12	
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	19	37	4	4	24	13
Ulaşım	3	15	5	2	25	7
Su-atık su	5	13	4	4	17	9
Bilgi ve haberleşme					1	1
Toplam	73	126	53	33	228	73

3.4.1. Seçilmiş Ülkelerin Aktif Projelerinin Durumunun Karşılaştırılması

Ülkelerin aktif projelerinin kredi miktarlarının sektörel dağılımı şu şekildedir. Türkiye'nin kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *enerji-madencilik*, *kamu yönetimi-hukuk-adalet* ve *su-atık su* yer almıştır. Arjantin'in kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *ulaşım*, *sağlık-diğer sosyal hizmetler* ve *su-atık su* yer almıştır. Mısır'ın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *enerji-madencilik*, *eğitim* ve *ulaşım* yer almıştır. Güney Kore'nin aktif projesi bulunmamaktadır. Hindistan'ın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *eğitim*, *enerji-madencilik* ve *tarım-balıkçılık-ormancılık* yer almıştır. Nijerya'nın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *eğitim*, *enerji-madencilik* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* yer almıştır.

Aşağıdaki Tablo-20'de de görüleceği gibi Ülkelerin kullandığı aktif proje kredilerinin önceliklerinin benzerliklerine bakıldığında *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında Hindistan'ın yoğun kredi kullandığı görülmektedir. *Eğitim* alanında önceliği Mısır, Hindistan ve Nijerya yer vermektedir. *Enerji-madencilik* alanında; Türkiye, Mısır, Hindistan ve Nijerya'nın öncelik verdiği görülmektedir *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında Arjantin ve Nijerya'nın öncelik verdiği görülmektedir. *Kamu*

yönetimi-hukuk-adalet alanında; sadece Türkiye öncelik vermektedir. *Ulaşım* alanında ise Arjantin ve Mısır'ın öncelik verdiği görülmektedir. *Su-atık su* alanında Türkiye ve Arjantin'in öncelik verdiği görülmektedir.

Tablo-20: Seçilmiş Ülkelerin Aktif Projelerinin Durumunun Karşılaştırılması (milyon dolar)					
Ülke Sektör	Türkiye	Arjantin	Mısır	Hindistan	Nijerya
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	38	723	801	5.727	552
Eğitim	104	440	371	7.546	1.649
Enerji-madencilik.	3.288	314	2.793	6.512	1.219
Finans	546	250	300	1.214	38
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.		2.220	1	4.080	1.157
Endüstri-ticaret.	600	260	165	823	
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	1.404	631	35	784	816
Ulaşım	221	3.696	305	5.623	756
Su-atık su	641	1.512	210	1.041	1.014
Bilgi ve haberleşme					225
Toplam	6.844	10.048	4.984	33.352	7.428
<i>Kişi başına Kullanılan Kredi¹ (dolar)</i>	104	277	76	33	53
<i>Kullanılan Kredinin GSYİH'ye Oranı² (%)</i>	2,27	4,46	6,52	6,60	11,17

¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

Ülkelerin aktif kredilerinin nüfuslarına oranına bakıldığında; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa göre en çok krediyi 277 dolar ile Arjantin, en az krediyi de 33 dolar ile Hindistan kullanmıştır. Türkiye Kişi başına kullandığı kredi ile seçilmiş ülkeler arasında ikinci sırada yer almıştır. Ülkelerin nüfusa göre kullanmış oldukları kredi miktarı aşağıdaki Tablo-21'deki gibidir.

Ülkelerin aktif kredilerinin GSYİH'na oranına bakıldığında; 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'na göre en yüksek oran %11,17 ile Nijerya, en düşük oran ise %2,27 ile Türkiye yer almaktadır. Türkiye'nin GSYİH'ye oranla kullandığı kredi miktarı, seçilmiş ülkeler arasında beşinci sırada yer almıştır. Ülkelerin GSYİH göre kullanmış oldukları kredi oranı Tablo-21'deki gibidir.

Tablo-21: Ülkelerin Aktif Kredilerinin Ortalama Nüfuslarına¹ ve GSYİH'larına² Oranı					
S.NO.	Kişi Başına Kullanılan Kredi (dolar)			S.NO	Ortalama GSYİH'ya Oranı
1	Arjantin	277		1	Nijerya %11,17
2	Türkiye	104		2	Hindistan %6,60
3	Mısır	76		3	Mısır %6,52
4	Nijerya	53		4	Arjantin %4,46
5	Hindistan	33		5	Türkiye %2,27

¹ Kullanılan kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa bölünmesi sonucunda elde edilen sonuç.

² Kullanılan Kredinin 1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'ye oranı

Tablo-22 İncelendiğinde ülkelerin aktif kredilerinin proje sayısına göre öncelikleri şöyle olmuştur. Türkiye kullanmış olduğu kredilerde; proje sayısı olarak ilk üç sırayı *enerji-madencilik, kamu yönetimi-hukuk-adalet ve finans* alanlarına vermiştir. Arjantin ilk üç sırayı *ulaşım, kamu yönetimi-hukuk-adalet ve tarım-balıkçılık-ormancılık/enerji-madencilik* alanlarına vermiştir. Mısır ilk üç sırayı *tarım-balıkçılık-ormancılık/su-atık su, eğitim ve enerji-madencilik* alanlarına vermiştir. Hindistan ilk üç sırayı *tarım-balıkçılık-ormancılık, ulaşım ve enerji-madencilik/sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanlarına vermiştir. Nijerya ilk üç sırayı *sağlık-diğer sosyal hizmetler/kamu yönetimi-hukuk-adalet, enerji-madencilik ve eğitim/su-atık su* alanlarına vermiştir.

Tablo-22'de görüleceği gibi ülkelerin proje sayısı olarak öncelik verdiği sektörlerin benzerlikleri ise şu şekildedir. *Tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında Arjantin, Mısır ve Hindistan. *Eğitim* alanında Mısır ve Nijerya. *Enerji-madencilik* alanında Türkiye, Mısır, Hindistan ve Nijerya öncelik vermiştir. *Finans* alanında sadece Türkiye öncelik vermiştir. *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında Hindistan ve Nijerya. *Endüstri-ticaret* alanında Türkiye ve Güney Kore öncelik vermiştir. *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanında Türkiye, Arjantin ve Nijerya öncelik vermiştir. *Ulaşım* alanında Arjantin ve Hindistan öncelik vermiştir. *Su-atık su* alanında Arjantin, Mısır ve Nijerya öncelik vermiştir.

Tablo-22: Seçilmiş Ülkelerin Aktif Projelerinin Proje Sayısı Olarak Karşılaştırılması (adet)					
Ülke Sektör	Türkiye	Arjantin	Mısır	Hindistan	Nijerya
Tarım-balıkçılık-ormancılık.	1	7	4	25	8
Eğitim	1	2	3	2	9
Enerji-madencilik.	8	7	3	9	11
Finans	6	1	2	4	2
Sağlık-diğer sosyal hizmetler.		2	1	9	13
Endüstri-ticaret.	1	2	1	5	
Kamu yönetimi-hukuk-adalet	7	9	1	6	13
Ulaşım	1	10	1	13	7
Su-atık su	2	7	4	6	9
Toplam	27	47	20	79	72

3.5. Ülkelerin Ekonomik Göstergelerindeki Değişim

Bu bölümde ülkelerin Dünya Bankası'ndan kullanmış olduğu kredilerin etkileri incelenmiştir. İnceleme yapılırken Tablo-5'de yer alan ekonomik göstergelerdeki değişimden faydalanılmıştır. Tabloda yer alan göstergeler Dünya Bankası'nın resmi web sitesindeki istatistikler içerisinde seçilmiş olup karşılaştırma yapılırken 1990-2007 dönemindeki istatistikler kullanılmıştır.

Tablo-5'de yer alan ekonomik göstergelerdeki değişim incelenirken ülkelerin kullanmış olduğu kredi içerisinde en yüksek paya sahip ilk üç sektör esas alınmıştır. Daha sonra en çok kredinin kullanıldığı sektörlerin ilintili olabileceği ekonomik göstergelerdeki değişiklikler irdelenmiş ve kullanılan kredilerin bu göstergelerde meydana getirdiği değişiklikler yorumlanmıştır.

3.5.1. Türkiye

Türkiye 1990-2009 döneminde 19.883 milyon dolar kredi kullanmıştır. Kullandığı kredinin %33,68'ine karşılık gelen 6.697 milyon dolar krediyi *kamu*

yönetimi, hukuk-adalet alanında kullanmıştır. %18,07'lik paya karşılık gelen 3.593 milyon doları *enerji ve madencilik* alanında kullanmıştır. Üçüncü büyük payı *endüstri ve ticaret* alanında kullanmış olup %15,74'lük oranla 3.129 milyon dolardır.

Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki ettiği varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) Tablo-23'deki gibi değişmiştir. *Kişi başına kullanılan enerji* (kg petrol eşdeğeri) 1990 yılında 943 kg iken 1999 yılında 1.069 kg'a çıkmış ve 2006 yılında 1.288 kg olmuştur. Türkiye'de kişi başına enerji kullanımının artış oranı 1990-2007 döneminde %37 olmuştur. *Doğrudan yabancı yatırımlar* 1990 yılında 684 milyon dolar iken 1999 yılında 783 milyon dolara çıkmış 2007 yılında ise 22,2 milyar dolar seviyesine çıkmıştır. Türkiye'ye giren *doğrudan yabancı yatırımlarda* büyük bir artış olmuştur. Bu durum *kamu yönetimi, hukuk-adalet* alanında kullanılan kredilerin iş ortamını uluslararası sermayeye daha çekici hale getirdiğini göstermektedir. *İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı* 1990 yılında %1 seviyesinde iken 1994 yılında %2'ye, 1999 yılında %5'e çıkmış, 2005 yılında tekrar %2 seviyesine inmiştir. İncelenen dönem içerisinde *ileri teknoloji ürünlerinin ihraç ürünleri içerisindeki büyüklüğü* çok az değişmiştir. Bu da kullanılan kredilerin daha yüksek katma değer sağlayan ürünler ve sektörlerle dönüşümü sağlamada etkili olmadığını/olamadığını göstermektedir. 1990-2007 dönemindeki *net dış ticaret fiyat oranı endeksindeki* değişim incelendiğinde 2000 yılını baz alan endeks 1990 yılında 109 iken 1993 yılında en yüksek seviyesi olan 120'ye çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda azalarak 2006 yılında en düşük seviyesi olan 92'e inmiş 2007 yılında 95 olarak gerçekleşmiştir. Net dış ticaret fiyat oranı endeksi incelenen dönem içerisinde gelişme göstermediği gibi gerilemiştir. Bu sonuç Türkiye'nin uluslararası arenada rekabet edebilirliğinin istenilen seviyede olmadığını göstermektedir. *İş kurmak için gereken zaman* 2003 yılına 33 gün iken 2004 yılında 6 güne düşmüş ve bundan sonraki yıllarda değişmeyerek 6 gün olarak sabit kalmıştır. Türkiye'de yeni bir iş kurmak için gereken zaman konusunda büyük iyileşme sağlanmıştır. Bürokratik işlemlerin azaltılması anlamına gelen bu durum olumlu bir gelişmedir.

Tablo-23: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Türkiye'nin Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Yıllar Göstergeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)	943	914	924	962	931	1.001	1.070	1.108	1.108
Doğrudan yabancı yatırımlar (net girişler-cari milyon dolar)	684	810	844	636	608	885	722	805	940
İhracat ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı (%)	1	1	1	1	2	1	2	2	2
Net dış ticaret fiyat oranı endeksi (2000 = 100)	109	111	115	120	110	106	107	111	111
İş kurmak için gereken zaman (gün)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yıllar Göstergeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)	1.069	1.140	1.035	1.079	1.113	1.150	1.186	1.288	-
Doğrudan yabancı yatırımlar (net girişler-cari milyon dolar)	783	982	3.352	1.137	1.752	2.785	10.031	19.989	22.195
İhracat ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı (%)	4	5	4	2	2	2	2	-	-
Net dış ticaret fiyat oranı endeksi (2000 = 100)	109	100	98	97	97	98	97	92	95
İş kurmak için gereken zaman (gün)	-	-	-	-	38	6	6	6	6

Kaynak WB 2009/1

Türkiye'nin 1990-2009 döneminde kullanmış olduğu toplam kredinin (19.883 milyon dolar) etki etmiş olduğu varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) aşağıdaki Tablo-24'de gösterildiği gibi değişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %9 iken bahse konu yıllar içerisinde artarak 2001 yılında en yüksek seviye olan %21 seviyesine ulaşmıştır. 2007 yılında ise bu oran %22 seviyesinde gerçekleşmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* yıllar içerisinde gelişme kat etmiştir. Bu durum dışa açılma ile beraber uluslararası işbölümü ve uzmanlaşmanın oluştuğunu göstermektedir. Toplam *dış borç miktarı* 1990 yılında 49.424 milyon dolar iken 1999 yılında 101.692 milyon dolar 2007 yılında ise 251.476 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Türkiye'nin dış borcu yıllar içerisinde %408 oranında artmıştır. Toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %23 iken yıllar içerisinde bu oran artarak 1996 yılında bu %32'ye çıkmıştır. 1997 yılında %31'e inen oran, 1998 yılında tekrar yükselişe geçmiş ve 2001 yılında en yüksek seviyesi olan %57'ye çıkmıştır. 2002, 2003 ve 2004 yıllarında azalış göstermiş 2005 yılında %35 seviyesine inmiştir. 2006 yılında tekrar

yükselen oran %39'a çıkmış ve en son olarak 2007 yılında %38 olarak gerçekleşmiştir. Toplam *dış borç/GSYİH oranı*, incelenen dönemde (1990-2007) ortalama %37 olarak gerçeklemiştir. İncelenen dönem içerisinde *dış borç/GSYİH oranı* artmıştır. *GSYİH'nin büyüme oranı* 1990 yılında %9 seviyesinde gerçekleşmiş iken 1991 yılında %1'e düşmüştür. 1994 yılında, %-5, 1999 yılında %-3 ve 2001 yılında %-6 olmak üzere negatif olarak gerçekleşmiştir. Diğer yıllarda dalgalanan GSYİH büyüme oranı 1990-2007 döneminde ortalama %5 olarak gerçekleşmiştir. GSYİH büyüme oranı incelenen dönemin içerisinde vasat bir görüntü arz etmiş ve ortalama %5 seviyesinde kalmıştır. Yıllık ortalama %5'lik bir artış oranı ülkemizin performansının istenilen seviyelerden çok uzakta olduğunu göstermektedir. *Kişi Başına Milli Gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 5.970 dolar iken yıllar içerisinde artarak 1998 yılında 8.130 doları seviyesine çıkmıştır. 1999 yılında 7.700 dolara düşmüş sonraki yıllarda artarak 2007 yılında 12.810 doları seviyesine çıkmıştır. Dönem başı ile dönem sonu arasında Kişi Başına Milli Gelir %114 artmıştır. Kişi başına düşen gelirdeki bu iyileşme insanların refahının arttığını göstermektedir. *Milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 335.049 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken; yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 510.385 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Yıllar içerisinde artışa devam ederek 2007 yılında 946.749 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Milli Gelirin 1990-2007 dönemindeki artış oranı %282 olarak gerçekleşmiştir. Bu gösterge ülkemizin ekonomik hacminin ve refahının arttığını göstermektedir. *Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)* 1990 yılında %17 iken 1991 ve 1992 yıllarında %16 olmuş 1993 yılında %19 seviyesine çıkmıştır. 1995, 1996, 1997 yıllarında %18 seviyesinde olmuş 1998 yılında %22 seviyesine çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda %15 ile %22 arasında dalgalanmış ve 2007 yılında %22 seviyesinde gerçekleşmiştir. *Toplam sermaye oluşumunun* yıllık ortalaması %19 olmuştur. Bu da dönem başındaki %17 ile dönem sonundaki %22 seviyesinin ortasında bir yerde bulunmaktadır. *Toplam sermaye oluşumunun* ortalamasının %19 olması Türkiye'de yatırım ortamının yeterince iyileşmediğini göstermektedir. *Yıllık enflasyon*; 1990 yılında %63 seviyesinde gerçekleşmiş ve yıllar içerisinde artarak 1994 yılında %109 seviyesine çıkmıştır. Daha sonraki yıllarda *enflasyon* düşerek 1999 yılında %54 seviyesine düşmüştür. İzleyen yıllarda düşüşe devam ederek 2007 yılında %8 seviyesine inmiştir. Türkiye'de *enflasyon* son

yıllarda istikrarlı bir şekilde düşüş göstermiştir. Enflasyon oranı bu seviyelerde veya daha aşağıda kalırsa fiyat istikrarının ve ekonomik istikrarın varlığından söz edilebilir.

Tablo-24: Kullanılan Toplam Kredinin Türkiye'nin Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Yıllar Göstergeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	9	10	10	10	15	14	16	17	21
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	49.424	50.873	56.553	68.604	66.249	73.781	79.829	84.719	96.956
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	23,25	23,58	25,02	26,73	35,99	30,12	32,04	31,73	36,04
GSYİH büyüme oranı (%)	9	1	5	8	-5	8	7	8	2
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	5.970	6.190	6.540	7.150	6.670	7.320	7.490	8.270	8.130
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	335.049	354.662	381.872	425.132	404.045	452.154	470.805	529.317	529.596
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	17	16	16	19	15	18	18	18	22
Enflasyon (yıllık %)	63	61	64	69	103	89	69	86	69
Yıllar Göstergeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	19	20	27	25	23	24	22	23	22
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	101.692	116.784	112.878	130.662	144.027	160.719	169.269	207.772	251.476
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	40,64	43,71	57,58	56,14	47,28	40,89	34,97	39,21	38,34
GSYİH büyüme oranı (%)	-3	7	-6	6	5	9	8	7	5
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	7.700	8.600	7.980	8.060	8.160	9.540	10.720	11.920	12.810
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	510.385	579.738	546.845	560.894	577.341	678.970	772.515	869.973	946.749
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	19	21	15	18	18	19	20	22	22
Enflasyon (yıllık %)	54	49	53	37	23	12	7	9	8

Kaynak: WB 2009/1

3.5.2. Arjantin

Arjantin 1990-2009 döneminde 21.638 milyon dolar kredi kullanmıştır. Kullandığı kredinin %23,90'nına karşılık gelen 5.172 milyon dolar krediyi *kamu yönetimi, hukuk-adalet* alanında kullanmıştır. %21,82'lik paya karşılık gelen 4.722 milyon doları *finans* alanında kullanmıştır. Üçüncü büyük payı *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmış olup %17,82'lik oranla 3.855 milyon dolardır.

Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki ettiği varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) aşağıdaki Tablo-25'deki gibi değişmiştir. Arjantin'e yapılan *doğrudan yabancı yatırımlar* 1990 yılında 1.836 milyon dolar iken yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 23.987 milyon dolar seviyesine çıkmış, 2000 yılından 2003 yılına kadar azalmış ve 2003 yılında 1.652 milyon dolara kadar düşmüştür. 2004 yılında tekrar yükselmeye başlamış ve 2007 yılında bir patlama yaparcasına 64.622 milyon dolar seviyesine ulaşmıştır. Arjantin'e giren *doğrudan yabancı yatırımlar* incelenen dönem içerisinde istikrarsız bir seyir izlemiştir. Bu durum Arjantin'in ekonomik ortamının istikrarsızlığından kaynaklandığı gibi sebebi de olabilir. 2007 yılındaki büyük miktardaki yabancı sermaye girişi iş ortamının uluslararası sermayeye çekici gelmiş olduğunu göstermektedir. *İş kurmak için gereken zaman* Arjantin'de 2003 yılında 67 gün iken 2004 yılında 31 güne inmiş ve sabit kalmıştır. Arjantin için *iş kurma süresi* yarı yarıya azalmasına rağmen istenilen seviyeye inmemiştir. Arjantin'de bürokratik işlemlerin yeterince azaldığı söylenemez. *Hizmetler* Sektörünün GSYİH'dan aldığı pay 1990 yılında %56 seviyesinde iken 1995 yılında %65 seviyesine çıkmıştır. 1995-2000 döneminde %65 ile %67 arasında bir oranda dalgalanmış, 2001 yılında %69 seviyesine ulaşan hizmetler sektörünün payı bundan sonra azalmaya başlamış ve 2007 yılında %57 seviyesine inmiş ve 1990 yılındaki değerine çok yaklaşmıştır. İncelenen dönem içerisinde *hizmetler* sektörünün GSYİH'dan aldığı pay ortalama %62 olmuştur. Bu sonuç hizmetler sektörüne doğru çok küçükte olsa bir dönüşümün varlığından bahsedilebilir. 1990 yılında *kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* %86 seviyesinde iken bu oran 1995 yılında %89, 2000 yılında %91 seviyesine yükselmiş, 2006 yılında ise kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı %92 olarak gerçekleşmiştir. *Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* %86'dan %92'ye yükselmiştir. *Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi* 1990 yılında 72 yıl iken 1995 yılında 73 yıla, 2000 yılında ise 74 yıla çıkmıştır. *Doğuştan itibaren beklenen yaşam* süresinde gelişme olmuştur. Bu durum sağlık hizmetlerinde ve yaşam kalitesinde yükselmenin olduğunu göstermektedir.

Tablo-25: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Arjantin'in Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Yıllar Göstergeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Doğrudan yabancı yatırımlar (net girişler-cari milyon dolar)	1.836	2.439	4.430	2.793	3.634	5.609	6.948	9.160	7.290
Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı (%)	86	-	-	-	-	89	-	-	-
Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi (yıl)	72	-	72	-	-	73	-	73	-
Hizmetler (GSYİH %)	56	61	63	65	66	66	66	65	66
İş kurmak için gereken zaman (gün)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Yıllar Göstergeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Doğrudan yabancı yatırımlar (net girişler-cari milyon dolar)	23.987	10.418	2.166	2.148	1.652	4.124	5.265	5.537	64.622
Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı (%)	-	91	-	-	-	-	-	92	-
Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi (yıl)	-	74	-	74	-	-	75	75	75
Hizmetler (GSYİH %)	67	67	69	57	54	54	55	56	57
İş kurmak için gereken zaman (gün)	-	-	-	-	67	31	31	31	31

Kaynak WB 2009/i

Arjantin'in 1990-2009 döneminde kullanmış olduğu toplam kredinin (21.638 milyon dolar) etki etmiş olduğu varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) Tablo-26'da gösterildiği gibi değişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %10 iken 1991 ile 1994 döneminde %7 ile %8 arasında değişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içerisindeki payı* 1995 ile 2000 döneminde %10 ile %11 arasında dalgalanmış, 2002 yılında en yüksek seviye olan %28 seviyesine ulaşmıştır. 2003 ile 2007 döneminde %25 seviyesinde sabit kalmıştır. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %10 iken dönem sonu olan 2007 yılında %25 seviyesine çıkmıştır. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990-2007 döneminde ortalama %15 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum dışa açılma ile beraber uluslararası işbölümü ve uzmanlaşmanın oluştuğunu göstermektedir. Toplam *dış borç miktarı* 1990 yılında 62.232 milyon dolar iken 1998 yılında 329.794 milyona çıkmıştır. Dış borç miktarı bu yıldan sonra azalmaya başlamış ve 2007 yılında 127.758 milyon dolar

seviyesine inmiştir. Arjantin'in *toplam dış borç miktarı* 1990 yılında 62.232 milyon dolar iken 2007 yılında 127.758 milyon dolar olmuş ve yaklaşık %105'lik bir artış göstermiştir. *Toplam dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %44 iken, 1991, 1992 ve 1993 yıllarında azalış göstermiş 1993 yılında %27'ye inmiştir. 1994 yılında %29'a çıkan oran bu yıldan itibaren sürekli artış göstermiş ve 2002 yılında en yüksek seviyesi olan %142'ye çıkmıştır. 2003 ve 2004 yıllarında %100'ün üstünde kalan oran 2005 yılında %68 seviyesine inmiştir. 2006 yılında %54'e inen oran son olarak 2007 yılında %48 olarak gerçekleşmiştir. Arjantin'in *Toplam dış borç/GSYİH oranı*, incelenen dönemde (1990-2007) ortalama %51 olarak gerçeklemiştir. Arjantin'in dış borcunun yükü yıllar içerisinde artış göstermiştir. *GSYİH'nın büyüme oranı* 1990 yılında %2 seviyesinde gerçekleşmiş iken 1991 yılında %13'e çıkmış, 1995 yılında, %3, 1999 yılında %3 ve 2000 yılında da %1 olmak üzere düşük seviyelerde gerçekleşmiştir. Diğer yıllarda %4 ile %12 arasında dalgalanan *GSYİH büyüme oranı* 1990-2007 yılları ortalama %7 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum ülkenin ekonomik performansının arttığını göstermektedir. *Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 5.160 dolar iken yıllar içerisinde artarak 1998 yılında 9.140 dolar seviyesine çıkmıştır. 2002 yılında 7.340 dolara düşmüş, sonraki yıllarda artarak 2007 yılında 12.970 dolar seviyesine çıkmıştır. *Kişi başına milli gelir* 1990 yılında 5.160 dolar iken, 2007 yılında 12.970 dolara çıkmış ve incelenen dönem içerisinde %151 artmıştır. İncelenen dönem içerisinde Arjantin'de refah artmıştır. 1990 yılında *milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 168.073 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken; yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 322.683 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Yıllar içerisinde artışa devam ederek 2007 yılında 512.403 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. 1990-2007 dönemindeki artış oranı %204 olarak gerçekleşmiştir. İncelenen dönem içerisinde Arjantin'in ekonomik hacmi artmıştır. *Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)* 1990 yılında %14 iken 1994 yılında %20 olmuş, 1995 ile 1999 döneminde %18 ile %20 arasında değişmiştir. 2000 ile 2002 döneminde düşerek %12 seviyesine inmiştir. 2003 yılında %15 olarak gerçekleşen toplam sermaye oluşumu bundan sonraki yıllarda artarak 2007 yılında %24 seviyesinde gerçekleşmiştir. *Toplam sermaye oluşumu* 1990 ile 2007 yıllarında ortalama %17 oranında gerçekleşmiştir. Bu durumda yatırım ortamının iyileşmesinden bahsedilebilir. Yıllık *enflasyon* 1990 yılında %2077 gibi astronomik

bir rakam seviyesinde gerçekleşmiştir. Bir sonraki yıl %133'e 1992 yılında ise %12 seviyesine inmiştir. 1993-2001 döneminde kimi yıllar sıfır olarak gerçekleşen *enflasyon* artış oranı %0 ile %3 arasında değişmiştir. 2002 yılında %30 seviyesine çıkmış, 2003 yılında %10'a düşmüş ve 2007 yılında %14 seviyesin gerçekleşmiştir. Arjantin'de *enflasyon* oranı istikrarsız bir seyir izlemiştir. Enflasyondaki bu dalgalanma, fiyat istikrarında ve ekonomik istikrarda sürekliliğin olmadığını göstermektedir.

Tablo-26: Kullanılan Toplam Kredinin Arjantin'in Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Göstergeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	10	8	7	7	8	10	10	11	10
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	62.232	65.405	68.339	64.428	74.819	98.464	111.077	126.532	139.788
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	44,03	34,47	29,87	27,21	29,06	38,16	40,81	43,21	46,76
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	2	13	12	6	6	3	6	8	4
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	5.160	6.010	6.880	7.390	7.880	7.680	8.140	8.830	9.140
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	168.073	198.648	230.375	251.021	271.042	267.570	287.116	315.298	329.794
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	14	15	17	19	20	18	18	19	20
Enflasyon (yıllık %)	2.077	133	12	1	3	3	0	0	2
Göstergeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	10	11	12	28	25	25	25	25	25
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	140.344	140.913	148.602	144.900	160.277	162.378	124.979	115.855	127.758
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	49,50	49,58	55,30	142,00	123,67	106,04	68,22	54,08	48,68
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	3	1	4	11	9	9	9	8	9
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	8.840	8.860	8.570	7.340	8.190	9.130	10.420	11.670	12.970
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	322.683	327.072	319.461	276.353	311.097	350.146	403.908	456.632	512.403
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	18	16	14	12	15	19	21	24	24
Enflasyon (yıllık %)	2	1	1	31	10	9	9	14	14

Kaynak WB 2009/1

3.5.3. Mısır

Mısır 1990-2009 döneminde 5.609 milyon dolar kredi kullanmıştır. Kullandığı kredinin %22,97'sine karşılık gelen 1.288 milyon dolar krediyi *enerji-madencilik* alanında kullanmıştır. %20,89'luk paya karşılık gelen 1.172 milyon doları *finans* alanında kullanmış, üçüncü büyük payı *ulaşım* alanında kullanmış olup

%15,60'lık oranla 875 milyon dolardır. Ayrıca Mısır'ın *tarım* alanında kullanmış olduğu kredinin miktarı 875 milyon dolar olup payı %15'dir

Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki ettiği varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) Tablo-27'deki gibi gelişmiştir. *Tarımın* GSYİH'dan aldığı pay 1990 yılında %19 iken bu oran 1991 yılında %18'e, 1992 yılında ise %17'e düşmüş, 1992 ile 2001 döneminde %17 seviyesinde sabit kalmış 2002 ile 2003 yıllarında %16'ya düşmüştür. 2004-2005 yıllarında %15'e düşen *tarımın* payı 2007 yılında %14 seviyesine inmiştir. İncelenen yıllar içerisinde *tarımın* ortalaması %17 olarak gerçekleşmiştir. Bu ortalama incelenen dönemin başı olan 1990 yılındaki %19'luk seviyenin altındadır. Ülkenin gelişmesine paralel olarak *tarımın* GSYİH içerisindeki payı azalmıştır. *Kişi başına enerji kullanımı* 1990 yılında 580 kg iken 1999 yılında 710 kg'a çıkmıştır. 2006 yılında kişi başına enerji kullanımı 843 kg seviyesinde gerçekleşmiştir. *Enerji kullanımındaki* artış oranı %68 olmuştur. Mısır'da enerji kullanımındaki artış çok büyük bir oranda değişmemiştir. *Asfalt yollar* 1990 yılında toplam yollar içerisinde %72'lik bir paya sahip iken 1994 yılında %75'e çıkmış 1995-2000 döneminde %78 olarak gerçekleşmiştir. *Asfalt yolların toplam yollara oranı* 2004 yılında ise %81'e çıkmıştır. Bu artış altyapıda iyileşme ve gelişmenin olduğunu göstermektedir. *Hizmetler* Sektörünün GSYİH'dan aldığı pay 1990 yılında %52 seviyesinde iken 1991 yılında %49 seviyesine inmiş, 1992-2001 döneminde %50 ile %52 arasındaki bir değerlerde değişmiştir. 2002-2006 döneminde %48 ile %49 arasındaki değerlerde kalan *hizmetler* sektörünün GSYİH'dan aldığı pay 2007 yılında %50 seviyesine inmiş ve 1990 yılındaki değerine yakın olarak gerçekleşmiştir. İncelenen dönem içerisinde *hizmetler* sektörünün GSYİH'dan aldığı pay ortalama %50 olarak gerçekleşmiştir. Bu durumda hizmetler sektörüne doğru bir dönüşümün varlığından söz edilemez.

Tablo-27: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Mısır'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Göstergeler \ Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Tarım (GSYİH %)	19	18	17	17	17	17	17	17	17
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)	580	578	581	610	565	586	612	624	656
Asfalt yollar (Tüm yollar içindeki %)	72	72	73	72	75	78	78	78	78
Hizmetler (GSYİH %)	52	49	50	50	50	51	51	52	52

Göstergeler \ Yıllar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tarım (GSYİH %)	17	17	17	16	16	15	15	14	14
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)	710	688	693	754	787	792	841	843	-
Asfalt yollar (Tüm yollar içindeki %)	78	78	-	-	-	81	-	-	-
Hizmetler (GSYİH %)	52	50	50	49	48	48	49	48	50

Kaynak WB 2009/1

Mısır'ın 1990-2009 döneminde kullanmış olduğu toplam kredinin (5.609 milyon dolar) etki etmiş olduğu varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) aşağıdaki Tablo-28'de gösterildiği gibi gelişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %20 iken 1991 ile 1992 döneminde %28 olarak gerçekleşmiştir. *Mal ve hizmet ihracının GSYİH içerisindeki payı* 1993 ile 1999 döneminde azalarak 1999 yılında %15 seviyesine inmiş, 2000 yılından itibaren artmaya başlamış ve en yüksek seviye olan %30 seviyesine 2005 yılında ulaşmıştır. 2006 ile 2007 döneminde ise %30 seviyesinde sabit kalmıştır. *Mal ve hizmet ihracının* 1990-2007 dönemindeki ortalaması %23 olarak gerçekleşmiştir. *Mal ve hizmet ihracının* payının artması Mısır ekonomisinin dışa açılmaya başladığını göstermektedir. *Toplam dış borç miktarı* 1990 yılında 32.992 milyon dolar iken yıllar içerisinde çok büyük değişiklikler göstermeyerek 2007 yılında 30.444 milyon dolar olmuştur. Mısır'ın *Toplam dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %76 iken, 1991 yılında en yüksek seviyesi olan %88'e çıkmıştır. 1992 yılından 2001 yılına kadar olan dönem içerisinde azalış gösteren *dış borç/GSYİH oranı* 2001 yılında %28'e inmiştir. 2002, 2003 ve 2004 yıllarında yükselişe geçmiş ve 2004 yılında %39'a çıkmıştır. 2005 yılında %32'ye inen oran 2006 yılında %26 ve son olarak 2007 yılında %23'e inmiştir. Mısır'ın *Toplam dış borç/GSYİH oranı*, incelenen dönemde (1990-2007) ortalama %40 olarak gerçekleşmiştir. Mısır'ın dış

borç yükü azalış göstermiştir. *GSYİH'nın büyüme oranı* 1990 yılında %6 seviyesinde gerçekleşmiş iken 1991 yılında %1'e düşmüştür. 1992 ile 1998 döneminde %3 ile 5 arasında değişmiş, 1999 yılında %6 olarak gerçekleşmiştir. 2000 ile 2005 döneminde %2 ile %5 arasında dalgalanan GSYİH büyüme oranı 2006 ve 2007 yıllarında %7 olarak gerçekleşmiştir. Mısır'ın, GSYİH büyüme oranı 1990-2007 yılları arasında ortalama %4 olarak gerçekleşmiştir. Bu büyüme oranı uluslararası rekabet ortamında tatmin edici bir seviye değildir. *Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 2.350 dolar iken yıllar içerisinde artarak 2007 yılında 5.370 dolar seviyesine çıkmıştır. Artış oranı %128 olmuştur. Kişi başına gelirden artış olmasına rağmen istenilen refahın yakalanmasından uzaktır. *Milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 129.458 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken; yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 233.299 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Yıllar içerisinde artışa devam ederek 2007 yılında ise 405.340 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. 1990-2007 dönemindeki artış oranı %213 olarak gerçekleşmiştir.

Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %) 1990 yılında %29 iken 1991 yılında %21 olmuş, 1992 ile 2000 döneminde %18 ile %22 arasında değişmiş, 2001 ile 2006 döneminde %18 ile %29 arasında değişmiştir. 2007 yılında %21 seviyesinde gerçekleşmiştir. *Toplam sermaye oluşumunun* incelenen yıllar içerisindeki ortalaması %20 seviyesinde gerçekleşmiştir. Toplam sermaye oluşumu dönem sonunda azalış kaydetmiş olup bu durumda tüketimin arttığından bahsedilebilir. Yıllık *enflasyon* 1990 yılında %18, 1991 yılında %14 ve 1992 yılında %20 seviyesinde gerçekleşmiştir. 1993-1994 yıllarında 8, 1995 yılında %11 ve 1996 yılında %7 olmuştur. 1997-2006 döneminde %1 ile %12 arasında dalgalanan yıllık enflasyon oranı 2007 yılında %21 olarak gerçekleşmiştir. *Enflasyon* oranı incelenen yıllar arasında dalgalanmıştır. Bu durumda ülkede ekonomik istikrar ve fiyat istikrarından söz edilemez.

Tablo-28: Kullanılan Toplam Kredinin Mısır'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Göstergeler \ Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH%)	20	28	28	26	23	23	21	19	16
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	32.992	32.625	31.169	30.651	32.499	33.475	31.514	29.951	32.289
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	76,49	88,25	74,47	65,81	62,62	55,64	46,60	38,19	38,06
GSYİH büyüme oranı (%)	6	1	4	3	4	5	5	5	4
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	2.350	2.450	2.570	2.660	2.760	2.920	3.070	3.250	3.370
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	129.458	137.627	147.328	155.223	164.142	176.838	189.971	204.723	216.325
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	29	21	19	20	21	20	18	18	22
Enflasyon (yıllık %)	18	14	20	8	8	11	7	10	4
Göstergeler \ Yıllar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH%)	15	16	17	18	22	28	30	30	30
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	30.884	29.015	27.988	28.495	29.244	30.955	29.505	28.763	30.444
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	34,05	29,06	28,67	32,44	35,27	39,26	32,90	26,76	23,33
GSYİH büyüme oranı (%)	6	5	4	2	3	4	4	7	7
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	3.570	3.760	3.910	4.010	4.110	4.310	4.560	4.940	5.370
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	233.299	250.350	265.139	276.596	288.835	308.605	332.431	366.351	405.340
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	22	20	18	18	17	17	18	19	21
Enflasyon (yıllık %)	1	5	2	3	7	12	6	7	13

Kaynak WB 2009/1

3.5.4. Nijerya

Nijerya 1990-2009 döneminde 7.428 milyon dolar kredi kullanmıştır. Kullandığı kredinin %22,20'sine karşılık gelen 1.649 milyon dolar krediyi *eğitim* alanında kullanmıştır. %16,41'lik paya karşılık gelen 1.219 milyon doları *enerji-madencilik* alanında kullanmış, üçüncü büyük payı ise %15,59'luk oranla *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmış olup 1.157 milyon dolardır.

Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki ettiği varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) Tablo-29'daki gibi değişmiştir. *Kişi başına enerji kullanımı* (kg petrol eşdeğeri) 1990 yılında 751 kg iken yıllar içerisinde azalarak

1999 yılında 710 kg'a düşmüştür. Bundan sonraki yıllarda tekrar artışa geçen enerji tüketim miktarı 2006 yılında 726 kg seviyesinde gerçekleşmiştir. Nijerya'nın enerji kullanımı yıllar içerisinde gerileme göstermiştir. Enerji ve madencilik alanında kullanılan kredi enerji kullanımında bir artışa neden olmamıştır. Nijerya'da *kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* 1990 yılında %33, 1995 yılında %34 son olarak 2006 yılında %35 olarak gerçekleşmiş olup önemli bir gelişme sağlanamamıştır. *Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi* Nijerya için 1990 yılına 47 yıl iken yıllar içerisinde değişmeyerek 2007 yılında da 47 yıl olarak gerçekleşmiştir. Nijerya'da Sağlık hizmetlerinde ve yaşam kalitesinde bir gelişme olmamıştır. *Maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı* ile ilgili tek veri mevcut olup oda 1993 yılında %34 olarak gözükmektedir. 1990 yılındaki *ilk ve ortaokula giden kız çocuklarının erkek çocuklara oranı* %77 iken, 1999 yılında %81'e çıkmıştır. 2004, 2005, 2006 yıllarında sırasıyla %82, %83 ve %84 olarak gerçekleşmiştir. *Okula giden kız çocuklarının erkek çocuklarına oranı* gelişme göstermekle birlikte düşük seviyede seyretmiştir. Eğitim alanında gelişme iyileşme olmakla birlikte halen istenilen düzeyde değildir.

Tablo-29: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Nijerya'nın Ekonomik Göstergelerine Etkisi										
Göstergeler	Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)		751	763	776	767	727	738	743	741	717
Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı (%)		33	-	-	-	-	34	-	-	-
Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi (yıl)		47	-	47	-	-	47	-	47	-
Maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı (%)		-	-	-	34	-	-	-	-	-
İlk ve Ortaokula giden kız çocuklarının erkek çocuklara oranı (%)		-	77	-	-	-	-	-	-	-
Göstergeler	Yıllar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)		710	715	720	728	727	723	743	726	-
Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı (%)		-	34	-	-	-	-	-	35	-
Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi (yıl)		-	47	-	47	-	-	47	47	47
Maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı (%)		-	-	-	-	-	-	-	-	-
İlk ve Ortaokula giden kız çocuklarının erkek çocuklara oranı (%)		81	80	81	80	81	82	83	84	-

Kaynak WB 2009/1

Nijerya'nın 1990-2009 döneminde kullanmış olduğu toplam kredinin (7.428 milyon dolar) etki etmiş olduğu varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler

(1990-2007) aşağıdaki Tablo-30'da gösterildiği gibi değişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %43 iken 1991 yılında %37'ye düşmüştür. 1992 yılında %42'ye, 1993 yılında %47'ye çıkmıştır. *Mal ve hizmet ihracının GSYİH içerisindeki payı* 1994 ile 2007 döneminde %32 ile %54 arasında dalgalanarak 2007 yılında %40 seviyesinde gerçekleşmiştir. Tablo-30'da da görüleceği gibi dönem sonunda başlangıçtaki değerin altında gerçekleşmiştir. 1990-2007 döneminde *mal ve hizmet ihracının GSYİH içerisindeki ortalama payı* %43 olarak gerçekleşmiştir. *Toplam dış borç miktarı* 1990 yılında 33.438 milyon dolar iken 2004 yılına kadar çok büyük değişiklikler göstermemiştir. 2005 yılında 22.178 milyon dolar, 2006 yılında 7.798 milyon dolar ve 2007 yılında 8.933 milyon dolar olmuştur. Yıllar içerisinde toplam *dış borç miktarı* azalış göstermiştir. Nijerya'nın *Toplam dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %117, 1991 yılında %122 ve 1992 yılında %88 olarak gerçekleşmiştir. 1993 yılında en yüksek seviyesi olan %143'e çıkmış, 1994 ve 1995 yıllarında da %100'ün üzerinde kalmıştır. 1996 yılında %88 olarak gerçekleşen toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1997 yılında %78'e inmiştir. 1998 yılında %94'e çıkan borç oranı bundan sonraki yıllarda sürekli azalış göstermiştir. 2005 yılında %19'a inen oran 2006 yılında %5 ve son olarak 2007 yılında da %5 olmuştur. Nijerya'nın *Toplam dış borç/GSYİH oranı*, incelenen dönemde (1990-2007) ortalama %50 olarak gerçeklemiştir. Nijerya'nın *dış borç/GSYİH oranı* çok büyük oranda azalmıştır. *GSYİH'nin büyüme oranı* 1990-2007 yılları arasında %0 ile %11 arasında dalgalanmış ve büyüme oranı 1990-2007 yılları arasında ortalama %4 olarak gerçekleşmiştir. Büyüme oranı istenilen performansı gösterememiştir. *Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 950 dolar iken yıllar içerisinde artarak 2007 yılında 1.760 dolar seviyesine çıkmıştır. *Kişi başına milli gelir incelenen* yıllar içerisinde %85 oranında artmıştır. Kişi başına gelirdeki artış refah artışını getirdiği söylenemez. *Milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 89.689 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken; yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 142.968 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Yıllar içerisinde artışa devam ederek 2007 yılında ise 260.786 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. 1990-2007 dönemindeki artış oranı %190 olarak gerçekleşmiştir. *Toplam sermaye oluşumu* ile ilgili veri bulunmadığından yorum yapılamamıştır. *Yıllık enflasyon* 1990 yılında %7, 1991 yılında %20 ve 1992 yılında %84 seviyesine çıkmış, 1997 %1, 1998 yılında ise %-6

olarak negatif gerçekleşmiştir. 1999 ile 2007 döneminde %5 ile %35 arasında dalgalanmıştır. 2007 yılına %5 olarak gerçekleşmiştir. Nijerya’da yıllık *enflasyonun* seyri dengesizlikler göstermiştir. Bu durum da ekonomik istikrardan ve fiyat istikrarından bahsetmek mümkün değildir.

Tablo-30: Kullanılan Toplam Kredinin Nijerya’nın Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Göstergeler \ Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH%)	43	37	42	47	42	44	48	45	34
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	33.438	33.527	29.018	30.735	33.092	34.092	31.406	28.454	30.294
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	117,44	122,75	88,71	143,94	139,85	121,29	88,97	78,54	94,25
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	8	5	3	2	0	2	4	3	2
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	950	1.010	1.040	1.030	1.030	1.080	1.130	1.150	1.120
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	89.689	98.482	103.662	106.028	109.643	117.280	126.790	132.597	132.774
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enflasyon (yıllık %)	7	20	84	53	28	56	37	1	-6
Göstergeler \ Yıllar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH%)	37	54	43	32	43	44	47	43	40
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	29.127	31.354	31.041	30.475	34.700	37.883	22.178	7.798	8.933
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	83,76	68,19	64,67	51,55	51,29	43,12	19,76	5,31	5,40
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	1	5	3	2	10	11	5	6	6
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	1.180	1.130	1.220	1.190	1.300	1.450	1.530	1.710	1.760
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	142.968	140.768	156.006	156.428	175.240	199.922	216.684	247.201	260.786
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Enflasyon (yıllık %)	12	38	11	31	11	21	20	20	5

Kaynak WB 2009/1

3.5.5. Güney Kore

Güney Kore 1990-2009 döneminde 7.547 milyon dolar kredi kullanmıştır. Kullandığı kredinin %59,70’ine karşılık gelen 5.102 milyon dolar krediyi *finans* alanında kullanmıştır. %25,13’lük paya karşılık gelen 2.148 milyon doları *endüstri-ticaret* alanında kullanmıştır.

Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki ettiği varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) Tablo-31'deki gibi değişmiştir. *Endüstrinin GSYİH içerisindeki payı* 1990 yılında %42 iken 1991 yılında incelenen dönem içerisindeki en yüksek seviye olan %43'e çıkmıştır. 1992-2000 döneminde %40 ile %42 arasında değerler almıştır. 2001 ile 2003 yılları arasında sırasıyla %39, %38 ve %39 olmuştur. 2004 yılında %41, 2005 yılında %40, 2006 yılında %40 ve 2007 yılında %39 olarak gerçekleşmiştir. Dönem başında %42 olan *endüstrinin* payı dönem sonunda %39'a düşmüştür. 1990-2007 döneminde *endüstrinin* GSYİH'den aldığı ortalama pay %41 olmuştur. Endüstriyel üretimde gerilime meydana gelmiştir. *İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı* 1990 yılında %18 iken yıllar içerisinde artarak 2000 yılında %35'e çıkarak dönem içerisindeki en yüksek değere ulaşmıştır. 2001 ile 2007 döneminde %30 ile %33 arasında değerler almış ve 2007 yılında %33 olarak gerçekleşmiştir. *İleri teknoloji ürünlerinin ihracat içerisindeki payı* incelenen yıllar içerisinde ortalama %27 seviyesinde gerçekleşmiştir. Bu durum Güney Kore'nin teknolojiye dayalı katma değeri yüksek ürünlere ve sektörlerle doğru bir dönüşüm sağladığını göstermektedir. *Net dış ticaret fiyat oranı endeksi* 1990 yılında 133, 1991 yılında 134, 1992 yılında 132, 1993 yılında 137 ve 1994 yılında serideki en yüksek değere 138'e yükselmiştir. Bundan sonraki yıllarda sürekli düşüş göstermiş ve 2007 yılında 72'ye düşmüştür. Güney Kore'nin *net dış ticaret fiyat oranı endeksi* dönem sonunda dönem başındaki değer yarısına inmiştir. Güney Kore'nin uluslararası arenada rekabet edebilirliği gerileme göstermiştir. *Hizmetler sektörünün GSYİH içerisindeki payı* 1990 yılında %49 iken 1995 yılında %52'ye, 1997 yılında %53'e ve 1998 yılında %54'e yükselmiştir. 1999 yılında *hizmetlerin* payı %55 iken 2007 yılında %57'ye yükselmiştir. *Hizmetler* sektörünün 1990-2007 döneminde GSYİH'dan aldığı pay gelişme göstermiş ve ortalama pay %54 olarak gerçekleşmiştir. Güney Kore'de ekonomik yapının hizmetler sektörüne doğru sektörel bir dönüşüm yaşadığından söz edilebilir.

Tablo-31: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Güney Kore'nin Ekonomik Göstergelerine Etkisi

Gösterge \ Yıl	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Endüstri (GSYİH %)	42	43	41	42	42	42	41	41	41
İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı (%)	18	19	20	20	23	26	24	26	27
Net dış ticaret fiyat oranı endeksi (2000 = 100)	133	134	134	132	137	138	126	122	117
Hizmetler (GSYİH %)	49	49	51	51	52	52	53	53	54
Gösterge \ Yıl	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Endüstri (GSYİH %)	40	41	39	38	39	41	40	40	39
İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı (%)	32	35	30	31	32	33	32	32	33
Net dış ticaret fiyat oranı endeksi (2000 = 100)	115	100	96	95	89	85	79	74	72
Hizmetler (GSYİH %)	55	54	56	57	57	56	56	57	58

Kaynak WB 2009/1

Güney Kore'nin 1990-2009 döneminde kullanmış olduğu toplam kredinin (8.547 milyon dolar) etki etmiş olduğu varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) aşağıdaki Tablo-32'de gösterildiği gibi değişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %28 iken 1991 yılında %26'ya düşmüştür. 1995 yılında %29'a 1998 yılında %46'ya çıkmıştır. 1999 yılında %39'a düşen oran 2000 yılında %41'e çıkmakla beraber 2001 yılında %38'e 2002 yılında ise %35'e düşmüştür. 2003 yılında %38, 2004 yılında %44, 2005 yılında %42, 2006 yılında %43 ve 2007 yılında ise %46 seviyesine çıkarak dönem içerisinde %28'den %46'ya çıkmıştır. 1990-2007 döneminde *mal ve hizmet ihracının GSYİH'dan aldığı* ortalama pay %35 olmuştur. Bu durum Güney Kore ekonomisinin dışa açıldığını ortaya koymaktadır. Toplam *dış borç miktarı* ile ilgili veri bulunmadığından değerlendirme yapılamamıştır.

GSYİH'nın büyüme oranı 1990-1991 yıllarında %9, 1992-1993 yıllarında %6, 1994 ve 1995 yıllarında %9 olmuştur. 1996 yılında %7, 1997 yılında %5 ve 1998 yılında eksi %7 olmuştur. 1999 yılında büyüme oranı %9, 2000 yılında %8, 2001 yılında %4 ve 2002 yılında %7 olmuştur. 2003 ile 2007 döneminde %3 ile %5 arasında değişen yıllık büyüme oranı 1990-2007 yılları arasında ortalama %6 olmuştur. Güney Kore'de üretimin performansı artmıştır.

Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi) 1990 yılında 8.200 dolar iken yıllar içerisinde artarak 2007 yılında 24.840 dolar seviyesine çıkmıştır. Kişi başına milli gelirdeki artış oranı %202 oranında artmıştır. Bu gelir seviyesi refah artışının gerçekleştiğini göstermektedir. *Milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 351.395 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken; yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 693.284 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Yıllar içerisinde artışa devam ederek 2007 yılında ise 1.203.573 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. 1990-2007 dönemindeki artış oranı %242 olarak gerçekleşmiştir. Ülkenin ekonomik hacmi ve refah düzeyi önemli ölçüde artmıştır. 1990 yılında *toplam sermaye oluşumu* GSYİH'nın %38'i seviyesinde iken 1991 yılına seri içerisindeki en yüksek değer olan %40'a çıkmıştır. 1992 ile 1997 döneminde %36 ile %39 değerleri arasında dolaşan oran 1998 yılında %25'e düşmüştür. 1999 yılında %29'a çıkan *toplam sermaye oluşum oranı* 2007 yılına kadar %29 ile %30 aralığında seyretmiş olup 2007 yılında %29 seviyesinde gerçekleşmiştir. 1990-2007 dönemindeki toplam sermaye oluşumu ortalama %33 olarak gerçekleşmiştir. Bu değerler ülkedeki yatırım ortamının gerilemekte olduğunu diğer bir deyişle tasarrufların azaldığını göstermektedir.

Yıllık enflasyon 1990 ve 1991 yıllarında %11, 1992 yılında %8, 1993 yılında %6 ve 1994 yılında %8 olarak gerçekleşmiştir. 1994 ile 1998 döneminde %7 ile %5 arasında değişen enflasyon oranı 1999 yılında %0 olmuş, 2000 yılında %1, 2001 yılında %4, 2002-2004 döneminde %3, 2006 ve 2007 yıllarında %0(sıfır), son olarak 2007 yılında %1 olarak gerçekleşmiştir. İncelenen yıllar içerisindeki Güney Kore'nin *enflasyonun* seyri nispeten istikrarlı olmuştur. Ekonomik büyüme oranlarındaki gelişme ve enflasyonun bu seyri ülkede ekonomik istikrarın ve fiyat istikrarının varlığını göstermektedir.

Tablo-32: Kullanılan Toplam Kredinin Güney Kore'nin Ekonomik Göstergelerine Etkisi

Gösterge \ Yıl	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	28	26	27	27	27	29	28	32	46
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	9	9	6	6	9	9	7	5	-7
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	8.200	9.190	9.860	10.610	11.640	12.770	13.790	14.510	13.420
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	351.395	397.508	430.520	467.237	517.548	575.995	627.775	666.891	621.274
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	38	40	37	36	37	38	39	36	25
İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı (%)	18	19	20	20	23	26	24	26	27
Enflasyon (yıllık %)	11	11	8	6	8	7	5	5	6
Gösterge \ Yıl	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	39	41	38	35	38	44	42	43	46
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	-	-	-	-	-	-	-	-	-
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	9	8	4	7	3	5	4	5	5
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	14.870	16.370	17.320	18.690	19.050	20.470	21.310	23.110	24.840
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	693.284	769.420	820.296	889.963	911.710	983.507	1.025.832	1.116.335	1.203.573
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	29	31	29	29	30	30	30	30	29
İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı (%)	32	35	30	31	32	33	32	32	33
Enflasyon (yıllık %)	0	1	4	3	3	3	0	0	1

Kaynak WB 2009/1

3.5.6. Hindistan

Hindistan 1990-2009 döneminde 40.190 milyon dolar kredi kullanmıştır. Kullandığı kredinin %20,31'ine karşılık gelen 8.163 milyon dolar krediyi *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında kullanmıştır. %19,55'lik paya karşılık gelen 7.859 milyon doları *enerji-madencilik* alanında, %14,36'lık paya karşılık gelen 5.770 milyon doları *sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanında kullanmıştır.

Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki ettiği varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) aşağıdaki Tablo-33'deki gibi değişmiştir. *Tarımın* GSYİH içerisindeki payı 1990 yılında %30 iken 1994 yılında %26'ya, 2002 yılında

%21'e ve 2006 yılında %18'e inmiştir. 1990-2007 döneminde ortalama olarak %24'lük bir pay alan *tarımın* payı sürekli azalış göstermiştir. Tarım alanında kullanılan kredinin tarımın GSYİH'dan aldığı payın düşüşünü yavaşlatmıştır. Hindistan'da *kişi başına enerji kullanımı* 1990 yılında 384 kg iken yıllar içerisinde sürekli artış göstererek 2005 yılında 510 kg olarak gerçekleşmiştir. Enerji kullanımındaki artış %32 oranında olmuştur. 1990 yılında *kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* %44 iken 1995 yılında %41'e düşmüş 2000 yılında %49'a yükselmiş ve 2006 yılında %52 seviyesine ulaşmıştır. Yaşam kalitesinde ve sağlık hizmetlerinde gelişme görülmektedir. Hindistan'da *doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi* 1990 yılında 60 yıl iken 1995 yılında 61 yıla, 1997 yılında 62 yıla, 2002 yılında 63 yıla, 2005 yılında 64 yıla ve 2007 yılında 65 yıla çıkmıştır. İncelenen dönem içerisinde Hindistan için *doğuştan itibaren beklenen yaşam süresinde* iyileşme gözlenmiştir. Bu durum yaşam kalitesinin arttığını göstermektedir. *Maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı* ile ilgili iki veri mevcuttur. 1994 yılında %36 olan pay 2000 yılında %29'a düşmüştür. İncelenen dönem içerisinde maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı azalış göstermiştir. Yoksullukta iyileşmenin varlığından söz edilebilir.

Tablo-33: Sektör Bazında Kullanılan Kredilerin Hindistan'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Gösterge \ Yıl	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Tarım (GSYİH %)	30	29	29	29	26	27	26	26	25
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)	384	392	393	401	416	422	431	433	451
Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı (%)	44	-	-	-	-	46	-	-	-
Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi (yıl)	60	-	60	-	-	61	-	62	-
Maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı (%)	-	-	-	-	36	-	-	-	-
Gösterge \ Yıl	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Tarım (GSYİH %)	23	23	21	21	19	19	18	18	-
Kişi başına enerji kullanımı (kg petrol eşdeğeri)	453	452	457	462	481	492	510	-	-
Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı (%)	-	49	-	-	-	-	-	52	-
Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi (yıl)	-	62	-	63	-	-	64	-	65
Maaşlı çalışanların ulusal yoksulluktaki oranı (%)	-	29	-	-	-	-	-	-	-

Kaynak WB 2009/1

Hindistan'ın 1990-2009 döneminde kullanmış olduğu toplam kredinin

(40.190 milyon dolar) etki etmiş olduğu varsayılan ve elde edilebilen ekonomik göstergeler (1990-2007) Tablo-34'de gösterildiği gibi değişmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990 yılında %9 iken 1992 yılında %10'a, 1996 yılında %11'e 1998 yılında %12'ye çıkmıştır. 1999 yılında %13'e çıkan oran 2001 yılında %14'e, 2002 yılında %15'e, 2003 yılında %18'e, 2004 yılında %20'ye, 2005 yılında %22'ye çıkmıştır. Serinin son verisi olan 2006 yılında %21 olarak gerçekleşmiştir. *Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* 1990-2007 döneminde ortalaması %14 olmuştur. Bu durum Hindistan'ın ekonomisinin dışa açıldığını göstermektedir. *Toplam dış borç miktarı* 1990 yılında 83.628 milyon dolar iken yıllar içerisinde artarak 2007 yılında 220.956 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Hindistan'ın *dış borcu* incelenen dönem içerisinde %139'luk bir artış göstermiştir. Hindistan'ın *Toplam dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %26, 1991 yılında %32 ve 1992 yılında en yüksek seviyesi olan %37'e çıkmıştır. 1993 yılında %34 olarak gerçekleşen toplam *dış borç/GSYİH oranı* bundan sonraki yıllarda sürekli azalış göstermiş ve 2005 yılında %15'e düşmüştür. 2006 yılında %19'a çıkan oran son olarak 2007 yılında da %19 olmuştur. Hindistan'ın *Toplam dış borç/GSYİH oranı*, incelenen dönemde (1990-2007) ortalama %24 olarak gerçekleştirmiştir. Hindistan'ın *dış borç/GSYİH oranı* azalış göstermiştir. *GSYİH'nin büyüme oranı* 1990 yılında %6, 1991 yılında %1, 1992, 1993 yıllarında %5, 1994 yılında %7 ve 1995-1996 yıllarında %8 olmuştur. 1997 yılında %4, 1998 yılında %6 ve 1999 yılında %7 olmuştur. 2000-2002 döneminde %4 ile %5 arasında değişen *büyüme oranı*, 2003 ile 2007 yılları %3 ile %10 arasında değişmiştir. Hindistan'ın *yıllık büyüme oranı* 1990-2007 yılları arasında ortalama %6 olmuştur. Hindistan'ın yıllık ortalama ekonomik büyüme oranı Güney Kore ile aynı seviyede %6 olarak gerçekleştirmiştir. Bu durum üretimin performansının artmış olduğunu göstermektedir. *Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 860 dolar iken yıllar içerisinde artarak 2007 yılında 2.740 dolar seviyesine çıkmıştır. *Kişi başına milli gelirdeki artış oranı* %218 olarak gerçekleşmiştir. Gerçekleşen bu artış oranı ülkede refahın artışına işaret etmektedir. *Milli gelir (satın alma gücü paritesi)* 1990 yılında 730.955 milyon dolar seviyesinde gerçekleşirken; yıllar içerisinde artarak 1999 yılında 1.527.627 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. Yıllar içerisinde artışa devam ederek 2007 yılında ise 3.082.535 milyon dolar seviyesine çıkmıştır. 1990-2007 dönemindeki artış oranı %321 olarak

gerçekleşmiştir. 1990 yılında *toplam sermaye oluşumu* GSYİH'nın %24'ü seviyesinde iken 1993 yılına seri içerisindeki en düşük değer olan %21'e düşmüş, 1994 ile 2003 döneminde %22 ile %27 değerleri arasında dolaşan oran 2004 yılında %32'ye çıkmıştır. 2006 yılında %36'ya çıkan *toplam sermaye oluşum oranı* 2007 yılında %39 seviyesinde gerçekleşmiştir. Yıllar içerisindeki *ortalama sermaye oluşumu* %27 olarak gerçekleşmiştir. Hindistan'ın *toplam sermaye oluşumu* yıllar içerisinde gelişme göstermiştir. Bu durum tasarrufların yatırıma gittiğini göstermektedir. Ülkede yatırım ortamının iyileşmesi söz konusudur. Yıllık *enflasyon* 1990 yılında %11, 1991 yılında %14, 1992 yılında %9 ve 1998 yılında %8 olarak gerçekleşmiştir. 1999 ile 2007 döneminde %3 ile %6 arasında değişen *enflasyon* oranı 2007 yılında %5 olarak gerçekleşmiştir. İncelenen yıllar içerisindeki Hindistan'ın *enflasyonu* %11'lerden %5'lere düşmüştür. Hindistan'da ekonomik istikrar ve fiyat istikrarının varlığından söz edilebilir.

Tablo-34: Kullanılan Toplam Kredinin Hindistan'ın Ekonomik Göstergelerine Etkisi									
Gösterge \ Yıl	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Mal ve hizmet ihracatı (GSYİH %)	9	9	10	10	11	11	11	11	12
Toplam dış borç miktarı (cari milyon dolar)	83.628	85.421	90.264	94.342	102.482	94.463	93.466	94.316	97.637
Toplam dış borç miktarı (GSYİH %)	26,34	31,93	36,76	34,18	31,68	26,51	24,07	22,95	23,46
GSYİH büyüme oranı (yıllık %)	6	1	5	5	7	8	8	4	6
Kişi başına milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar)	860	880	930	980	1.050	1.140	1.230	1.280	1.350
Milli gelir (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası milyon dolar)	730.955	762.894	823.164	883.586	963.302	1.059.027	1.162.887	1.231.293	1.322.215
Toplam sermaye oluşumu (GSYİH %)	24	22	24	21	24	27	22	24	23
Enflasyon (yıllık %)	11	14	9	10	10	9	8	6	8
Gösterge \ Yıl	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Mal ve hizmet ihracatı	13	13	14	15	18	20	22	21	-
Toplam dış borç miktarı	98.313	99.098	98.484	105.019	112.882	124.399	123.144	175.540	220.956
Toplam dış borç miktarı	21,82	21,53	20,61	20,71	18,83	17,75	15,20	19,19	18,77
GSYİH büyüme oranı	7	4	5	4	8	8	9	10	9
Kişi başına milli gelir	1.440	1.500	1.600	1.660	1.810	1.990	2.220	2.470	2.740
Milli gelir	1.441.339	1.527.627	1.649.382	1.744.980	1.931.694	2.150.661	2.427.389	2.746.166	3.082.535
Top. sermaye oluşumu	26	24	24	25	27	32	35	36	39
Enflasyon (yıllık %)	4	4	3	4	4	6	4	5	5

Kaynak WB 2009/1

3.6. Ülkelerin Ekonomik Göstergelerindeki Değişimin Karşılaştırılması

Dünya Bankası aşağıdaki amaçların gerçekleştirilmesi üzerinde odaklanmıştır.

- ❖ *Makro ekonomik istikrarın sağlanması,*
- ❖ *Büyüme,*
- ❖ *Verimlilik artışının sağlanması,*
- ❖ *Piyasalarda rekabet ortamının oluşturulması*
- ❖ *Mali sektör reformu ve*
- ❖ *Kamu sektörünün yeniden yapılanması*

Çalışmanın bu bölümünde Dünya Bankası'nın bu amaçlarının, verilen kredilerle ne derecede örtüştüğü irdelenmiştir. Öncelikle ülkelerin kullanmış olduğu kredilerden en yüksek payı alan sektörlerdeki değişim incelenmiş ve ülkeler karşılaştırılmıştır. Daha sonra kullanılan toplam kredi miktarının etkileri incelenmiş ve karşılaştırma yapılarak bir sonuç çıkarılmaya çalışılmıştır.

3.6.1. Kredilerden En Yüksek Payı Alan Sektörlerin Etkilerinin Karşılaştırılması

Türkiye'nin kullandığı kredi içerisinde en yüksek payı sırasıyla; *kamu yönetimi, hukuk-adalet, enerji-madencilik ve endüstri-ticaret* almıştır. Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki edebileceği değerlendirilen ekonomik göstergelerdeki değişim şöyle olmuştur. *Kişi başına kullanılan enerji* (kg petrol eşdeğeri) miktarı 943 kg'dan 1.288 kg'a çıkmıştır. Enerji kullanımındaki artışı oranı %37 oranında olmuştur. Yıllık *Doğrudan yabancı yatırımlar* 684 milyon dolardan 22,2 milyar dolara çıkmıştır. Bu durum iş ortamının, uluslar arası sermayeye çekici hale geldiğini göstermektedir. *İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı* %1 seviyesinden %2'ye çıkmıştır. Teknolojiye dayalı katma değeri yüksek sektörlerle dönüşümün çok yavaş olduğu görülmektedir. *Net dış ticaret fiyat oranı endeksi* 109'dan 95'e düşmüştür. Türkiye'nin uluslararası alanda rekabet edebilirliği

gerilemiştir. *İş kurmak için gereken zaman* süresi 33 günden 6 güne düşmüştür. Bu durumda bürokratik işlemlerde azalma sağlanmış olduğu ifade edilebilir.

Arjantin'in kullandığı kredi içerisinde en yüksek payı sırasıyla; *kamu yönetimi, hukuk-adalet, finans ve sağlık-diğer sosyal hizmetler* almıştır. Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki edebileceği değerlendirilen ekonomik göstergelerdeki değişim şöyle olmuştur. *Doğrudan yabancı yatırımlar* 1.836 milyon dolardan 64.622 milyon dolara çıkmıştır. Bu durum iş ortamının uluslar arası sermayeye çekici hale geldiğini göstermektedir. *Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* %86'dan %92'ye yükselmiştir. Sağlık hizmetlerinde ve yaşam kalitesinde iyileşmenin olduğu sonucuna varılabilir. *Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi* 72 yıldan, 74 yıla çıkmıştır. Arjantin'de yaşam kalitesinde iyileşmenin varlığından söz edilebilir. *Hizmetler* Sektörünün GSYİH'dan aldığı pay %56'dan %57'ye çıkmış ama incelenen dönem ortalaması %62 olmuştur. Hizmetler sektörüne doğru bir dönüşüm bulunmaktadır. *İş kurmak için gereken zaman* 67 günden 31 güne düşmüştür. Bürokratik işlemlerin fazlalığı devam etmektedir.

Mısır'ın kullandığı kredi içerisinde en yüksek payı sırasıyla; *enerji-madencilik, finans, ulaşım ve tarım-balıkçılık-ormancılık* almıştır. Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki edebileceği değerlendirilen ekonomik göstergelerdeki değişim şöyle olmuştur. *Tarımın* GSYİH'da aldığı pay 1990 yılında %19 iken yılında %14 seviyesine inmiştir. Tarım alanında kullanılan krediler gelişmenin sonucu olan tarımın payının düşmesini engelleyememiştir. *Kişi başına enerji kullanımı* 1990 yılında 580 kg iken 2006 yılında 843 kg'a çıkmıştır. Enerji kullanımındaki artış oranı %68 olmuştur. *Asfalt yolların* toplam yollar içerisindeki payı %72 iken dönem sonunda %81'e çıkmıştır. Altyapı hizmetlerinde gelişme söz konusudur. *Hizmetler* sektörünün GSYİH'dan aldığı pay %52 seviyesinde iken dönem sonunda %50 seviyesine inmiştir. Hizmetler sektörüne doğru bir dönüşümün varlığından söz edilemez.

Nijerya'nın kullandığı kredi içerisinde en yüksek payı sırasıyla; *eğitim,*

enerji-madencilik ve sağlık-diğer sosyal hizmetler almıştır. Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki edebileceği değerlendirilen ekonomik göstergelerdeki değişim şöyle olmuştur. *Kişi başına enerji kullanımı* 1990 yılında 751 kg iken 2006 yılında 726 kg seviyesinde gerçekteşmiştir. *Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* 1990 yılında %33 iken 2006 yılında %35 olarak gerçekteşmiştir. Sağlık hizmetlerinde ve yaşam kalitesinde az da olsa bir iyileşme söz konusudur. *Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi* incelenen dönem başı ile dönem sonu arasında bir değişiklik göstermeyerek çok düşük seviye olan 47 yıl olarak sabit kalmıştır. Yaşam kalitesi istenilen düzeyin çok uzağında görölmektedir. *İlk ve ortaokula giden kız çocuklarının erkek çocuklara oranı* başlangıçta %77 iken dönem sonunda %84 olarak gerçekteşmiştir. Eğitim alanında iyiye doğru bir gelişme söz konusudur.

Güney Kore'nin kullandığı kredi içerisinde en yüksek payı sırasıyla; *finans ve endüstri-ticaret* almıştır. Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki edebileceği değerlendirilen ekonomik göstergelerdeki değişim şöyle olmuştur. *Endüstrinin GSYİH içerisindeki payı* 1990 yılında %42 iken dönem sonunda %39'a düşmüştür. Güney Kore'de endüstrinin GSYİH içerisindeki payı gerilemiştir. *İhraç ürünleri içerisindeki ileri teknoloji ürünü oranı* 1990 yılında %18 iken, 2007 yılında %33'e çıkmıştır. Katma değerı yüksek olan sektörlerle doğru bir dönüşümün varlığından söz edilebilir. Rekabet edebilirliğinin göstergesi olan *net dış ticaret fiyat oranı endeksi* 1990 yılında 133 iken ve 2007 yılında 72'ye düşmüştür. Uluslararası alanda Güney Kore'nin rekabet gücü gerilemiştir. *Hizmetler sektörünün GSYİH içerisindeki payı* dönem başında %49 iken 2007 yılında %57'ye yükselmiştir. Güney Kore'nin ekonomisi hizmetler sektörüne doğru sektörel dönüşüm göstermiştir. *Doğuştan itibaren ortalama yaşam süresi* 1990 yılında 60 yıl iken, 2007 yılında 65 yıla çıkmıştır. Yaşam kalitesinde belirgin bir iyileşme söz konusudur.

Hindistan'ın kullandığı kredi içerisinde en yüksek payı sırasıyla *ve tarım-balıkçılık-ormancılık, enerji-madencilik ve sağlık-diğer sosyal hizmetler* almıştır. Bu sektörlerde kullanılan kredinin etki edebileceği değerlendirilen ekonomik göstergelerdeki değişim şöyle olmuştur. *Tarımın GSYİH içerisindeki payı* 1990

yılında %30 iken 2006 yılında %18'e inmiştir. Ülkede gelişmenin olması sonucu bu oranın aşağıya inmesi normaldir. Ayrıca tarım alanında kullanılan krediler tarımın payının azalmasını yavaşlatmamıştır. Hindistan'da *kişi başına enerji kullanımı* 1990 yılında 384 kg iken 2005 yılında 510 kg olarak gerçekleşmiştir. Enerji kullanımındaki artış oranı %75 olmuştur. *Kentli nüfusun gelişmiş sağlık hizmetlerinden yararlanma oranı* 1990 yılında %44 iken 2006 yılında %52 seviyesine ulaşmıştır. Bu oranlar sağlık hizmetlerinde ve yaşam kalitesinde gelişmenin olduğunu göstermektedir.

3.6.2. Kullanılan Toplam Kredilerin Etkilerinin Karşılaştırılması

Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payının ülkelere göre değişimi aşağıdaki Tablo-35'te özetlenmiştir. Türkiye'nin payı 1990 yılında %9 iken bahse konu yıllar içerisinde artarak 2001 yılında en yüksek seviyeye %27'ye çıkmıştır. 2007 yılında ise bu oran %22 seviyesinde gerçekleşmiştir. Türkiye'nin 1990-2007 döneminde mal ve hizmet ihracatı %144 oranında artmıştır. Arjantin'in payı 1990 yılında %10 iken, 2003 yılında en yüksek seviyeye %28'e çıkmıştır. 2007 yılında bu oran %25 olmuştur. Arjantin'in 1990-2007 döneminde mal ve hizmet ihracatı %150 oranında artmıştır. Mısır'ın payı 1990 yılında %20 iken, 2005 yılında en yüksek seviyeye %30'a çıkmış ve 2006 ile 2007 yıllarında da bu seviyede kalmıştır. Mısır'ın 1990-2007 döneminde mal ve hizmet ihracatı %50 oranında artmıştır. Nijerya'nın payı 1990 yılında %43 iken, 1996 yılında en yüksek seviyeye %48'e çıkmıştır. 2007 yılında bu oran %40 seviyesinde kalmıştır. Nijerya'nın 1990-2007 döneminde mal ve hizmet ihracatı %7 oranında azalmıştır. *Güney Kore'nin* payı 1990 yılında seri içerisindeki en yüksek değer olan %42 iken, 2007 yılında bu oran %39 seviyesinde inmiştir. *Güney Kore'nin* 1990-2007 döneminde mal ve hizmet ihracatı %8 oranında azalmıştır. Hindistan'ın payı 1990 yılında %28 iken, 2007 yıllarında en yüksek seviyeye %46'ya çıkmıştır. Hindistan'ın 1990-2007 döneminde mal ve hizmet ihracatı %64 oranında artmıştır.

İncelenen dönem içerisinde, *mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payını* 1990-2007 döneminde en çok arttıran ülke %150'lik artış oranı ile Arjantin

olmuştur. Arjantin'i %144'lük artışla Türkiye, %64'lük artış oranıyla Hindistan, %50'lik artış oranıyla Mısır takip etmiştir. Arjantin, Türkiye, Hindistan ve Mısır Dünya Bankası'nın amaçlarından biri olan rekabet ortamının uluslararası piyasalar çerçevesinde oluşturulması ile tutarlıdır. Ayrıca bu durum özellikle Türkiye ve Arjantin'in dışa açıldıklarını göstermektedir. Nijerya ve Güney Kore'nin *mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı* sırasıyla %7 ve %8 azalmıştır. Türkiye mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payını en çok arttıran ikinci ülke olmuştur.

Tablo-35: Mal ve Hizmet İhracatı (GSYİH %)										
Yıllar	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Ülkeler										
Türkiye	9	10	10	10	15	14	16	17	21	
Arjantin	10	8	7	7	8	10	10	11	10	
Mısır	20	28	28	26	23	23	21	19	16	
Nijerya	43	37	42	47	42	44	48	45	34	
Güney Kore	42	43	41	42	42	42	41	41	41	
Hindistan	28	26	27	27	27	29	28	32	46	
Yıllar	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Artış (%)
Ülkeler										
Türkiye	19	20	27	25	23	24	22	23	22	144
Arjantin	10	11	12	28	25	25	25	25	25	150
Mısır	15	16	17	18	22	28	30	30	30	50
Nijerya	37	54	43	32	43	44	47	43	40	-7
Güney Kore	40	41	39	38	39	41	40	40	39	-8
Hindistan	39	41	38	35	38	44	42	43	46	64

Kaynak WB 2009/1

Toplam *dış borç miktarının* ülkelere göre değişimi aşağıdaki Tablo-36'da özetlenmiştir. Türkiye'nin *toplam dış borcu* 1990 yılında 49.424 milyon dolar iken, 2007 yılında 251.476 milyon dolara çıkmıştır. Türkiye'nin toplam borcu yıllar boyunca %408 oranında artmıştır. Arjantin'in *toplam dış borcu* 1990 yılında 62.232 milyon dolar iken 2007 yılında 127.758 milyon dolara çıkmıştır. Arjantin'in toplam borcu yıllar boyunca %105 oranında artmıştır. Mısır'ın *toplam dış borcu* 1990 yılında 32.992 milyon dolar iken 2007 yılında 30.444 milyon dolar olarak gerçekleşmiştir. Mısır'ın toplam borcu yıllar boyunca %8 oranında azalmıştır. Nijerya'nın *toplam dış borcu* 1990 yılında 33.438 milyon dolar iken 2007 yılında 8.933 dolar olarak gerçekleşmiştir. Nijerya'nın toplam borcu yıllar boyunca %74 oranında azalmıştır. Hindistan'ın *toplam dış borcu* 1990 yılında 83.628 milyon dolar iken 2007 yılında 220.956 milyon dolara çıkmıştır. Hindistan'ın toplam borcu yıllar boyunca %139 oranında artmıştır.

İncelenen dönem içerisinde, Toplam *dış borç* miktarını en çok azaltan ülke %74'lük azalışla Nijerya birinci olmuş, onu %8'lik azalışla Mısır takip etmiştir. Arjantin toplam *dış borcunu* dönem başı olan 1990 yılından dönem sonu olan 2007 yılına kadar %105 oranında, Türkiye %408 oranında ve Hindistan %139 oranında arttırmıştır. Türkiye toplam *dış borcunu* en çok arttıran ikinci ülke olmuştur.

Tablo-36: Toplam Dış Borç Miktarı (cari milyon dolar)										
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Türkiye	49.424	50.873	56.553	68.604	66.249	73.781	79.829	84.719	96.956	
Arjantin	62.232	65.405	68.339	64.428	74.819	98.464	111.077	126.532	139.788	
Mısır	32.992	32.625	31.169	30.651	32.499	33.475	31.514	29.951	32.289	
Nijerya	33.438	33.527	29.018	30.735	33.092	34.092	31.406	28.454	30.294	
Hindistan	83.628	85.421	90.264	94.342	102.482	94.463	93.466	94.316	97.637	
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Artış (%)
Türkiye	101.692	116.784	112.878	130.662	144.027	160.719	169.269	207.772	251.476	408
Arjantin	140.344	140.913	148.602	144.900	160.277	162.378	124.979	115.855	127.758	105
Mısır	30.884	29.015	27.988	28.495	29.244	30.955	29.505	28.763	30.444	-8
Nijerya	29.127	31.354	31.041	30.475	34.700	37.883	22.178	7.798	8.933	-74
Hindistan	98.313	99.098	98.484	105.019	112.882	124.399	123.144	175.540	220.956	139

Kaynak WB 2009/1

Toplam *dış borç/GSYİH oranı* aşağıdaki Tablo-37'de özetlenmiştir. Türkiye'nin toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %23,25 iken, 2007 yılında %36,04'e çıkmıştır. Türkiye'nin toplam *dış borç/GSYİH oranı* incelenen yıllar içerisinde ortalama %37,18 olarak gerçekleşmiştir. Arjantin'in toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %44,03 iken, 2007 yılında %48,68'e çıkmıştır. Arjantin'in toplam *dış borç/GSYİH oranı* incelenen yıllar içerisinde ortalama %51,20 olarak gerçekleşmiştir. Mısır'ın toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %76,49 iken, 2007 yılında %23,33'e düşmüştür. Mısır'ın toplam *dış borç/GSYİH oranı* incelenen yıllar içerisinde ortalama %40,12 olarak gerçekleşmiştir. Nijerya'nın toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %117,44 iken, 2007 yılında %5,40'a düşmüştür. Nijerya'nın toplam *dış borç/GSYİH oranı* incelenen yıllar içerisinde ortalama %50,09 olarak gerçekleşmiştir. Hindistan'ın toplam *dış borç/GSYİH oranı* 1990 yılında %26,91 iken, 2007 yılında %18,90'a düşmüştür. Hindistan'ın toplam *dış borç/GSYİH oranı* incelenen yıllar içerisinde ortalama %22,23 olarak gerçekleşmiştir.

İncelenen dönem içerisinde, *Toplam dış borç* miktarını %74 ile en çok azaltan ülke olan Nijerya, toplam *dış borç/GSYİH oranı* da %117,44'den %5,4'e düşürmüştür. Toplam *dış borç* miktarında %8'lik azalış sağlayan Mısır, *dış borç/GSYİH oranı* %76,49'dan %23,33'e düşürmüştür. Arjantin toplam dış borcunu 1990 yılından 2007 yılına kadar %105 oranında arttırmış buna paralel olarak *dış borç/GSYİH oranı* %44,03'ten %51,20'ye yükseltmiştir. Türkiye ise toplam *dış borç* miktarını %408 oranında arttırmış ve *dış borç/GSYİH oranı* %23,25'ten 38,34'e yükseltmiştir. Toplam *dış borç* miktarını %110 oranında arttıran Hindistan ise *dış borç/GSYİH oranı* %26,34'den %18,77'ye düşürmüştür. İncelenen dönem başıyla sonu arasında *dış borç/GSYİH oranı* en çok düşüren ülke Nijerya olmuştur. *Dış borç/GSYİH borç* oranının ortalamasına bakıldığında ise Hindistan %24'lük oran ile en düşük seviyede, onu %37,18'lik oranla da Türkiye'nin takip ettiği görülmektedir

Tablo-37: Toplam Dış Borç Miktarının GSYİH İçerisindeki Payı (%)										
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Türkiye	23,25	23,58	25,02	26,73	35,99	30,12	32,04	31,73	36,04	
Arjantin	44,03	34,47	29,87	27,21	29,06	38,16	40,81	43,21	46,76	
Mısır	76,49	88,25	74,47	65,81	62,62	55,64	46,60	38,19	38,06	
Nijerya	117,44	122,75	88,71	143,94	139,85	121,29	88,97	78,54	94,25	
Hindistan	26,34	31,93	36,76	34,18	31,68	26,51	24,07	22,95	23,46	
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Ortalama
Türkiye	40,64	43,71	57,58	56,14	47,28	40,89	34,97	39,21	38,34	37,18
Arjantin	49,50	49,58	55,30	142,00	123,67	106,04	68,22	54,08	48,68	51,20
Mısır	34,05	29,06	28,67	32,44	35,27	39,26	32,90	26,76	23,33	40,12
Nijerya	83,76	68,19	64,67	51,55	51,29	43,12	19,76	5,31	5,40	50,09
Hindistan	21,82	21,53	20,61	20,71	18,83	17,75	15,20	19,19	18,77	24

Kaynak WB 2009/1

GSYİH'nin büyüme oranı (yıllık %) ülkelere göre değişimi Tablo-38'de özetlenmiştir. Türkiye'nin *büyüme oranı* 1990 yılında %9 iken, 2007 yılında %5 olmuştur. 1990-2007 döneminde Türkiye ortalama %4,5 oranında büyümüştür. Arjantin'in *büyüme oranı* 1990 yılında %2 iken, 2007 yılında %9 olmuştur. 1990-2007 döneminde Arjantin ortalama %6,8 oranında büyümüştür. Mısır'ın *büyüme oranı* 1990 yılında %6 iken, 2007 yılında %7 olmuştur. 1990-2007 döneminde Mısır %4,4 oranında büyümüştür. Nijerya'nın *büyüme oranı* 1990 yılında %8 iken, 2007 yılında %6 olmuştur. 1990-2007 döneminde Nijerya %4,3 oranında büyümüştür. Güney Kore'nin *büyüme oranı* 1990 yılında %9 iken, 2007 yılında %5 olmuştur.

1990-2007 döneminde Güney Kore ortalama %5,7 oranında büyümüştür. Hindistan'ın *büyüme oranı* 1990 yılında %6 iken, 2007 yılında %5 olmuştur. 1990-2007 döneminde Hindistan ortalama %6,3 oranında büyümüştür.

İncelenen dönem içerisinde, *büyüme oranını* ortalama olarak en çok arttıran ülke %6,8'lik oranla Arjantin olmuştur. Arjantin'i %6,3 artış oranıyla Hindistan, %5,7 artış oranıyla Güney Kore, %4,5 artış oranıyla Türkiye, %4,4 artış oranıyla Mısır, %4,3 artış oranıyla Nijerya izlemiştir. Türkiye yıllık büyüme oranını en az arttıran üçüncü ülke olmuştur. Üretim performanslarını en çok arttıran ülkeler sırasıyla Arjantin, Hindistan ve Güney Kore olmuştur.

Tablo-38: GSYİH Büyüme Oranı (yıllık %)										
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Türkiye	9	1	5	8	-5	8	7	8	2	
Arjantin	2	13	12	6	6	3	6	8	4	
Mısır	6	1	4	3	4	5	5	5	4	
Nijerya	8	5	3	2	0	2	4	3	2	
Güney Kore	9	9	6	6	9	9	7	5	-7	
Hindistan	6	1	5	5	7	8	8	4	6	
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Ortalama (%)
Türkiye	-3	7	-6	6	5	9	8	7	5	4,5
Arjantin	3	1	4	11	9	9	9	8	9	6,8
Mısır	6	5	4	2	3	4	4	7	7	4,4
Nijerya	1	5	3	2	10	11	5	6	6	4,3
Güney Kore	9	8	4	7	3	5	4	5	5	5,7
Hindistan	7	4	5	4	8	8	9	10	9	6,3

Kaynak WB 2009/1

Kişi başına milli gelirin (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar) ülkelere göre değişimi Tablo-39'da özetlenmiştir. Türkiye'de *kişi başına milli gelir* 1990 yılında 5.970 dolar iken, 2007 yılında 12.810 dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Türkiye'de *kişi başına milli gelir* %114 oranında artmıştır. Arjantin'de *kişi başına milli gelir* 1990 yılında 5.160 dolar iken, 2007 yılında 12.970 dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Arjantin'de *kişi başına milli gelir* %151 oranında artmıştır. Mısır'da *kişi başına milli gelir* 1990 yılında 2.350 dolar iken, 2007 yılında 5.370 dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Mısır'da *kişi başına milli gelir* %128 oranında artmıştır. Nijerya'da *kişi başına milli gelir* 1990 yılında 950 dolar iken, 2007 yılında 1.760 dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Nijerya'da *kişi başına*

milli gelir %85 oranında artmıştır. Güney Kore’de *kişi başına milli gelir* 1990 yılında 8.200 dolar iken, 2007 yılında 24.840 dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Güney Kore’de *kişi başına milli gelir* %202 oranında artmıştır. Hindistan’da *kişi başına milli gelir* 1990 yılında 860 dolar iken, 2007 yılında 2.740 dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Hindistan’da *kişi başına milli gelir* %218 oranında artmıştır.

İncelenen dönem içerisinde, *kişi başına milli geliri* en çok arttıran ülke %218’lik oranla Hindistan olmuştur. Hindistan’ı %202’lik artış oranıyla Güney Kore, %151’lik artış oranıyla Arjantin, %128’lik artış oranıyla Türkiye, %114’lük artış oranıyla Mısır ve %85’lik artış oranıyla Nijerya izlemiştir. Türkiye kişi başına milli gelirini en az arttıran üçüncü ülke olmuştur

Tablo-39: Kişi Başına Milli Gelir (Satın Alma Gücü Paritesi-Cari Uluslararası Dolar)										
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Türkiye	5.970	6.190	6.540	7.150	6.670	7.320	7.490	8.270	8.130	
Arjantin	5.160	6.010	6.880	7.390	7.880	7.680	8.140	8.830	9.140	
Mısır	2.350	2.450	2.570	2.660	2.760	2.920	3.070	3.250	3.370	
Nijerya	950	1.010	1.040	1.030	1.030	1.080	1.130	1.150	1.120	
Güney Kore	8.200	9.190	9.860	10.610	11.640	12.770	13.790	14.510	13.420	
Hindistan	860	880	930	980	1.050	1.140	1.230	1.280	1.350	
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Artış (%)
Türkiye	7.700	8.600	7.980	8.060	8.160	9.540	10.720	11.920	12.810	114
Arjantin	8.840	8.860	8.570	7.340	8.190	9.130	10.420	11.670	12.970	151
Mısır	3.570	3.760	3.910	4.010	4.110	4.310	4.560	4.940	5.370	128
Nijerya	1.180	1.130	1.220	1.190	1.300	1.450	1.530	1.710	1.760	85
Güney Kore	14.870	16.370	17.320	18.690	19.050	20.470	21.310	23.110	24.840	202
Hindistan	1.440	1.500	1.600	1.660	1.810	1.990	2.220	2.470	2.740	218

Kaynak WB 2009/1

Milli gelirin (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar) ülkelere göre değişimi Tablo-40’da özetlenmiştir. Türkiye’nin *milli geliri* 1990 yılında 335.049 milyon dolar iken, 2007 yılında 946.749 milyon dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Türkiye’nin *milli geliri* %182 oranında artmıştır. Arjantin’in *milli geliri* 1990 yılında 168.073 milyon dolar iken, 2007 yılında 512.403 milyon dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Arjantin’in *milli geliri* %204 oranında artmıştır. Mısır’ın *milli geliri* 1990 yılında 129.458 milyon dolar iken, 2007 yılında 405.340 milyon dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Mısır’ın *milli geliri* %213 oranında artmıştır. Nijerya’nın *milli geliri* 1990 yılında 89.689 milyon dolar iken, 2007 yılında

260.786 milyon dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Nijerya'nın *milli geliri* %190 oranında artmıştır. Güney Kore'nin *milli geliri* 1990 yılında 351.395 milyon dolar iken, 2007 yılında 1.203.573 milyon dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Güney Kore'nin *milli geliri* %242 oranında artmıştır. Hindistan'ın *milli geliri* 1990 yılında 730.955 milyon dolar iken, 2007 yılında 3.082.535 milyon dolar olmuştur. 1990-2007 döneminde Hindistan'ın *milli geliri* %321 oranında artmıştır.

İncelenen dönem içerisinde, *milli gelirini* en çok arttıran ülke %321'lik oranla Hindistan olmuştur. Hindistan'ı %242'lik artış oranıyla Güney Kore, %213'lük artış oranıyla Mısır, %204'lük artış oranıyla Arjantin %190'lık artış oranıyla Nijerya, %182'lik artış oranıyla Türkiye izlemiştir. İncelenen dönem içerisinde mili gelirini en az arttıran ülke Türkiye olmuştur. Ekonomik hacmini en çok arttıran ülkeler sırasıyla Hindistan, Güney Kore ve Mısır olmuştur.

Tablo-40: Milli Gelir (Satın Alma Gücü Paritesi-Cari Uluslararası Milyon Dolar)										
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Türkiye	335.049	354.662	381.872	425.132	404.045	452.154	470.805	529.317	529.596	
Arjantin	168.073	198.648	230.375	251.021	271.042	267.570	287.116	315.298	329.794	
Mısır	129.458	137.627	147.328	155.223	164.142	176.838	189.971	204.723	216.325	
Nijerya	89.689	98.482	103.662	106.028	109.643	117.280	126.790	132.597	132.774	
Güney Kore	351.395	397.508	430.520	467.237	517.548	575.995	627.775	666.891	621.274	
Hindistan	730.955	762.894	823.164	883.586	963.302	1.059.027	1.162.887	1.231.293	1.322.215	
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Artış (%)
Türkiye	510.385	579.738	546.845	560.894	577.341	678.970	772.515	869.973	946.749	182
Arjantin	322.683	327.072	319.461	276.353	311.097	350.146	403.908	456.632	512.403	204
Mısır	233.299	250.350	265.139	276.596	288.835	308.605	332.431	366.351	405.340	213
Nijerya	142.968	140.768	156.006	156.428	175.240	199.922	216.684	247.201	260.786	190
Güney Kore	693.284	769.420	820.296	889.963	911.710	983.507	1.025.832	1.116.335	1.203.573	242
Hindistan	1.441.339	1.527.627	1.649.382	1.744.980	1.931.694	2.150.661	2.427.389	2.746.166	3.082.535	321

Kaynak WB 2009/1

Toplam sermaye oluşumunun (GSYİH %) ülkelere göre değişimi aşağıdaki Tablo-41'de özetlenmiştir. Türkiye'de *sermaye oluşumu* 1990 yılında %17 iken, 2007 yılında %22 olmuştur. 1990-2007 döneminde Türkiye'de *sermaye oluşumu* %29 oranında artmıştır. Arjantin'de *sermaye oluşumu* 1990 yılında %14 iken, 2007 yılında %24 olmuştur. 1990-2007 döneminde Arjantin'de *sermaye oluşumu* %71

oranında artmıştır. Mısır'da *sermaye oluşumu* 1990 yılında %29 iken, 2007 yılında %21 olmuştur. 1990-2007 döneminde Mısır'da *sermaye oluşumu* %28 oranında azalmıştır. Güney Kore'de *sermaye oluşumu* 1990 yılında %38 iken, 2007 yılında %29 olmuştur. 1990-2007 döneminde Güney Kore'de *sermaye oluşumu* %24 oranında azalmıştır. Hindistan'da *sermaye oluşumu* 1990 yılında %24 iken, 2007 yılında %39 olmuştur. 1990-2007 döneminde Hindistan'da *sermaye oluşumu* %62 oranında artmıştır.

İncelenen dönem içerisinde, *sermaye oluşumunu* en çok arttıran ülke %71'lik oranla Arjantin olmuştur. Arjantin'i %62'lik artış oranıyla Hindistan, %29'luk artış oranıyla Türkiye izlemiştir. Mısır ve Güney Kore'de sermaye oluşumunda, sırasıyla %28 ve %24 oranında azalma yaşanmıştır. İncelenen dönem içerisinde Türkiye sermaye oluşumunu en çok arttıran üçüncü ülke olmuştur. Ülkelerdeki yatırım ortamının iyileşmesi olarak yorumlanabilecek olan sermaye oluşumunda Arjantin birinci, Hindistan ikinci ve Türkiye de üçüncü olmuştur.

Tablo-41: Toplam Sermaye Oluşumu (GSYİH %)										
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	
Türkiye	17	16	16	19	15	18	18	18	22	
Arjantin	14	15	17	19	20	18	18	19	20	
Mısır	29	21	19	20	21	20	18	18	22	
Nijerya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	
Güney Kore	38	40	37	36	37	38	39	36	25	
Hindistan	24	22	24	21	24	27	22	24	23	
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	Artış (%)
Türkiye	19	21	15	18	18	19	20	22	22	29
Arjantin	18	16	14	12	15	19	21	24	24	71
Mısır	22	20	18	18	17	17	18	19	21	-28
Nijerya	-	-	-	-	-	-	-	-	-	-
Güney Kore	29	31	29	29	30	30	30	30	29	-24
Hindistan	26	24	24	25	27	32	35	36	39	62

Kaynak WB 2009/1

Enflasyonun (yıllık %) ülkelere göre değişimi Tablo-42'de özetlenmiştir. Türkiye'de yıllık enflasyon oranı 1990 yılında %63 iken, 2007 yılında %8 olmuştur. Arjantin'de yıllık enflasyon oranı 1990 yılında %2077 iken, 2007 yılında %14 olmuştur. Mısır'da yıllık enflasyon oranı 1990 yılında %18 iken, 2007 yılında %21 olmuştur. Nijerya'da yıllık enflasyon oranı 1990 yılında %7 iken, 2007 yılında %5

olmuştur. Güney Kore’de yıllık enflasyon oranı 1990 yılında %11 iken, 2007 yılında %1 olmuştur. Hindistan’da yıllık enflasyon oranı 1990 yılında %11 iken, 2007 yılında %5 olmuştur.

İncelenen dönem içerisinde Türkiye ve Arjantin’de, enflasyon dalgalı bir seyir izleyerek azalmıştır. Mısır ve Nijerya’da da enflasyon seyri dalgalı olmakla beraber dönem başı ile dönem sonu arasında büyük bir değişim yaşanmamıştır. Hindistan ve Güney Kore’de ise yıllık enflasyon oranları istikrarlı denebilecek şekilde azalma göstermiştir. Fiyat istikrarı ve ekonomik istikrar olan enflasyon oranı Güney Kore ve Hindistan’da kontrol altına alınabilmektedir.

Tablo-42: Enflasyon (yıllık %)									
Yıllar Ülkeler	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998
Türkiye	63	61	64	69	103	89	69	86	69
Arjantin	2.077	133	12	1	3	3	0	0	2
Mısır	18	14	20	8	8	11	7	10	4
Nijerya	7	20	84	53	28	56	37	1	-6
Güney Kore	11	11	8	6	8	7	5	5	6
Hindistan	11	14	9	10	10	9	8	6	8
Yıllar Ülkeler	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007
Türkiye	54	49	53	37	23	12	7	9	8
Arjantin	2	1	1	31	10	9	9	14	14
Mısır	22	20	18	18	17	17	18	19	21
Nijerya	12	38	11	31	11	21	20	20	5
Güney Kore	0	1	4	3	3	3	0	0	1
Hindistan	4	4	3	4	4	6	4	5	5

Kaynak WB 2009/1

SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Uluslararası mali kuruluşlar arasında önemli bir yere sahip olan ve 185 üyesi bulunan Dünya Bankası, uluslararası finans kurumu olarak üye ülkelere çeşitli mali imkânlar sağlamaktadır. Kuruluşunun ilk yıllarında II. Dünya Savaşından zarar gören Batı Avrupa ülkelerinin yeniden inşası ve bu ülkelerin savaş ekonomisinden sorunsuz bir biçimde çıkışını sağlamaya dönük olarak faaliyet gösteren banka, günümüzde az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin ekonomik ve sosyal gelişmelerini sağlamaya yönelik politikaları benimsemiştir. Dünyada yaşanan ekonomik ve sosyal gelişmeler Dünya Bankası'nın politikalarını önemli ölçüde etkilemiş ve banka, gelişmekte olan üye ülkelere, üretimlerini artırmaları doğrultusunda kredi sağlayarak, teknik yardım ve danışmanlık faaliyetleri ile yardımcı olarak, ekonomik ve sosyal bakımdan gelişmelerini ve halklarının refah düzeylerini artırmalarını sağlamayı hedefleyen bir yatırım ve kalkınma bankasına dönüşmüştür.

Aşağıdaki nedenler Türkiye'yi de dış finansman kullanmak zorunda bırakmaktadır. İç kaynak yetersizlikleri, tasarrufların düşüklüğü, ulusal finans piyasasının sık ve yetersiz oluşu, bütçe ve kamu açıklarından kaynaklanan kamu kesimi borçlanma gereği, dış ticaret ve ödemeler dengesi açıkları, var olan kaynakların etkin ve verimli alanlarda kullanılamaması, iç ve dış borçların finansmanı, kamu yatırım projelerinin finansman ihtiyacı.

Diğer yandan proje kredilerinin uzun vadeli olması ve kredi koşullarının nispeten iyi olması, belirli bir geri ödemesiz süre tanınması, projelerin yürütülmesinde yapılan teknik katkılar, bütçe kaynakları ile büyük yatırım projelerinin finanse edilememesi gibi nedenler proje kredisi kullanımını cazip kılmaktadır. Türkiye bu nedenle Dünya Bankası ve diğer uluslararası mali kuruluşlardan, hükümetlerden proje kredisi sağlamaktadır.

Türkiye, Dünya Bankası'na 1947 yılında üye olmuş ve ilişkiler güçlendirilerek günümüze kadar gelmiştir. Türkiye ile Dünya Bankası kredi ilişkileri

Türkiye'nin bankaya üye olmasından üç yıl sonra 1950 yılında başlamıştır. Dünya Bankası'ndan ilk krediyi 1951 yılında kullanmış ve bugüne kadar 198 projede 26,8 milyar dolar fon kullanmıştır. Dünya Bankası'nın ülkemize verdiği krediler hem kredi türleri yönünden hem de sektörler yönünden çok çeşitlilik arz etmektedir. Bu kredilerin büyük çoğunluğu (kredi anlaşması bazında) belirli bir projeye yönelik finansman sağlayan proje kredileridir. Bu krediler enerji, sağlık, eğitim, altyapı, kentleşme ve çevre, sosyal güvenlik, finans, kamu yönetimi, endüstri gibi çok çeşitli sektörlerle yönelik olarak verilmiştir.

Türkiye Dünya Bankası'ndan hâlen kredi kullanmaya devam etmektedir. Kullandığı bu kredileri kendi ihtiyaç ve istekleri ile beraber Dünya Bankası'nın tavsiyeleri doğrultusunda kullanmaktadır. Ancak bu krediler ne kadar etkin kullanılmış veya kullanmaktadır? Türkiye ile beraber Dünya Bankası'ndan kredi kullanan ülkelerin durumu nasıldır? Dünya Bankası'ndan kredi kullanan diğer ülkeler (Türkiye ile aynı gelişmişlik düzeyinde olan veya Türkiye'ye rakip olabilecek) bu kredilerden ne kadar istifade etmiş veya ekonomilerini ne kadar geliştirmişlerdir. Yani Dünya Bankası'ndan kredi kullanan bu ülkeler ve Türkiye kredilerden istedikleri sonuçları alabilmişler midir? Kıyaslama yapmak için seçilmiş olan bu ülkeler içerisinde hangisi veya hangileri kredileri daha etkin kullanmıştır? Bu sorulara cevap verebilecek bir çalışma ile karşılaşılmamıştır.

Birinci bölümde Dünya Bankası'nın kuruluşu, yapısı, üyelik ve üye ülkelerle ilişkiler ile bankanın kredi verme usulleri hakkında özet bilgi verilmiştir. İkinci bölümde Türkiye'nin Dünya Bankası ile ilişkileri, kullandığı krediler ile borç geri ödemesi konuları açıklanmıştır. Üçüncü bölümde Türkiye'nin Dünya Bankası'ndan kullanmış olduğu kredilerin etkinliğinin değerlendirilebilmesi amacıyla; Türkiye ile beraber seçilmiş beş ülkenin (Hindistan, Arjantin, Güney Kore, Mısır ve Nijerya) 1990-2009 döneminde Dünya Bankası'ndan kullanmış oldukları krediler ve kredilerin sektörel dağılımı öncelikle incelenmiştir. Daha sonra bu ülkelerin Aktif Projeleri ve sektörel dağılımı incelenmiştir. Dördüncü ve son bölümde bu ülkelerin ekonomilerine ve gelişmişlik düzeylerine ışık tutabilecek ekonomik gelişme göstergelerindeki değişmelerden faydalanılarak bir analiz

yapılmış ve ulaşılan sonuçlar aşağıda özetlenmiştir.

Ülkelerin kullanmış oldukları kredi miktarlarının sektörel dağılımı şu şekilde gerçekleşmiştir: Türkiye'nin kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *Kamu yönetimi-hukuk-adalet*, *enerji-madencilik* ve *endüstri-ticaret* almıştır. Arjantin'in kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *Kamu yönetimi-hukuk-adalet*, *finans* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* almaktadır. Mısır'ın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *enerji-madencilik*, *finans* ve *ulaşım* almaktadır. Güney Kore'nin kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *finans*, *endüstri-ticaret* ve *tarım-balıkçılık-ormancılık* almıştır. Hindistan'ın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı sırasıyla *tarım-balıkçılık-ormancılık*, *enerji-madencilik* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* yer almıştır. Nijerya'nın kullanmış olduğu kredilerde ilk üç sırayı ise sırasıyla *eğitim*, *enerji-madencilik* ve *sağlık-diğer sosyal hizmetler* yer almıştır.

Ülkelerin kullandığı kredi önceliklerinin benzerliklerine bakıldığında *tarım-balıkçılık-ormancılık* alanında Güney Kore ve Hindistan'ın yoğun kredi kullandığı görülmektedir. *Eğitim* alanına önceliğe sadece Nijerya yer vermektedir. *Enerji-madencilik* alanına ise Türkiye, Mısır, Hindistan ve Nijerya'nın öncelik verdiği görülmektedir. *Finans* alanında Arjantin, Mısır ve Güney Kore'nin öncelik verdiği anlaşılmaktadır. *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanına ise Arjantin, Hindistan ve Nijerya'nın öncelik verdiği görülmektedir. *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanına da; Türkiye ve Arjantin'in öncelik verdiği anlaşılmaktadır. *Ulaşım* alanına ise sadece Mısır'ın öncelik verdiği görülmektedir.

Ülkelerin kullanmış olduğu kredilerin nüfuslarına oranına bakıldığında ise; 1990-2007 dönemindeki ortalama nüfusa göre kişi başına en çok krediyi 598 dolar ile Arjantin, en az krediyi de 40 dolar ile Hindistan kullanmıştır. Türkiye ise kişi başına kullandığı 304 dolar kredi ile seçilmiş 6 ülke arasında ikinci sırada yer almıştır.

Ülkelerin kullanmış olduğu kredilerin GSYİH'larına oranına bakıldığında;

1990-2007 dönemindeki ortalama GSYİH'na göre en yüksek oran %12,94 ile Nijerya, en düşük oran ise %1,61 ile Güney Kore'de gerçekleşmiştir. Türkiye'nin kullandığı kredi miktarı ise %6,58 oranla seçilmiş 6 ülke arasında beşinci sırada yer almıştır.

Ülkelerin 1990-2009 döneminde kullanmış oldukları kredilerin proje sayısına göre öncelikleri şöyle olmuştur. Türkiye kullanmış olduğu kredilerde; proje sayısı olarak, ilk üç sırayı *kamu yönetimi-hukuk-adalet, endüstri-ticaret ve enerji-madencilik* alanlarına vermiştir. Arjantin ilk üç sırayı *Kamu yönetimi-hukuk-adalet, sağlık-diğer sosyal hizmetler ve ulaşım* alanına vermiştir. Mısır ilk üç sırayı *tarım-balıkçılık-ormancılık, eğitim ve enerji-madencilik* alanına vermiştir. Güney Kore ilk üç sırayı *finans, tarım-balıkçılık-ormancılık ve endüstri-ticaret/Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanına vermiştir. Hindistan ilk üç sırayı *tarım-balıkçılık-ormancılık, sağlık-diğer sosyal hizmetler ve enerji-madencilik* alanına vermiştir. Nijerya ilk üç sırayı *sağlık-diğer sosyal hizmetler/kamu yönetimi-hukuk-adalet, enerji-madencilik ve eğitim/su-atık su* alanına vermiştir.

Ülkelerin proje sayısı olarak öncelik verdiği sektörlerin benzerlikleri ise şu şekildedir. *Tarım-balıkçılık-ormancılık* alanına önceliği Mısır, Güney Kore ve Hindistan vermiştir. *Eğitim* alanına önceliği Mısır ve Nijerya vermiştir. *Enerji-madencilik* alanına Türkiye, Mısır, Hindistan ve Nijerya öncelik vermiştir. *Finans* alanına önceliği sadece Güney Kore vermiştir. *Sağlık-diğer sosyal hizmetler* alanına Arjantin, Hindistan ve Nijerya öncelik vermiştir. *Endüstri-ticaret* alanına Türkiye ve Güney Kore öncelik vermiştir. *Kamu yönetimi-hukuk-adalet* alanına Türkiye, Arjantin, Güney Kore ve Nijerya öncelik vermiştir. *Ulaşım* alanında Arjantin; *su-atık su* alanında Güney Kore ve Nijerya öncelik vermiştir.

Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payını 1990-2007 döneminde en çok arttıran ülke %150'lik artış oranı ile Arjantin olmuştur. Onu %144'lük artışla Türkiye, %64'lük artış oranıyla Hindistan, %50'lik artış oranıyla Mısır takip etmiştir. Türkiye mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payını en çok arttıran ikinci ülke olmuştur.

Toplam *dış borç* miktarını en çok azaltan ülke %74'lük azalışla Nijerya birinci olmuş, onu %8'lik azalışla Mısır takip etmiştir. Arjantin toplam dış borcunu dönem başı olan 1990 yılından dönem sonu olan 2007 yılına kadar %105 oranında, Türkiye %408 oranında ve Hindistan %3500 oranında arttırmıştır. Türkiye toplam dış borcunu en çok arttıran ikinci ülke olmuştur.

Toplam *dış borç/GSYİH oranını*; Nijerya %117,44'den %5,40'a düşürmüştür. Mısır %76,49'den %23,33'e düşürmüştür. Arjantin %44,03'ten 51,20'ye yükseltmiştir. Türkiye %23,25'ten 23,3'e yükseltmiştir. Hindistan ise %26,91'den %18,90'a düşürmüştür. İncelenen dönemin başıyla sonu arasında *dış borç/GSYİH oranını* en çok düşüren ülke Nijerya olmuştur. Ortalama borç oranında ise Hindistan'ın ortalama *dış borç/GSYİH oranı* %22,23 ile en düşük seviyede, onu da %37,18'lik oranla Türkiye takip etmiştir.

Büyüme oranını en çok arttıran ülke %6,8'lik ortalama ile Arjantin olmuştur. Arjantin'i %6,3 artış oranıyla Hindistan, %5,7 artış oranıyla Güney Kore, %4,5 artış oranıyla Türkiye, %4,4 artış oranıyla Mısır ve %4,3 artış oranıyla Nijerya izlemiştir. Türkiye yıllık ortalama büyüme oranını en az artıran ikinci ülke olmuştur. Üretim performanslarını en çok arttıran ülkeler sırasıyla Arjantin, Hindistan ve Güney Kore olmuştur.

Kişi başına milli gelirini (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar) en çok arttıran ülke %218'lik oranla Hindistan olmuştur. Hindistan'ı %202'lik artış oranıyla Güney Kore, %151'lik artış oranıyla Arjantin, %128'lik artış oranıyla Türkiye, %114'lük artış oranıyla Mısır ve %85'lik artış oranıyla Nijerya izlemiştir. Türkiye kişi başına milli gelirini en az arttıran üçüncü ülke olmuştur

Milli gelirini (satın alma gücü paritesi-cari uluslararası dolar) en çok arttıran ülke %321'lik oranla Hindistan olmuştur. Hindistan'ı %242'lik artış oranıyla Güney Kore, %213'lük artış oranıyla Mısır, %204'lük artış oranıyla Arjantin, %190'lık artış oranıyla Nijerya ve %182'lik artış oranıyla Türkiye izlemiştir. Mili gelirini en az arttıran ülke Türkiye olmuştur. Ekonomik hacmini en çok arttıran

lkeler sırasıyla Hindistan, Güney Kore ve Mısır olmuştur.

Toplam sermaye oluşumunu (GSYİH %) en çok arttıran ülke %71'lik oranla Arjantin olmuştur. Arjantin'i %62'lik artış oranıyla Hindistan, %29'luk artış oranıyla Türkiye izlemiştir. Mısır ve Güney Kore'de sermaye oluşumunda, sırasıyla %28 ve %24 oranında azalma yaşanmıştır. Türkiye sermaye oluşumunu arttıran üçüncü ülke olmuştur. lkelerdeki yatırım ortamının iyileşmesi olarak yorumlanabilecek olan sermaye oluşumunda Arjantin birinci, Hindistan ikinci ve Türkiye nc olmuştur.

Enflasyon oranını (yıllık %) Türkiye ve Arjantin'de, dalgalı bir seyir izleyerek azalmıştır. Mısır ve Nijerya'da da enflasyon seyri dalgalı olmakla beraber dönem başı ile dönem sonu arasında büyük bir değişim yaşanmamıştır. Hindistan ve Güney Kore'de ise yıllık enflasyon oranları istikrarlı denebilecek şekilde azalma göstermiştir. Fiyat istikrarı ve ekonomik istikrar olan enflasyon oranı Güney Kore ve Hindistan'da kontrol altına alınabilmiştir.

Seçilmiş 6 lke içerisinde Türkiye'nin performansına bakıldığında; Mal ve hizmet ihracatının GSYİH içindeki payı artışında ikinci, Toplam dış borç miktarını en çok arttıran ikinci, Ortalama dış borç/GSYİH oranı en düşük olan ikinci, Büyüme oranı artışında dördüncü, Kişi başına milli gelir artışında dördüncü, Milli gelir artışında altıncı, Toplam sermaye oluşumunu en çok arttıran üçüncü ülke olmuştur. Türkiye'de Enflasyon (yıllık %) ise dalgalı seyir izlemekle birlikte azalmıştır. Bu sonuçlardan da anlaşılacağı üzere Türkiye'nin performansı ortalama bir seyir izlemiştir.

Türkiye, gerekli yatırımları yapabilmek için ihtiyaç duyduğu dış kaynak sağlayıcılarından biri olan Dünya Bankası'ndan kredi kullanmaya devam etmektedir. Gerek Dünya Bankası'ndan gerekse diğer kuruluşlardan kullanılan kredilerin belli bir maliyeti olduğu göz önüne alındığında; kullanılan bu kredilerin ülkemizin kalkınmasına en fazla katkıyı yapacak şekilde kullanılması gerektiği aşıkrdır. Türkiye'nin performansının düşük olduğu alanlarda (*Kişi başına milli gelir artışı, Toplam dış borç miktarı, Milli geliri artışı vb*) etkinliğinin arttırılmasına ihtiyaç

vardır. Çıkan bu sonuç Dünya Bankası'nın kredi kullandırma hedeflerinden; makro ekonomik istikrarın sağlanması, mali sektör reformu ve kamu sektörünün yeniden yapılanması ile örtüşmektedir. Büyüme, verimlilik artışının sağlanması ve piyasalarda rekabet ortamının oluşturulması ile örtüşmemektedir. Çalışmamızda eksik kalan yönlerinden biri, kullanılan verilerin tamamı Dünya Bankası kaynaklı olup bir kısım verilere ulaşamamıştır. Diğer bir eksiklik ise ülkelerin performansı değerlendirilirken sadece Dünya Bankası kaynaklı kredilerin etkileri irdelenmeye çalışılmıştır. Bundan sonra yapılacak çalışmalarda ülkelerin kıyaslaması yapılırken kullandıkları diğer kredilerin de incelenmesinde fayda bulunmaktadır.

KAYNAKÇA

- AY, İsmail Cem**, “Dünya Bankası’nın Önerdiği Yapısal Uyum Programlarının Az Gelişmiş Ülkelere Etkilerinin Ülke Örnekleriyle İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.
- AKDEMİR, Sevim**, “Küreselleşme Sürecinde İstikrar ve Yapısal Uyum Programları”, Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2000.
- Bağımsız Değerlendirme Grubu**, “Türkiye’de Dünya Bankası,1993-2004: Ülke Yardım Değerlendirmesi, Dünya Bankası, Washington, DC: 20 Aralık 2005, s:1-111, 2005.
- CANDAN, Ekrem**, “Dünya Bankası Kredilerine İlişkin Genel Esaslar, Proje Kredilerinin özellikleri, Avantaj ve Dezavantajları”, Sayıştay Dergisi, Temmuz-Eylül 2005 Sayı:58 Ankara, s:41-65, 2005.
- _____, **Ekrem**, “Türkiye’de Dünya Bankası Proje Kredilerinin Tatbikinde Yaşanan Sorunlar Değerlendirme ve Öneriler”, Mali Yönetim ve Denetim Dergisi Ağustos 2006 s:1-110, 2006.
- _____, **Ekrem**, (2005), “Türkiye’nin Dünya Bankası’ndan Sağladığı Krediler (1950-2003), Kredi Kullanımının Yıllar İtibariyle Gelişimi ve Toplam Dış Borç Stoku İçindeki Yeri” Maliye Dergisi, Sayı: 148,s:82
- CENK, Ömer Faruk**, “Türkiye’de Dünya Bankası Kredilerinin Kullanımı ve Uygulamada Karşılaşılan Sorunlar”, Hazine Müsteşarlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, 1996.
- Devlet Planlama Teşkilatı**, “Dokuzuncu Kalkınma Planı 2007-2013” 26.07.2006 Tarih, 26215 Sayılı Mükerrer R.Gazetede Yayınlanmıştır, s:1-100, 2006.
- Dış Ticaret Müsteşarlığı**, Resmi Web Sitesi, [http://www.dtm.gov.tr/dtmweb /index.cfm?action=detayrk&yayinID=1116&icerikID=1225&dil=TR](http://www.dtm.gov.tr/dtmweb/index.cfm?action=detayrk&yayinID=1116&icerikID=1225&dil=TR), (01.03.2009)
- EĞİLMEZ, Mahfi**, Uluslararası Para Fonu (IMF), Dünya Bankası Grubu ve Türkiye. Finans Dünyası Yayınları No: 2, Ankara, 1996.
- GÖNENÇ, Esin**, “Dünya Bankası, Avrupa Birliği ve Diğer Kuruluşlar Tarafından Sağlanan Hibeler ve Krediler”, Türkiye - Hollanda Ticaret ve Yatırım

Merkezi, 2006.

GÜÇ, Figen, “Dünya Bankası Kredilerinin Kamu Yatırımları Üzerindeki Rolü”, Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Maliye Anabilim Dalı, 2006.

Güraslan, Elçin, “Uluslar Arası Finansal Kuruluşlar ve Mali Reform Önerileri: Türkiye Deneyimi”, Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2005.

HADİTALAB, Jafar, “Dünya Bankası ve Uluslararası Sistem”, Doktora Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1994.

HAKİMOĞLU, Mahmut, “Dış Proje Kredilerine Genel Bir Bakış İle Dış Proje Kredilerinin Bütçeleştirme, Muhasebeleştirme ve Raporlama İşlemleri”, Maliye Bakanlığı Devlet Muhasebe Uzmanlığı, Araştırma Raporu, 2003.

HALİŞÇELİK, Ergül, “Dünya Bankası’nın Yapısı, Faaliyetleri ve Türkiye’de Finansmanı Dünya Bankası’nca Sağlanan Kredilerin ve Etkilerinin Değerlendirilmesi” Yüksek Lisans Tezi, Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2008.

IBRD, “IBRD Articles of Agreement”, as amended effective February 16, 1989.

ICSID, <http://icsid.worldbank.org/ICSID/Index.jsp>[Erişim:13.06.2009].

IDA, “IDA Articles of Agreement”, September 24, 1960.

IFC, <http://www.ifc.org/>[Erişim:13.06.2009].

KAPİTAN, Kerime, “Dünya Bankası Kredilerinin Dağılımı ve Türkiye Açısından İncelenmesi”, Yüksek Lisans Tezi, Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2001.

KAYA, Safiye, “Dünya Bankası ve Türkiye”, Sayıştay Dergisi, Sayı 46-47, Temmuz-Aralık 2002.

KAYIKÇI, Sabrina, “Dünya Bankası’nın Yeni Kredi Verme Yöntemi: Ülke Destek Stratejisi ve Türkiye Uygulaması”, Kamu Yönetimi Dünyası Dergisi, Ocak-Haziran 2004.

KAYIRAN, M.Şebnem, “İkinci Kuşak Reformlar Çerçevesinde IMF ve Dünya Bankası Politikalarının Değerlendirilmesi”, Hazine Müsteşarlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, 2000.

KORKMAZ, Tülay, “Türkiye’nin Kullandığı Uluslararası Krediler ve Çevre (IMF

ve Dünya Bankası)", Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2003.

MIGA, <http://www.miga.org/>[Erişim:13.06.2009].

KHAN, Mohsin S, "The Macroeconomic Effects of Fund-Supported Adjustment Programs" IMF Staff Papers Vol.37 No.2 June 1990 s: 195-231, 1990.

ÖZCAN, Candan, "Dış Finansmanla Sağlanan Proje Kredileri Kullanımlarının Ödemeler Dengesi ve Bütçe Açısından Değerlendirilmesi", Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, 1995.

ÖZDİL, Raşit, "Dünya Bankası Kaynaklı Orta Vadeli Kredi Talebine Yönelik Sanayi Yatırım Projesi İncelemesi" Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü 1991.

T.C Resmi Gazete, "Bakanlar Kurulunun 2.12.1999 tarih, 99/13650 sayılı kararı ile yürürlüğe giren Milletlerarası Anlaşma", 5 Aralık 1999 tarih, 23897 sayılı Resmi Gazete.

TOKSOY, Ahi Gökben, "Dünya Bankası Garanti Programı" Hazine Müsteşarlığı Dış Ekonomik İlişkiler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Tezi, 1999.

TOSUNER, Özlem "Dünya Bankası ve Yoksullukla Mücadele" Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 2007.

TÖRELİ, K.Melih, "Yatırım Projelerinin Ekonomik Değerlendirmesi (OECD, Dünya Bankası ve Unido Modelleri) ve Türkiye'de Uygulanması", Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1996.

Turkey Country Partnership Strategy [CPS], (2008), "Document of The World Bank IBRD IFC MIGA Country Partnership Strategy with The Republic of Turkey For The Period FY 2008-2011", Report No. 42026-TR, January 25, 2008, s:1-45

Turkey CPS Annex 1, (2008) "Annex 1: Results Matrix" Annex of Country Partnership Strategy with The Republic of Turkey For The Period FY 2008-2011, Report No. 42026-TR, January 25, 2008, s:1-7.

Turkey CPS Annex 2, (2008) "Annex 2: Major Development Partners", Annex of Country Partnership Strategy with The Republic of Turkey For The Period FY 2008-2011, Report No. 42026-TR, January 25, 2008, s:1-2.

- TÜNSOY, Okan**, “Dünya Bankası’nın Yapısı ve Kredi Verme Türleri”, Hazine Müsteşarlığı, Yayınlanmamış Etüt Raporu, 2005.
- ŞEN, Yener**, “Dünya Bankası-Türkiye İlişkileri Üzerine Bir İnceleme”, Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, 1985.
- UZUN, Ayşe Meral**, “Yoksulluk Olgusu ve Dünya Bankası”, C.Ü. İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, Cilt 4, Sayı 2, 2003.
- WB About Us**, (2009/a), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/0,,pagePK:50004410~piPK:36602~theSitePK:29708,00.html>, [Erişim:03.08.2009].
- _____ (2009/b), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/EXTIBRD/0,,menuPK:3046081~pagePK:64168427~piPK:64168435~theSitePK:3046012,00.html> [Erişim:03.08.2009].
- _____ (2009/c), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/EXTABOUTUS/IDA/0,,contentMDK:21206704~pagePK:51236175~piPK:437394~theSitePK:73154,00.html> [Erişim:03.08.2009].
- _____ **Projects & Operations**,,”Home, Projects,Projects Database,By Country/Area,”World Bank Web Site, <http://web.worldbank.org/external/projects/main?pagePK=217672&piPK=95916&theSitePK=40941&menuPK=223661&category=regcountries®ioncode=5&countrycode=TR&sortby=PROJECT STATUSDISPLAY&sortorder=ASC>, [03.08. 2009].
- _____ **Annual Report**, Washington D.C., s: 1-126., 2007.
- _____ (2009/d), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/PROCUREMENT/0,,pagePK:84271~theSitePK:84266,00.html>[03.08.2009]
- _____ (2009/e),<http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/PROJECTS/PROCUREMENT/0,,pagePK:84271~theSitePK:84266,00.html>[03.08.2009]
- _____ (2009/f), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/ECAEXT/TURKEYINTURKISHEXTN/0,,contentMDK:21706717~menuPK:4833294~pagePK:141137~piPK:141127~theSitePK:455688,00.html>, [Erişim:03.08.2009]
- _____ (2009/g), <http://web.worldbank.org/external/default/main?menuPK=455772&pagePK=141155&piPK=141124&theSitePK=455688>[Erişim:03.08.2009]

- _____ (2009/h), Portfolio Management, (2009), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/0,,PAGESIZE:10~menuPK:177680~pagePK:169643~piPK:169646~theSitePK:136917~COUNTRYCODE:TU,00.html?countrylist=TU>, [Erişim:03.08.2009]
- _____ (2009/i), <http://ddp-ext.worldbank.org/ext/DDPQQ/member.do?method=getMembers&userid=1&queryId=135> [Erişim:02.07.2009]
- _____ (2009/j), <http://www.worldbank.org.tr/external/default/main?menuPK=361744&pagePK=141155&piPK=141124&theSitePK=361712> [Erişim:02.07.2009]
- _____ (2009/k), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/LACEXT/ARGENTINAEXTN/0,,menuPK:316030~pagePK:141159~piPK:141110~theSitePK:316024,00.html> [Erişim:03.07.2009]
- _____ (2009/l), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/MENAEXT/EGYPTTEXTN/0,,menuPK:247804~pagePK:141159~piPK:141110~theSitePK:256307,00.html> [Erişim:03.07.2009]
- _____ (2009/m), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/AFRICAEXT/NIGERIAEXTN/0,,menuPK:368902~pagePK:141159~piPK:141110~theSitePK:368896,00.html> [Erişim:04.07.2009]
- _____ (2009/n), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/EASTASIAPACIFICEXT/KOREAEXTN/0,,menuPK:324651~pagePK:141159~piPK:141110~theSitePK:324645,00.html> [Erişim:05.07.2009]
- _____ (2009/o), <http://web.worldbank.org/WBSITE/EXTERNAL/COUNTRIES/SOUTHASIAEXT/INDIAEXTN/0,,menuPK:295589~pagePK:141159~piPK:141110~theSitePK:295584,00.html> [Erişim:07.07.2009]
- YALÇIN, Ebru**, İktisadi Büyüme ve Dış Krediler: Ampirik Bir Çalışma:", Türkiye Cumhuriyet Merkez Bankası Dış İlişkiler Genel Müdürlüğü, Uzmanlık Yeterlilik Tezi, Ankara., 2005.
- YENER, Ahmet Levent**, "Dünya Bankası Kredilerinin Yeniden Yapılandırılması", Hazine Müsteşarlığı, Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, 1997.
- YILMAZ, Cevdet ve AKÇA, Halil İbrahim**, "Türkiye'de Proje Planlama ve Proje Döngüsü Yönetimi", Planlama Dergisi Özel Sayı, Ankara, 2002.

ÖZGEÇMİŞ

Adı Soyadı	Çetin DAĞKILIÇ
Doğum Yeri-Yılı	Elazığ-1969
Adres	
E-mail	cdagkilic@hotmail.com
Tel (iş)	0 312 353 04 64
EĞİTİM DURUMU	
Yüksek Lisans	İktisat
Lisans	Elektrik-Elektronik
Lise	Baskil Lisesi, Elazığ